ADC ArcheoProjecten

In de achtertuin van de Jesuïten

rapport 1422

G.L. Williams (red.)

G.L. Williams (red.)

In de achtertuin van de Jesuïten

In de achtertuin van de Jesuïten

Een archeologische opgraving in de Jesuïtenstraat te Roermond

Onder redactie van G.L. Williams

ADC ArcheoProjecten

Colofon

ADC Rapport 1422

In de achtertuin van de Jesuïten. Een archeologische opgraving in de Jesuïtenstraat te Roermond

Onder redactie van: G. L. Williams

In opdracht van: de Woonstichting Roermond

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, mei 2009
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.
ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
J. Dijkstra

ISBN 978-90-6836-412-5

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied 4
Samenvatting 5
1 Inleiding (G.L. Williams) 7
1.1 Algemeen 7
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied 7
1.3 Vooronderzoek 9
1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen 22
1.5 Opzet van het rapport 23
2 Methoden (G.L. Williams) 24
3 Resultaten 25
3.1 Fysisch geografisch onderzoek (J. de Moor) 25
3.2 Sporen en structuren (G.L. Williams) 26
3.2.1 Fase 1. 1150-1450. 30
3.2.2 Fase 2 1450-1625 39
3.2.3 Fase 3 1625-2000. 53
4 Vondstmateriaal 56
4.1 Botanie (J.A.A. Bos, ArcheoSpecialisten) 56
4.1.1 Methode 56
4.1.2 Resultaten waardering 56
4.1.3 Conclusie en aanbeveling 57
4.1.4 Resultaten analyse 57
4.2 Aardewerk (E. Meirsman, ArcheoSpecialisten & S. Ostkamp, ADC ArcheoProjecten) 59
4.2.1 Inleiding 59
4.2.2 Het 'Deventer-systeem' 59
4.2.3 Beschrijving van de vondstgroepen 60
4.2.4 Conclusie 68
4.3 Glas (J.F.P. Kottman, ArcheoSpecialisten) 69
4.4 Metaal (C. Nooijen) 71
4.4.1 Inleiding en methoden 71
4.4.2 Interpretatie 72
4.4.3 Vergelijking met Roermond Steenen Trappen 73
4.5 Natuursteen M.J.A. Melkert (ArcheoSpecialisten) 73
4.5.1 Onderzocht materiaal en methode van onderzoek 73
4.5.2 Bewerkt materiaal 73
4.5.3 Onbewerkte natuursteen 75
4.5.4 Discussie en conclusies 75
4.6 Keramisch bouwmateriaal M. J. A. Melkert (ArcheoSpecialisten). 76
4.6.1 Onderzocht materiaal en wijze van onderzoek 76
4.6.2 Resultaten 76
4.6.3 Baksteen en mortel 76
4.6.4 Gebakken klei met afdrukken 76
4.6.5 Gebakken steen met afdrukken 77
4.6.6 Wandtegels en plavuizen 77
4.6.7 Keramische dakbedekking 77
4.6.8 Discussie en conclusies 77
5 Synthese (G.L. Williams) 78
5.1 Algemeen 78
5.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen 79
Literatuur 81
Lijst van afbeeldingen 85
Lijst van tabellen 86
Verklarende woordenlijst 87
Afkortingen in de database 88
Bijlage 1: Catalogus: Aardewerk uit de opgraving Roermond Jesuïtenstraat
(S. Ostkamp & J.F.P. Kottman) 90
Bijlagen op CD: basisgegevens en ADC rapport 181

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Roermond
Plaats:	Roermond
Toponiem:	Jesuïtenstraat
Kaartblad:	58D
Coördinaten:	196.959,6/ 356.421,5 -197.022,9/ 356.443,6 196.967,7/ 356.388,5 – 197.013,5/ 356.399,3
Projectverantwoordelijke:	G. L. Williams
Bevoegd gezag:	Gemeente Roermond
Deskundige namens het bevoegd gezag:	E. Caris
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	25523
ADC-projectcode:	4004800
Complex en ABR codering:	Nederzetting stad (NS)
Periode(n):	LME/NT
Geomorfologische context:	Pleistoceen terras
NAP hoogte maaiveld:	25.64 meter +NAP
Maximale diepte onderzoek:	3 meter onder maaiveld
Uitvoering van het veldwerk:	23 november 2007 - 28 januari 2008
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal depot Limburg

Samenvatting

In opdracht van de Woonstichting Roermond heeft ADC ArcheoProjecten een Opgraving uitgevoerd op het terrein tussen de Jesuïtenstraat en de Lindanusstraat te Roermond. In dit plangebied zal woningbouw met daaronder een parkeerkelder gerealiseerd worden. Het terrein bevindt zich binnen de begrenzingen van de 13e-eeuwse stad en was vanaf de 15e eeuw gedeeltelijk in gebruik als kloostertuin van het direct ten noorden van het onderzoeksgebied gelegen Jesuïtenklooster.
Tijdens de opgraving zijn drie verschillende bewoningsfasen onderscheiden. Uit vondsten blijkt dat het terrein al wel in de 13e eeuw in gebruik was, maar nog niet bewoond. De oudste bewoningsresten op het terrein bestaan uit de resten van drie houten gebouwen die dateren uit de 14e eeuw. Baksteen is hier voor het eerst toegepast in een haardvloer van een woonhuis gelegen aan de Lindanusstraat. Het huis zelf was nog gedeeltelijk opgetrokken uit hout. De oudste volledige steenbouw op het terrein betreft vermoedelijk de muur van een zijkapel van de kloosterkerk uit het midden van de 15e eeuw. De oudste, volledig uit baksteen opgetrokken woonhuizen dateren van kort daarna.
Vondstmateriaal wijst op een bovengemiddelde welvaart van de bewoners aan de Lindanusstraat.
Het belang van de aardewerkanalyse van de opgraving Roermond Jesuïtenstraat is groot. Dit geldt niet alleen voor de opgraving zelf, maar ook voor de regio omdat nog relatief weinig materiaal is uitgewerkt. Uit de periode 1200 tot 1500 is uit het onderzoek vooral een goed beeld gekregen over het aldaar gebruikte steengoed.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN				
Nieuwe tijd C	1850	na Chr.	-	heden	na Chr.
Nieuwe tijd B	1650	na Chr.	-	1850	na Chr.
Nieuwe tijd A	1500	na Chr.	-	1650	na Chr.
Late-Middeleeuwen B	1250	na Chr.	-	1500	na Chr.
Late-Middeleeuwen A	1050	na Chr.	-	1250	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D	900	na Chr.	-	1050	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C	725	na Chr.	-	900	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B	525	na Chr.	-	725	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A	450	na Chr.	-	525	na Chr.
Romeinse tijd	19	voor Chr.	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	19	voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800	voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800	voor Chr.

Roermond Jesuïtenstraat Locatie van het onderzoeksgebied

bron: Geodan

SB

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

1 Inleiding

(G.L. Williams)

1.1 Algemeen

In opdracht van de Woonstichting Roermond heeft ADC ArcheoProjecten een Archeologische Opgraving uitgevoerd voor het plangebied Jesuïtenstraat (afb. 1). In het plangebied zal nieuwbouw worden gerealiseerd waarbij onder de woningen een parkeerkelder zal worden aangelegd. Dit hele gebied wordt tot op een diepte van 3 meter onder het maaiveld ontgraven. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie bewoningssporen zoals greppels, kuilen, paalkuilen, beerputten en muurwerk bevinden. De aangetroffen grondsporen dateren vanaf de late 12e eeuw tot in de 19e eeuw (zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouw zal deze resten vernietigen. Het plangebied heeft een oppervlakte van 2000m² en was tot kort voor het archeologische onderzoek in gebruik als parkeerterrein. Het terrein ligt tussen de Jesuïtenstraat in het westen en de Lindanusstraat in het oosten. Tijdens de opgraving zijn twaalf werkputten aangelegd.

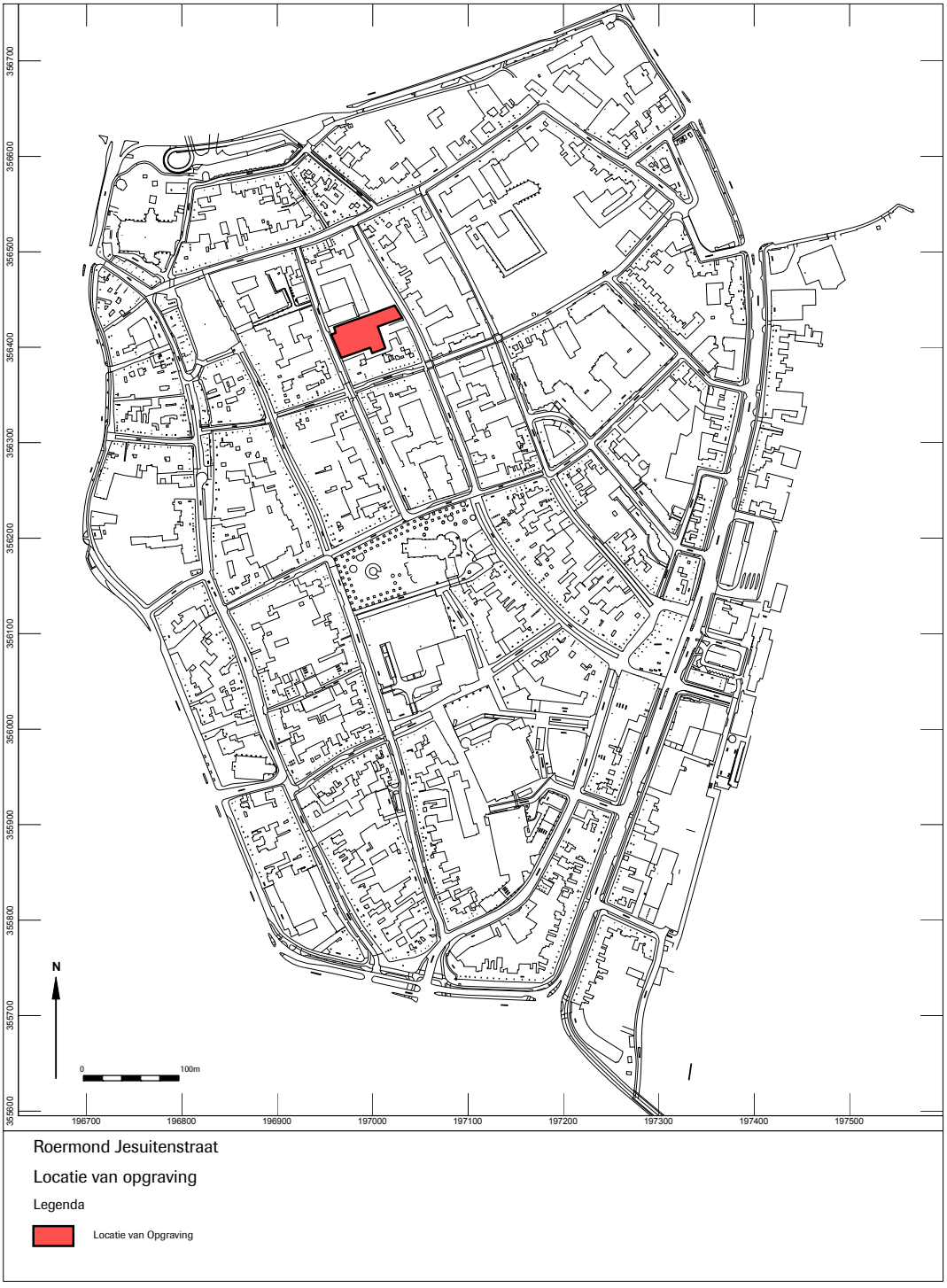
Het veldwerk is uitgevoerd tussen 23 november 2007 tot en met 28 januari 2008. In die periode zijn de werkputten aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door G. Tichelman is opgesteld.[1] Dit ontwerp is goedgekeurd door E. Caris van de gemeente Roermond. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens de opgraving zijn verzameld, zijn gedeponeerd in het Provinciaal depot Limburg te Maastricht.

Projectverantwoordelijke voor het project is G. L. Williams (archeoloog); J. Dijkstra is als senior archeoloog verbonden aan het project. In het veld waren ook werkzaam J. F. Gentenaar (veldtechnicus), P. Hazen (veldtechnicus), M. Bot (veldassistent), W. van Leusden (veldassistent) en R. Nieboer (veldassistent). Tijdens de opgraving zijn verschillende leden van de Archeologische Werkgroep RURA langsgekomen en zij hebben advies gegeven en hun kennis met ons gedeeld. Door ADC ArcheoProjecten is een bandenkraan met machinist ingehuurd bij de Firma Peters. Het vondstmateriaal is bestudeerd door J.F.P. Kottman, ArcheoSpecialisten (glas), C. Nooijen, ADC ArcheoProjecten (metaal), M.J.A. Melkert, ArcheoSpecialisten (keramisch bouwmateriaal en steen) en E . Meirsman, ArcheoSpecialisten en S. Ostkamp, ADC ArcheoProjecten (aardewerk). Hun bevindingen zijn in de betreffende hoofdstukken beschreven.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het huidige onderzoeksgebied ligt ter hoogte van het tuinencomplex van het voormalige Jesuïtenklooster (afb. 2). De kloostergebouwen lagen direct ten noorden van het opgravingsterrein, daar waar nu het CK (Centrum voor Kunst) theater staat. Tegen de oostkant van het CK-theater bevindt zich nog een vleugel van het voormalige klooster. In het zuiden wordt het plangebied begrensd door het gebouw van de Woningstichting Roermond aan de Jesuïtenstraat en het Christoffelhuis aan de Lindanusstraat. Tussen deze twee complexen bevindt zich de zuidelijke tuinmuur van het klooster, die een hoogte van ca. 4,00 m heeft. Het Christoffelhuis en bijbehorend achterterrein behoren niet tot het onderzoeksgebied.

[1] Tichelman 2007.

Afb. 2. Locatie van het onderzoeksgebied.

1.3 Vooronderzoek

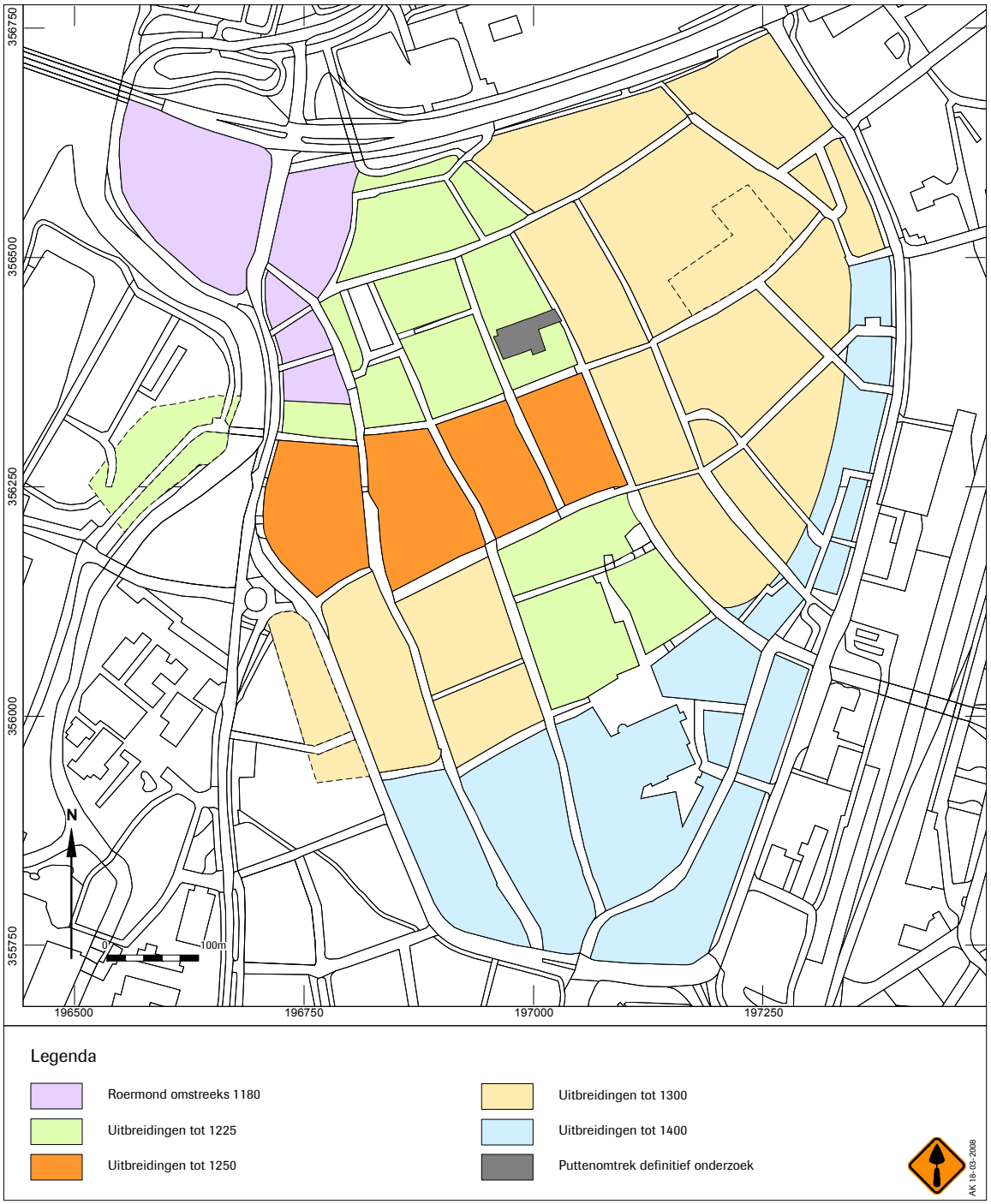
Uit het centrum van Roermond zijn veel archeologische vondsten bekend. Deze dateren vanaf de IJzertijd tot in de Nieuwe Tijd. In de directe omgeving van Roermond zijn vindplaatsen bekend uit de Romeinse tijd (15 v. Chr. - 450 na Chr.), de IJzertijd (ca. 800 - 15 v. Chr.), de Bronstijd (ca. 2000 - 800 v. Chr.) en het Neolithicum (ca. 5300 - 2000 v. Chr.). Roermond is waarschijnlijk op de rechteroever van de Roer ontstaan in de vroege 12e eeuw; de eerste vermelding van Roermond gaat in ieder geval terug tot 1130.[2] Oorspronkelijk lag hier een heuvel die boven het lage terras van de Maas uitstak, de 'Buitenop', waarop een versterking zou zijn gebouwd. Helaas is deze 'Buitenop' -uit tactische overwegingen- al in de 14e eeuw afgegraven. Al in de nabijheid van de versterking van de voogd ontstond bewoning die al aan het eind van de 12e eeuw planmatig is uitgebreid. In 1213 wordt Roermond geheel verwoest door Rooms- Koning Otto IV, pretendent voor de Duitse keizerstroon. Daarna wordt de stad weer snel opgebouwd en verder uitgelegd. In 1224 wordt Roermond '*oppidium'* genoemd. Waarschijnlijk behoort ook het onderzoeksgebied tot deze nieuwe uitleg uit de 13e eeuw.[3]

In afbeelding 3 is de ontwikkeling van Roermond weergegeven zoals Van Bree en Nienhuis dat zien. Van de Garde suggereert in zijn artikel dat de prestedelijke nederzetting zich mogelijk over een groter gebied uitstrekte. In deze visie zou ook het plangebied bij deze nederzetting horen.[4] Volgens Van de Garde is de oudste prestedelijke nederzetting niet langs de Roer te vinden maar op de heuvel ter hoogte van het westelijk deel van de Swalmerstraat. [5] Hij concludeert dat in de periode 1214 tot 1232 Roermond groter was dan tot nu werd aangenomen, maar in de periode daarna (tot 1388) kleiner was (afb. 4).

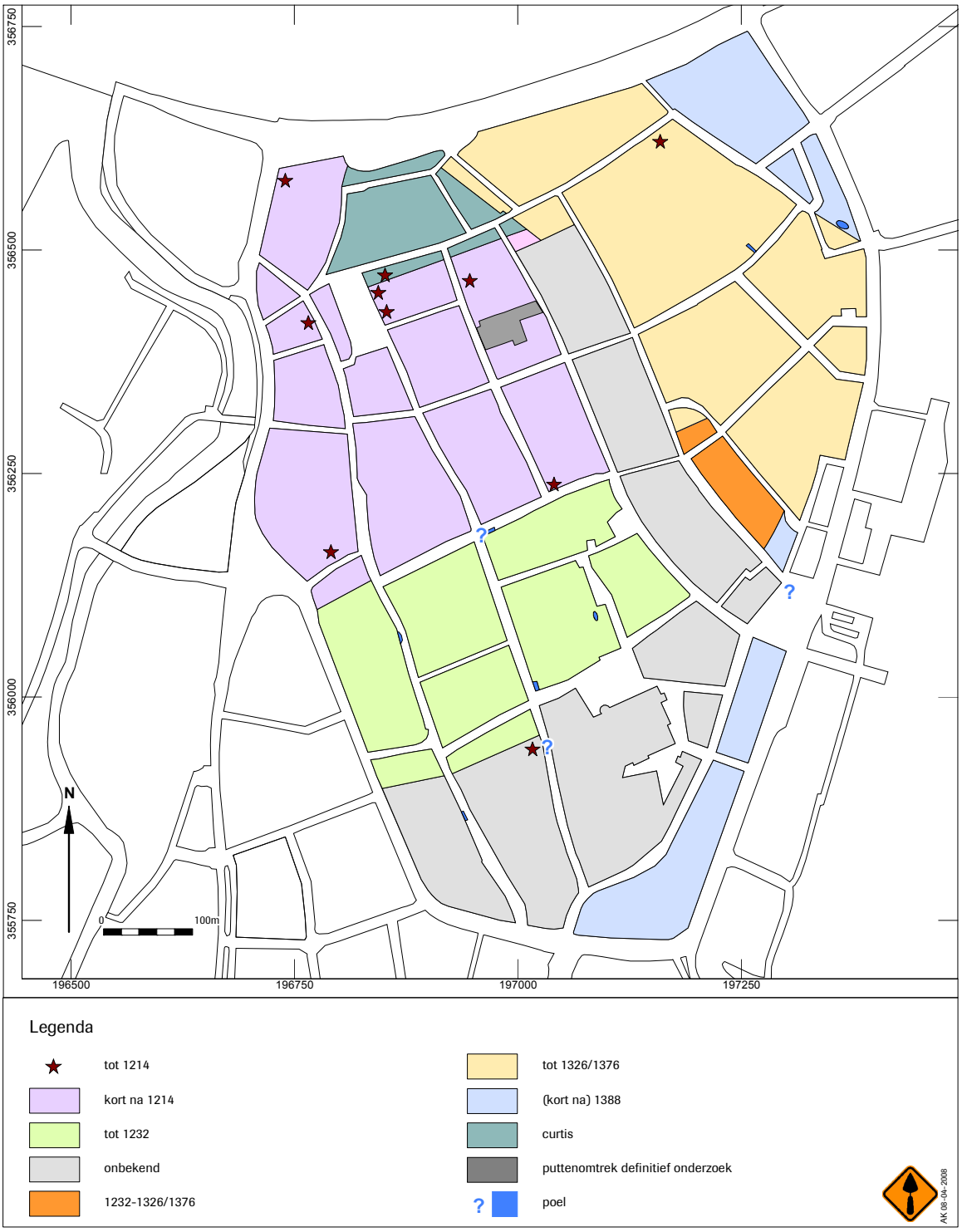
In de eerste helft van de 14e eeuw worden voor het eerst stadspoorten genoemd, zodat in ieder geval van een omwalling kan worden uitgegaan. Het is onbekend wanneer de stadsmuur is gebouwd, maar deze wordt afgebeeld op de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1550), waarmee een *terminus ante quem* bestaat (niet afgebeeld). Één melding lijkt zelfs terug te gaan tot 1279.[6]

In 1438 schenkt Johannes de Lovanio (Johan van Leuven) het zogenaamde Lombardenhuis aan de Lombardenstraat (de huidige Jesuïtenstraat) aan de reguliere kanunniken van de congregatie Wildesheim en ontstaat hier het klooster van de heilige Hieronymus, dat in 1444 officieel in gebruik wordt genomen.[7] Binnen tien jaar was voor klooster, kerk en tuinen meer grond benodigd, zodat nog eens tien woningen werden aangekocht. Deze huizen werden gesloopt om ruimte te maken voor het kloostercomplex. De percelen aan de Lindanusstraat en de percelen ten zuiden van het klooster aan de Jesuïetenstraat werden als tuin ingericht.

[2] Renes 1997, 315 .
[3] Van Bree & Nienhuis 1998, 72-73.
[4] Van de Garde 2002
[5] Van de Garde 2002.
[6] In een oorkonde van de investitus van de parochiekerk in Roermond wordt gesproken over een kerk of kapel die "buiten de muur" gebouwd mag worden: Van Bree 1989.
[7] Habets, 1872, 311-342.

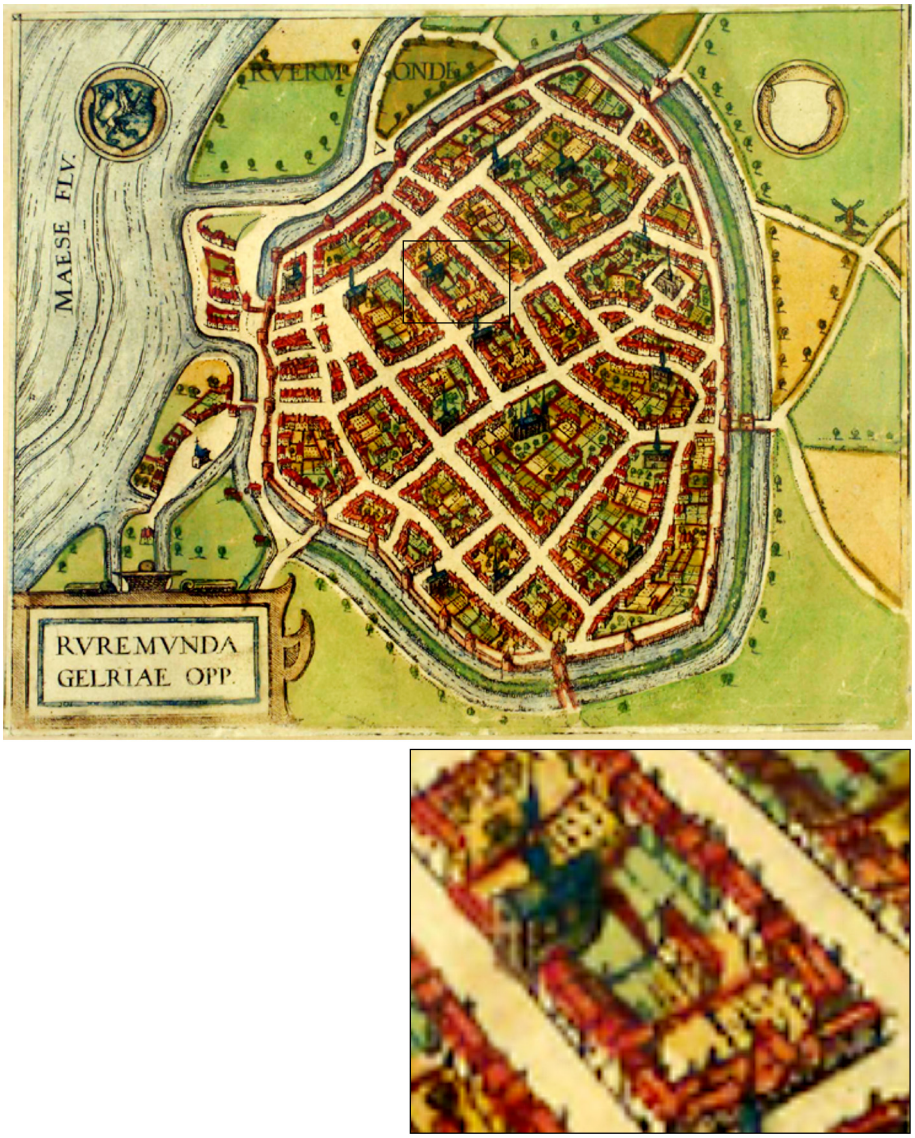

Afb. 3. Traditionele theorie over de ontwikkeling van het stad Roermond. (Bron: Van Bree en Nienhuis 1998).

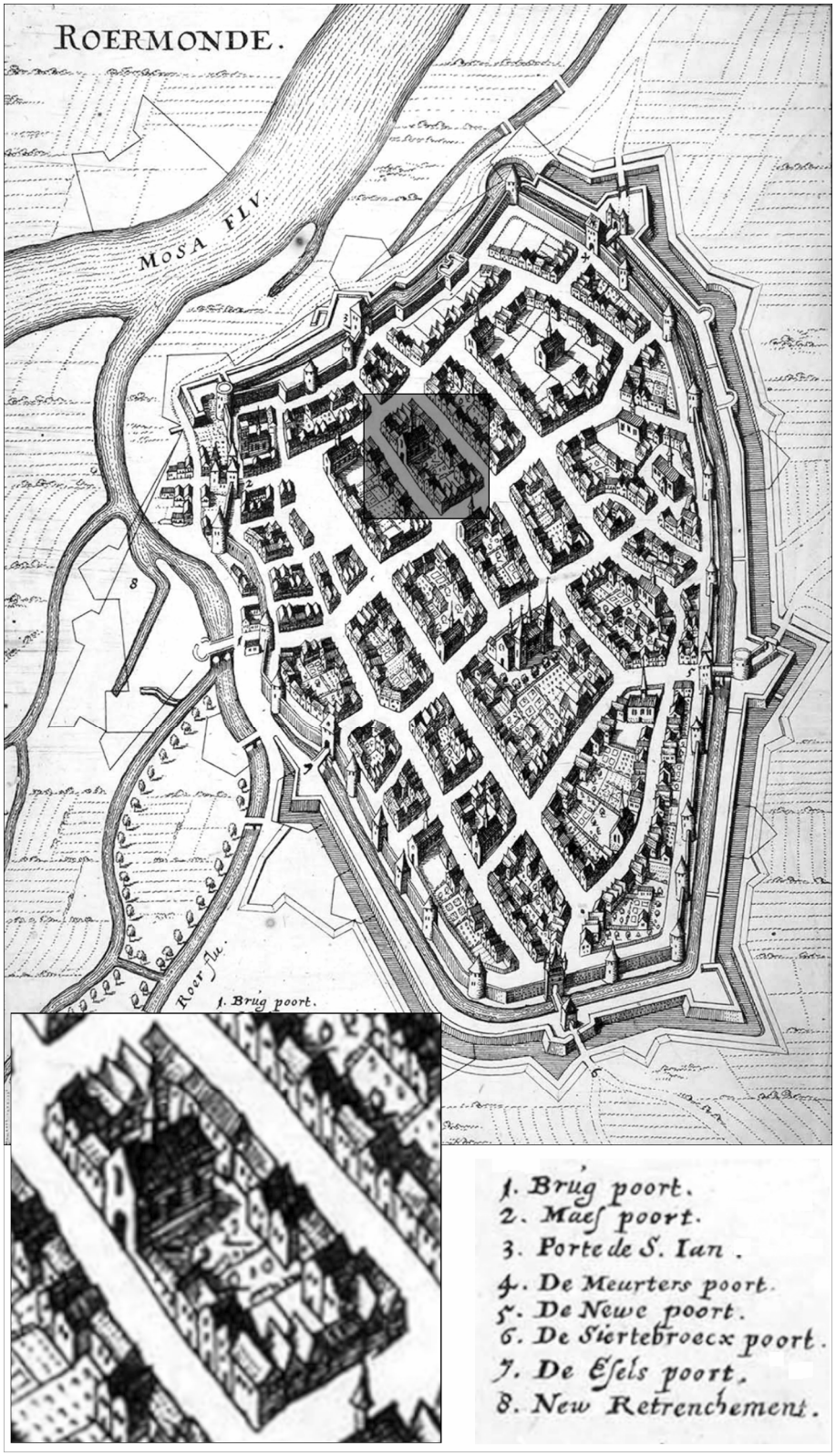
Afb. 4. Ontwikkeling Roermond volgens Van de Garde.

Op de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1550) lijkt het terrein alleen ten zuiden van de kloosterkerk, achter het huidige Christoffelhuis, niet bebouwd te zijn. Het is echter mogelijk dat Van Deventer het huizenblok schematisch heeft opgevuld en hier niet de daadwerkelijke toestand weergeeft (niet afgebeeld). Tijdens de stadsbrand van 1554 hebben het klooster en de omliggende huizen zwaar te leiden gehad en duurt het enkele jaren voordat de schade hersteld is. Na de brand van 1554 heeft een duidelijke verdichting van de bebouwing plaatsgevonden, dit is te zien op de kaart van Braun en Hogenburg uit 1581 (afb. 5). Op de kaart is ook te zien dat zich een behoorlijke kloostertuin om het klooster bevond ter hoogte van het plangebied. Er zijn wel gebouwen aanwezig ter hoogte van de Jesuïtenstraat en ook aan de Lindanustraat.

Afb. 5. Kaart van Braun en Hogenburg 1581.

In 1608 is het nieuwe bisschoppelijke paleis in gebruik genomen en wordt het klooster aan de Lindanusstraat aan de Jezuïeten geschonken. De Jezuïeten vestigden hier een onderwijscollege dat officieel in 1611 wordt geopend. Op een kaart van 1632 -1637 (onbekend) is de kloostertuin zichtbaar (afb. 6). De gebouwen ter hoogte van de Jesuïtenstraat zijn nu weg, net als de structuur die midden op het terrein zichtbaar is op de kaart van Braun en Hogenburg (afb. 5). De gebouwen ter hoogte van de Lindanusstraat zijn nog steeds herkenbaar.

Afb. 6. Kaart 1632-1637.

Ook op de kaart van Blaeu uit 1649 zijn het klooster en de kloostertuin duidelijk te zien, net als enkele panden aan de Lindanusstraat (afb. 7).

Afb. 7. Kaart van Blaeu 1649.

Tijdens de tweede grote stadsbrand in 1665 wordt het klooster opnieuw beschadigd. De kloosterkerk is een jaar later al weer in gebruik, maar de school wordt pas in 1667 hersteld en deze wordt in 1670 nog eens uitgebreid. Na deze tweede stadsbrand zijn maatregelen genomen door de magistraat om een derde stadsbrand te voorkomen: alle nieuwbouw moest met een dakschild aan de straatzijde worden gebouwd. Op de kaart van Janssens uit 1671 is de schade die is aangericht door de tweede stadsbrand duidelijk te zien (afb. 8). Alle gebouwen met een rood dak waren afgebrand en opnieuw opgebouwd, terwijl de panden met blauwe daken de brand hebben overleefd. Opvallend is dat de panden die eerder op de kaart van Blaeu ten zuiden van de kloosterkerk zijn afgebeeld zijn verdwenen. Mogelijk zijn die al voor de brand van 1665 verdwenen.

Afb. 8. Kaart van Janssens 1671.

De kloostertuin is ook herkenbaar op de kaart van De Wit 1689 (afb. 9) en De Bouge 1776 (afb.10).

Afb. 9. Kaart van de Wit 1689.

Afb.10. Kaart van De Bouge 1776.

Het klooster zelf echter wordt rond deze tijd opgegeven, waarna Maria Theresia van Oostenrijk het complex in een Keizerlijk-Koninklijk College omdoopt. De kloosterkerk wordt in 1777 gesloopt, maar uit een plattegrond van het geseculariseerde Jezuïetenklooster uit 1803 blijkt dat overige delen van het klooster nog wel bestaan. [8] Na het Keizerlijk-Koninklijk College volgen de école sécondaire (1808) en na de Franse tijd het nieuwe Koninklijk College (1824) en de Rijks Hoogere Burgerschool (1864). Het terrein tussen de Lindanusstraat en de Jesuïtenstraat blijft ook in de 19e en 20e eeuw nog grotendeels onbebouwd. Alleen achter het Christoffelhuis wordt eind jaren dertig van de vorige eeuw een zaal voor toneelvoorstellingen gebouwd, die echter in de jaren zeventig wordt gesloopt.

In 1987-88 werd vanaf de Lindanusstraat tot aan de Jesuïtenstraat een riolering aangelegd , waarbij dwars over het onderzoeksgebied een ca. 2 m brede en 3 m. diepe sleuf werd aangelegd. Leden van de stichting RURA waren hierbij aanwezig en konden enkele archeologische resten documenteren. Zo werden dicht aan de Lindanusstraat meerdere muren op verschillende diepten aangetroffen. Aangezien aangenomen werd dat sinds de stichting van het klooster (1438) geen nieuwbouw meer heeft plaats gevonden, is toen geconcludeerd dat de dieper gelegen muren van vóór de stichtingsdatum moeten dateren. Op het binnenterrein zijn direct ten zuiden van het aan het CK-theater aansluitende kloosterdeel (de noordelijke grens van het onderzoeksgebied) enkele waterbekkens gevonden, die zeer waarschijnlijk met de inrichting van de kloostertuin in verband kunnen worden gebracht.

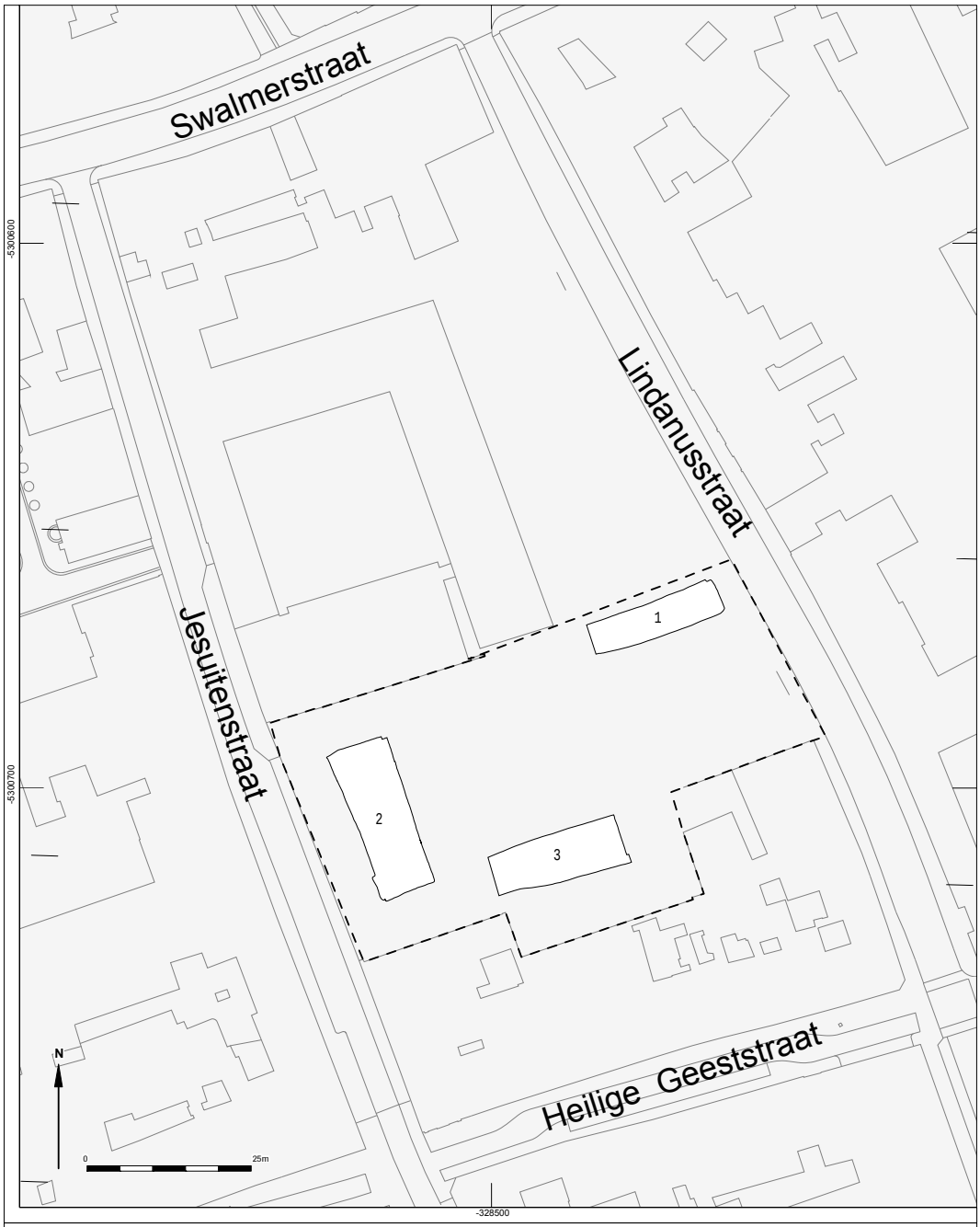
[8] Stichting Monumentenhuis Limburg & RAAP Archeologisch Adviesbureau 2002.

In 1993 heeft voorafgaand aan de bouw van het CK-theater, net ten noorden van het plangebied een opgraving plaatsgevonden. Op deze locatie stond de voormalige kloosterkerk van het Jezuïetenklooster. De opgraving werd uitgevoerd door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurschap en Monumenten (RACM destijds ROB), geassisteerd door leden van de stichting RURA en de assistent van de provinciaal archeoloog.[9] De oudst aangetroffen sporen bestaan uit paalkuilen die dateren uit de 13e eeuw. Deze grondsporen zijn geïnterpreteerd als deel van een houten huis.[10] Tijdens de opgraving zijn niet alleen de fundamenten van de 15e-eeuwse kloosterkerk aangetroffen, maar ook muurresten van woonhuizen van voor de tijd van de bouw van de kerk. Deze resten dateren uit de 14e en 15e eeuw en zijn haaks op de Jesuïtenstraat georiënteerd. De leden van de Stichting RURA hebben na de afloop van de opgraving nog enkele kuilen met vondstmateriaal aangetroffen, inclusief een ingegraven voorraadpot uit de 12e – 13e eeuw.

De Woningstichting Roermond heeft in 2000 een historisch onderzoek naar het terrein laten doen, uitgevoerd door het Monumentenhuis Limburg (in samenwerking met het archeologisch adviesbureau RAAP), waarin de historische waarde van het gebied wordt verwoord.[11]

In 2001 is ADC ArcheoProjecten door Woningstichting Roermond en Bouwontwikkeling Jongen gevraagd het plangebied door middel van een Inventariserend Veld Onderzoek IVO, destijds nog Aanvullend Archeologische Onderzoek, AAO geheten, te onderzoeken.[12] Tijdens het onderzoek zijn drie proefsleuven aangelegd, met een totale oppervlakte van 445 m² (afb. 11 en 12).

[9] Veerse 1995.
[10] Veerse 1995.
[11] Stichting Monumentenhuis Limburg & RAAP Archeologisch Adviesbureau 2000.
[12] Tichelman 2003.

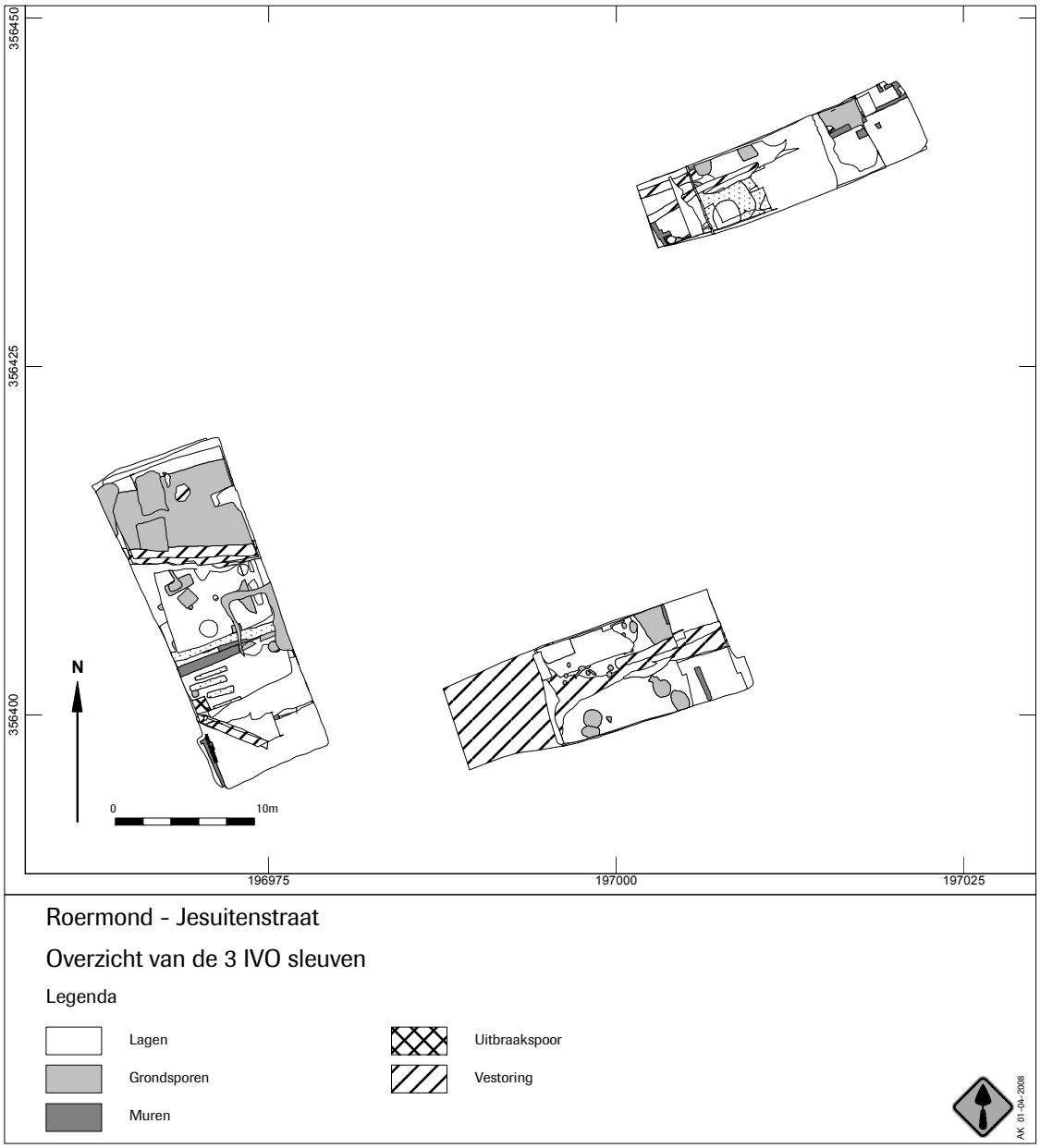

Roermond Jesuitenstraat

Locatie van proefsleuven

Afb. 11. Locatie van proefsleuven.

Uit het proefsleufonderzoek is het volgende naar voren gekomen. Het onderzoeksgebied blijkt voor het eerst aan het eind van het 12e of aan het begin van het 13e eeuw in gebruik te zijn genomen. Hiervan getuigen enkele ondiepe kuilen met resten van verbrande leem. De eerste ophogingen in het gebied dateren uit het einde van het 12e eeuw. Zoals te verwachten was, zijn zowel aan de Jesuïtenstraat als aan de Lindanusstraat gebouwresten (14e tot 15e eeuw) van voor de stichting van het klooster gevonden. Opmerkelijk in put 3 is bovendien de aanwezigheid van een mogelijk brede greppel, die in de 13e /14e eeuw is opgevuld. De grootte van deze structuur in een periode van de eerste ophogingen in dit gebied (12e tot 14e eeuw) duidt mogelijk op een verdedigingswerk van het vroege Roermond. Ook in een later stadium, na de stichting van het klooster, hebben vanaf de 16e tot in de 19e eeuw ophogingen plaatsgevonden.

Afb. 12. Overzicht van IVO sleuven.

ADC ArcheoProjecten heeft de afgelopen jaren een aantal opgravingen uitgevoerd in de directe nabijheid van het plangebied (afb. 13).

Afb.13. Overzicht van opgravingen in de binnenstad van Roermond, uitgevoerd door ADC ArcheoProjecten.

In 2002 heeft ADC ArcheoProjecten een IVO uitgevoerd, op de locatie Lindanusstraat ca. 40 m ten oosten van het meest oostelijk deel van het plangebied. De oudst aangetroffen ophogingslaag van deze opgraving dateert uit de 14e eeuw.[13] Er zijn geen grondsporen aangetroffen onder deze laag, maar het is niet uitgesloten dat elders op het terrein bewoning vóór deze tijd heeft plaats gevonden.

Tijdens een IVO, uitgevoerd op de locatie Bethlehemstraat/ Voogdijstraat (ca. 100 m ten zuidoosten van het plangebied) zijn de resten van een 13e- 14e-eeuws huis aangetroffen.[14] Het huis is waarschijnlijk tot in de 16e eeuw in gebruik gebleven en daarna afgebroken om ruimte te maken voor de kloostertuin van het Kartuizerklooster.

In 2003 heeft het ADC ArcheoProjecten een opgraving uitgevoerd op de locatie van de voormalige Ezelspoort, aan de zuidwestzijde van de binnenstad.[15] Het aardewerk dat is verzameld tijdens de opgraving dateert de bouw van het poortgebouw tot in of kort na de periode 1325-1375.

Tussen 2005 en 2007 heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veld Onderzoek in de vorm van proefsleuven en daarop volgend een Definitief Archeologisch Onderzoek uitgevoerd op de locatie 'Steenen Trappen' ca. 250 m ten zuidwesten van het plangebied.[16] Hoewel vondsten zijn gedaan die dateren uit de periode 1050-1225, is het door de geringe aantallen niet mogelijk om met zekerheid sporen in deze periode te dateren. De oudste structuur betreft een groot rechthoekig gebouw met afmetingen van 22,5 m bij 10,5 m. Deze wordt gedateerd in de 13e eeuw.

1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

De archeologische opgraving heeft tot doel het materiaal van de vindplaats veilig te stellen en de gegevens te documenteren om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden.

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld, die in dit rapport worden beantwoord op basis van hetgeen in de werkputten is aangetroffen:

• Hoe kunnen de gebouwresten aan de Lindanusstraat, Jesuïtenstraat en op het binnenterrein geïnterpreteerd worden. Kunnen aan de hand van de opgravinggegevens de functies van ruimten en/of gebouwen gereconstrueerd worden? Hoe is de fasering en de datering van de gebouwen? Hoe liggen de gebouwen ten opzichte van het huidige stratenpatroon?

• Wat is de aard, omvang en betekenis van de brede greppel uit werkput 3 van het AAO? Kunnen nauwkeurige dateringen bepaald worden en zo ja kunnen deze met historische gegevens verbonden worden?

• Wat is de aard, omvang, datering en betekenis van overige aangetroffen sporen en welke is hun relatie tot aangetroffen gebouwresten?

• Wat is de datering van de oudste bebouwing aan de Jesuïtenstraat en de Lindanusstraat en vanaf wanneer werd hier in steen gebouwd?

• Hoe ziet de erfindeling er uit? Welke sporen bevinden zich op de achtererven (afvalkuilen, beerputten, perceelsbegrenzingen en dergelijke).

• Wat zeggen de sporen op het achtererf over het gebruik van het terrein (ambachten, landbouw) en over de maatschappelijke en sociale status van de bewoners?

• Wat is de stratigrafisch-chronologische opbouw van het terrein buiten de AAO-sleuven? Zijn er verschillen in de stratigrafie voor verschillende terreindelen en zo ja hoe zijn deze te verklaren?

• Kan iets gezegd worden over het gebruik van de tuin en de materiële cultuur en de voedseleconomie ten tijde van het bestaan van de twee kloosters?

Indien beerputten worden gevonden:

• Wat zeggen de vondsten over de materiële cultuur, consumptie, voedseleconomie en de sociale achtergrond van de gebruikers?

• Zijn oudere resten dan de 12e tot 13e eeuw aanwezig? Waaruit bestaan deze resten en hoe kunnen deze geïnterpreteerd worden?

[13] Dijkstra 2003.
[14] Gerrets 2003.
[15] Tichelman 2003.
[16] Vandevelde 2008.

1.5 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie OS15). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Indien nodig kan altijd worden teruggegrepen op de basisgegevens die op een CD-rom zijn gezet. Deze CD bevindt zich achterin dit rapport.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen. De auteurs staan telkens bij de betreffende hoofdstukken vermeld. Tot slot volgt in hoofdstuk 5 de synthese waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord.

Afb. 14. Werk in het veld, richting het noord uit put 7.

2 Methoden

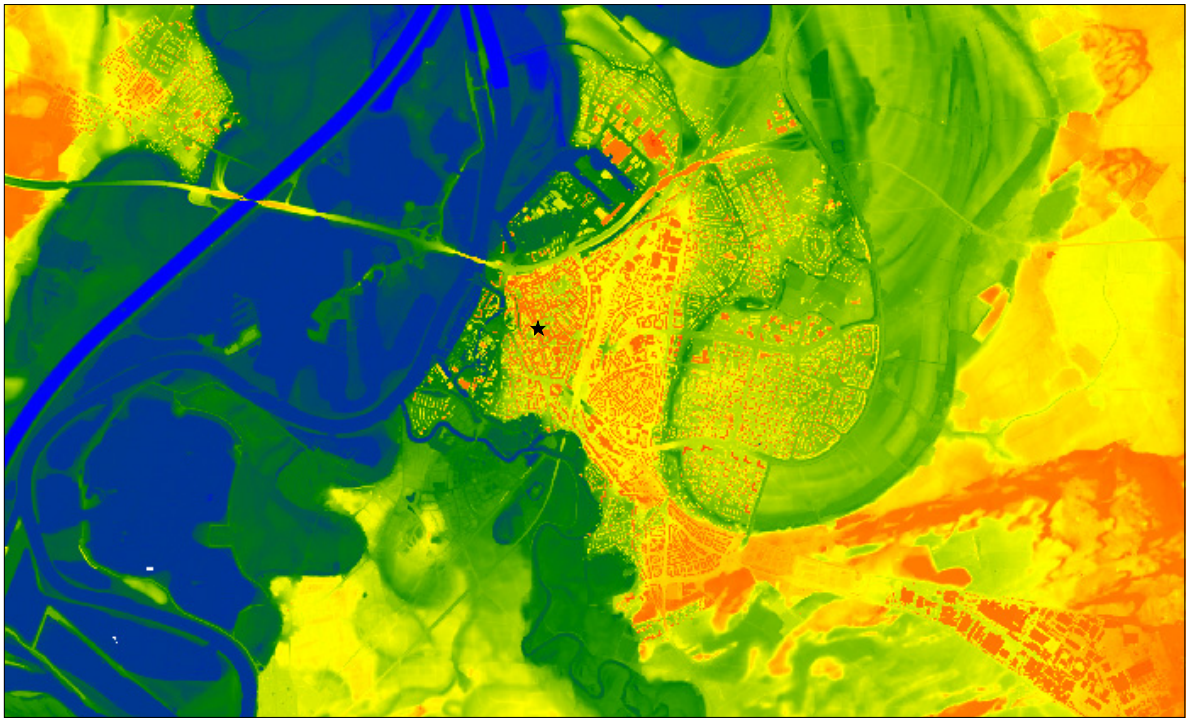
(G.L. Williams)

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE. Het hoofdmeetsysteem is door een bevoegde landmeter in het landelijke coördinatenstelsel ingemeten. Bij het opgraven is het terrein, met een oppervlakte van ca. 2000 m² opgesplitst in twaalf werkputten van circa 25 x 10 meter. In de twaalf putten zijn tussen twee en zeven vlakken aangelegd. De vlakken zijn machinaal aangelegd, zonder schaafbak, omdat er te veel puin in de grond zat. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 5 x 5 m verzameld. Bijzondere vondsten zijn als puntvondsten ingemeten. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en het stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en getekend met behulp van een *robotic Total Station*, waarbij om de 5 m een waterpashoogte is bepaald. Alle aangetroffen grondsporen zijn met de hand gecoupeerd waarbij vondsten zijn verzameld. Alleen de coupes die dieper waren dan 15cm zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde sporen is vervolgens met de schep of troffel afgewerkt en waar nodig bemonsterd voor archeobotanisch en archeozoölogisch onderzoek. De aangetroffen muurresten zijn met de hand schoongemaakt om de oversnijdingen goed te kunnen bekijken. Een gedeelte van het muurwerk is nader bekijken door bouwhistoricus A. Viersen van het Bureau voor Bouwhistorische en Architectuurgeschiedenis uit Utrecht (B.B.A.). Van het aangetroffen muurwerk zijn zoveel mogelijk de steenmaten genomen. Verschillende keren was het ook mogelijk om een vijflagenmaat te nemen. De inhoud van de aangetroffen beerputten is met de hand leegschept. Er zijn twee oost-west en twee noord-zuid profielen gedocumenteerd.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek
(J. de Moor)

Het relatief hooggelegen oude centrum van Roermond is strategisch gelegen tussen het huidige dal van de Maas, een oude meander van de Maas en het dal van de Roer (zie afb. 15). Het plangebied ligt op een terras van de Maas dat vermoedelijk uit de laatste koude periode van de laatste ijstijd stamt (Jonge Dryas 11.650 – 12.850 BP). Gedurende deze periode werd er door de Maas vooral grind en zand afgezet, dit zijn afzettingen van een vlechtende rivier). Aan het begin van het warmere Holoceen begon de Maas zich in te snijden en te verplaatsen richting de huidige locatie van de rivier. Overstromingen kwamen regelmatig voor en daarbij werden de grinden en zanden bedekt met een laag overstromingsleem van de meanderende Maas. Tijdens het Holoceen vond er in deze lemen bodemvorming plaats. Doordat het plangebied al geruime tijd in gebruik is geweest, is er van deze natuurlijke bodem weinig meer over.
De bovenstaande situatie is terug te vinden in de profielwanden op de opgravingslocatie. De bovenste ± 2 m bestaat geheel uit verstoringen en/of ophogingspakketten. Deze pakketten hebben een sterk lemig karakter en zijn vermoedelijk vergraven overstromingslemen. De natuurlijke ondergrond bestaat hier uit een dun pakket overstromingslemen gelegen op een pakket horizontaal gelaagde fijne zanden. In het profiel is dus nog wel de “klassieke” overgang te zien van het vlechtende riviersysteem uit de laatste ijstijd naar het meanderende riviersysteem van het Holoceen.

Afb. 15. AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) Kaart van Roermond.

3.2 Sporen en structuren

(G.L. Williams)

Tijdens de opgraving is een groot aantal grondsporen gedocumenteerd. Op basis van aanwezig vondstmateriaal en de stratigrafie is geprobeerd een fasering aan te brengen waardoor een chronologisch beeld kan worden gegeven van de bewoningsgeschiedenis van het terrein.
De sporen en structuren worden per fase weergeven op verschillende overzichtskaarten en met verschillende kleuren. Waar nodig zijn spoornummers en structuurnummers toegevoegd. Structuurnummers zijn gedurende de uitwerking uitgedeeld waardoor de nummering geen chronologische volgorde aanduidt. De tabel met een overzicht van de sporen, structuren en fasen bevindt zich op de CD-rom achter in het rapport.

In totaal zijn 1222 antropogene grondsporen aangetroffen (tabel 2).

Tabel 2. Overzicht aangetroffen grondsporen.

AARDSPOOR	AANTAL
GREPPEL	42
KUIL	448
MUUR (INSTEEK)	8
MUUR	132
MUUR (UITBRAAK)	36
NAT. VESTORING	23
PAALGAT	23
PAALKUIL	471
RECENTE	37
VLOER	9
WATERPUT	16

Afb. 16. Overzicht aangetroffen muurwerk

Afb. 17. Overzicht grondsporen per vlak.

3.2.1 Fase 1. 1150-1450

De oudste antropogene sporen op het terrein dateren uit de periode 1150-1250. Deze datering is bepaald aan de hand van het aanwezige kogelpot aardewerk in de sporen. In het noordwesten van het terrein bevindt zich een noord- zuid georiënteerde greppel (GR01). De greppel loopt parallel aan de Jesuïetenstraat en loopt af richting het CK theater. Gezien de ligging en oriëntatie van de greppel is het verleidelijk deze greppel in relatie te brengen met een oudere fase van de Jesuïtenstraat. Mogelijk heeft deze greppel voor afwatering gezorgd van water afkomstig van de weg (als een soort bermgreppel). Twee kuilen (KL19 en 23) in het noordoostelijk deel van het terrein dateren ook uit deze periode. De functie van deze kuilen is onduidelijk.

Vanaf ca. 1300 neemt het aantal sporen op het terrein enorm toe. De verschillende waargenomen waterputten, kuilen en greppels geven aan dat het terrein in de 14e eeuw volop in gebruik was. Er zijn vier mogelijke gebouw structuren aangetroffen. De oudste bewoningsfasen blijken te worden afgedekt door ophogingpakketten. Deze lagen zijn aangetroffen over het hele terrein. Helaas is het aardewerk dat in de lagen is aangetroffen ruim te dateren. De lagen kunnen op z'n vroegst in de tweede helft van de 14e eeuw worden gedateerd, een datering in de eerste helft van de 15e eeuw is echter ook mogelijk.

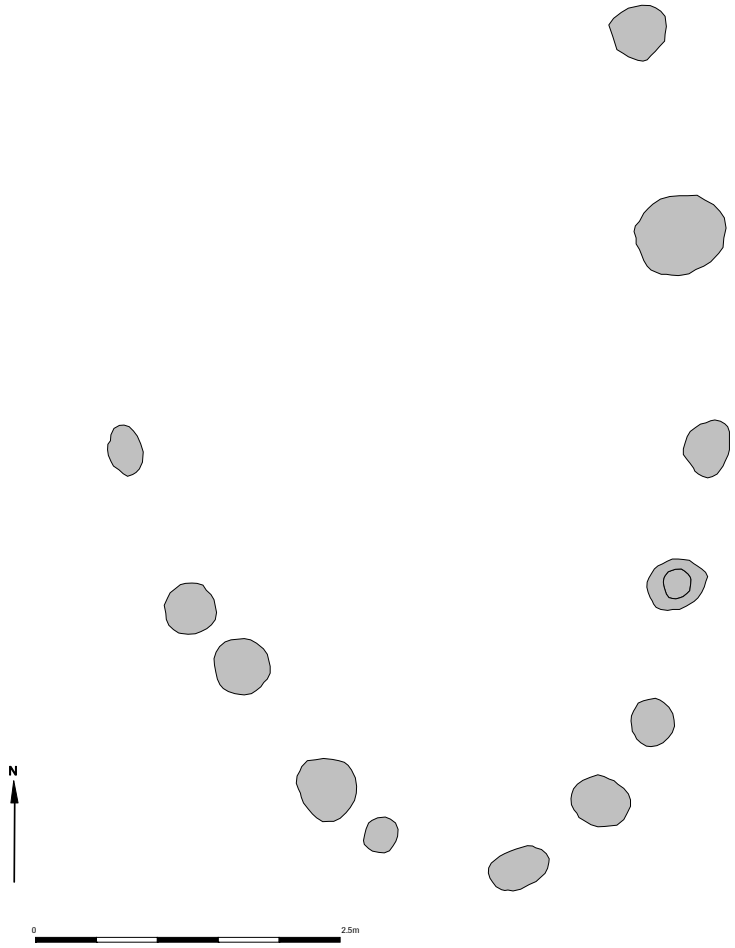

Afb. 18a. Overzicht sporen van fase 1.

Afb. 18b. Overzicht structuren van fase 1.

Gebouwstructuur 1

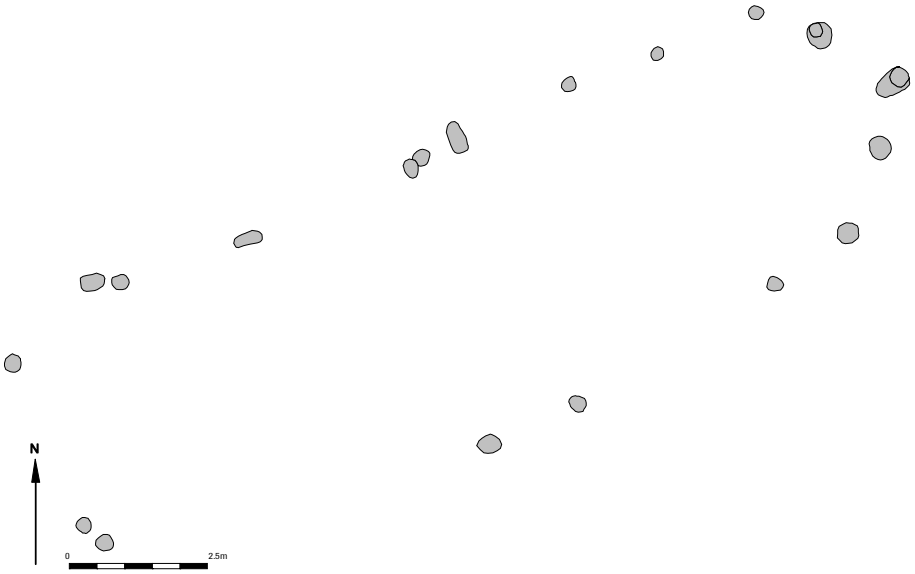

Afb. 19. Structuur 1.

Structuur 1 is een gebouwplattegrond die te volgen is over een lengte van bijna 10 meter. Slechts een deel van het gebouw is aangetroffen, want de plattegrond is in het noordwesten verstoord en loopt in het noorden buiten het opgravingsterrein en onder het CK theater door. De plattegrond heeft een bijna noord-zuid oriëntatie en loopt parallel met de huidige Jesuïetenstraat. De structuur is bootvormig en ca. 6m breed. De plattegrond bestaat uit twaalf paalsporen, die samen twee rijen vormen. Bij deze plattegrond ontbreekt de regelmaat zoals wij die bijvoorbeeld kennen van de 12^{e} /13^{e}-eeuwse bootvormige plattegrond van de Brabantse zandgronden. Het is dan ook de vraag of het om een woonstalboerderij gaat. Vermoedelijk gaat het eerder om een bijgebouw.
De dakdragende stijlen van het gebouw waren gezien de onregelmatigheid in de lengterichting waarschijnlijk met elkaar verbonden door langsbalken. Voor de stabiliteit zal er ook een verbinding zijn geweest tussen de rijen onderling. Tegen twee van de drie westelijke paalkuilen bevonden zich andere paalkuilen, hetgeen kan wijzen op een reparatiefase. De locatie van de ingangen is niet aanwijsbaar. De aangetroffen paalkuilen hebben een diepte tussen de 0,10 en 0,70 m.

Structuur 1 heeft een afwijkende oriëntatie ten opzichte van de twee andere plattegronden die oost-west zijn georiënteerd en dus haaks op de Jesuïetenstraat staan. Het aangetroffen aardewerk dateert de structuur in de 14^{e} eeuw. Structuur 1 wordt oversneden door Greppel 2. Deze greppel dateert uit dezelfde periode en heeft dezelfde oriëntatie als structuur 2 en structuur 3 (oost west georiënteerd, haaks op het huidige straten patroon). Het lijkt erop dat structuur 1 bij de vroegste bewoning hoort en zal dan uit de eerste helft van de 14^{e} eeuw dateren.

Gebouwstructuur 2.

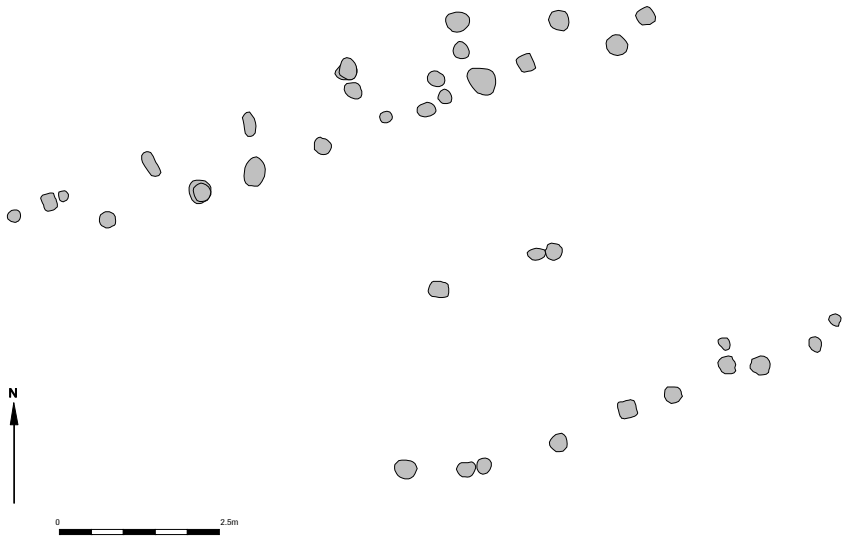

Afb. 20. Structuur 2.

Structuur 2 is noordoost-zuidwest georiënteerd en heeft afmetingen van ca. 16 x 5m. De plattegrond is gevonden ten oosten van structuur 1. Net als bij structuur 1 hebben wij hier te maken met een onregelmatige plattegrond waarvan diverse paalkuilen ontbreken. De paalkuilen hadden een diepte tussen de 0,05 en 0,26m. In de paalkuilen hebben dakdragende staanders/stijlen gestaan. Gezien de ontregelmatigheid is het niet zeker of de constructie bestond uit gebinten. In de lengterichting waren de staanders vermoedelijk met elkaar verbonden door langsbalken. Dwars op de langsbalken lagen de dekbalken die de dakconstructie ondersteunde. De wandpalen hebben óf ter hoogte van de staanders gestaan, dan is er sprake van een éénbeukige constructie óf (net) buiten de staanders dan zou er van en drieschepige constructie gesproken kunnen worden. Het is niet geheel duidelijk waar de ingangen gesitueerd waren. Mogelijk lagen deze in het midden van de lange zijde van het gebouw, daar waar extra paalkuilen op het overzicht te zien zijn.

De plattegrond is aangetroffen in het midden van het noordelijke deel van het terrein, ca. 35m ten oosten van de Jesuïtenstraat en 30 meter ten westen van de Lindanusstraat. De vondsten behorende bij de structuur geven een datering in de 14^{e} eeuw. Aangezien de plattegrond wordt afgedekt door ophogingspakketten, die op z'n vroegst rond 1350 worden gedateerd, kan de einddatum van het gebouw vóór 1350 liggen, maar ook later. Bovendien zijn waterputten WA10 en WA11 aangetroffen midden in de plattegrond. De vondsten uit de vulling van WA10 geven aan dat de waterput gedempt is tussen 1350 en 1450.

Gebouwstructuur 3.

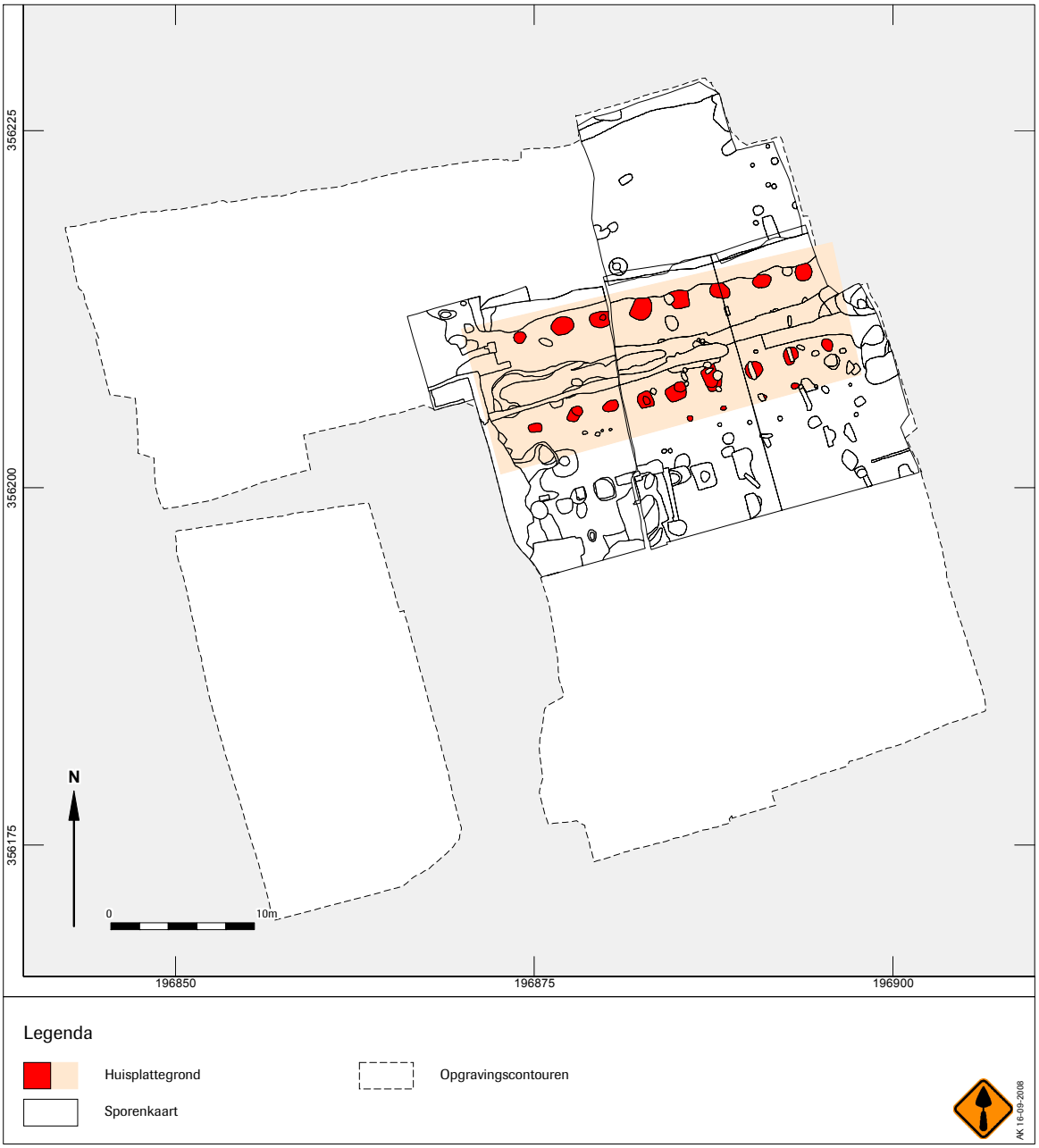
Afb. 21. Structuur 3.

Structuur 3 ligt 10m ten zuiden van structuur 2 en heeft dezelfde noordoost-zuidwest oriëntatie. De structuur heeft afmetingen van ca. 12 x 6,5m en bestaat uit drie rijen paalkuilen. In de twee zuidelijke rijen hebben waarschijnlijk de dakdragende palen/staanders van de plattegrond gestaan. De paalsporen zijn tussen 0,4 en 0,20 m diep. De paalsporen van de twee rijen liggen niet precies tegenover elkaar. Het gebouw had waarschijnlijk een dragende constructie waarbij op de langsbalken nog dwarse dekbalken lagen, net als bij structuur 2 en was er geen sprake van de aanwezigheid van gebinten. In het midden van de dakdragende constructie waren waarschijnlijk nog enkele palen aanwezig die extra ondersteuning aan de dekbalken gaven daarmee aan de dakconstructie. In de meest noordelijke rij liggen de paalkuilen op een afstand van circa 2 m van elkaar en ca. 1m van de hoofdconstructie. Mogelijk hadden de paalkuilen aan deze zijde van het gebouw een schorende functie. Het is echter vreemd dat een dergelijke rij palen aan de zuidzijde ontbreekt. Wellicht waren de palen aan deze zijde minder diep ingegraven en zijn de sporen verdwenen.

Er zijn geen vondsten gedaan in de paalsporen van structuur 3 maar gezien de ligging ten opzichte van structuur 2, de oriëntatie van de beide structuren en omdat ze beiden zijn aangetroffen onder hetzelfde ophogingspakket, mag geconcludeerd worden dat de twee structuren uit dezelfde periode dateren, dus ook uit de 14e eeuw.

Het is opvallend dat twee van de drie houtbouw structuren zo onregelmatig zijn. Tijdens de opgraving op de locatie Steenen Trappen is een grote rechthoekige structuur aangetroffen (afb. 22). Dit drieschepige gebouw is oost-west georiënteerd, 10,4 m breed en tussen de 21 en 24 m lang.[17] Het gebouw is met behulp van het verzamelde aardewerk in de 13e eeuw gedateerd. Mogelijk gaat het hier om een stadsboerderij. Door de regelmatigheid van deze structuur zijn wij geneigd om de onregelmatige structuren 1 en 2 te interpreteren als bijgebouwen./ schuren,

[17] Vandevelde 2009.

Afb. 22. Structuur aangetroffen tijdens opgraving Steenen Trappen (uit: Vandevelde 2009).

Gebouwstructuur 12
De vermoedelijk jongste gebouwstructuur uit deze fase is herkend aan een haardplaats met bijbehorend vloerniveau, gelegen aan de Lindanusstraat (put 3, S. 146, afb. 23). Deze haard ligt onder de later te bespreken muur met spoornummer 13 uit fase 2 (werkput 2) en onder het eerder genoemde ophogingspakket. De haardvloer is opgebouwd uit breukstenen, waarvan geen maten konden worden genomen. Ten zuiden en westen van de vloer waren nog resten van een (verbrande) leemvloer aanwezig. Bijhorende wanden zijn niet aangetroffen. Mogelijk bestonden deze nog volledig uit hout, maar er kan ook worden gedacht aan een lage bakstenen fundering met daarop vakwerk (houtskeletbouw).
Een datering van deze structuur in de tweede helft van de 14e eeuw of eerste helft 15e eeuw is gebaseerd op de aanwezigheid van een steengoed scherf met oppervlaktebehandeling in de verbrande leemvloer (niet nader te dateren dan 1350-1450). Gezien de algemene ontwikkeling van houtbouw naar steenbouw op het terrein, kan het gebouw mogelijk eerder aan het eind van de 14e eeuw of het begin van de 15e eeuw worden gedateerd. Bijbehorende waterput is mogelijk WA01 (zie hierna).

Afb. 23. Haardplaats en vloerniveau.

Overige sporen
Behalve de vier gebouwstructuren zijn verschillende kuilen, greppels en waterputten uit deze periode aangetroffen.

Kuilen en waterputten
In het zuidoostelijk deel van het terrein is een cluster van diepe waterputten en kuilen aangetroffen (KL04, KL07, KL11, WA12, WA13, WA14, WA15, WA17, WA18 en WA19). Het is opmerkelijk dat KL04, WA13, WA15 en WA18 op een rij liggen en parallel lopen aan het stratenpatroon van de Jesuïtenstraat en de Lindanusstraat, hoewel ze zijn aangetroffen in het midden van het terrein. Mogelijk bevonden deze waterputten en kuilen zich op het achterterrein van de bijhorende huizen langs de straten en geven ze de ligging van de erfgrens weer. De waterputten waren minimaal 2,5m diep vanaf het sporenvlak. In drie gevallen was het niet mogelijk om de onderkant van de waterputten te bereiken wegens instortingsgevaar. In de gecoupeerde waterputten was geen bekisting aanwezig.

WA13 was deels reeds aangetroffen tijdens het IVO ter hoogte van werkput 3. Alleen de meest noordwestelijk hoek van de waterput was toen gezien en het spoor is daardoor verkeerd geïnterpreteerd als een mogelijke verdedigingsgreppel. Tijdens het DO is het gehele spoor bloot gelegd en gecoupeerd. Daaruit bleek dat de mogelijke stadsgreppel een grote waterput is met een doorsnede van 3m en een minimale diepte van 4m onder het sporenvlak. WA13 werd doorsneden door WA14, welke een diepte bereikte van ca. 1,5m onder het sporenvlak.
Net ten westen van deze sporencluster is een bijzondere waterput (WA22) aangetroffen met bovenin een doorsnede van ca. 3m en een diepte van bijna 3m. Helemaal onderin de waterput is een mergelsteen-

constructie aangetroffen. Vier mergelsteen blokken van 60 x 30cm vormde samen de onderkant van de waterput (afb. 24). In de put is geen bekleding aangetroffen. Op basis van het verzamelde aardewerk kan worden geconcludeerd dat de put in de eerste helft van de 14e eeuw is gedempt.

Afb. 24. Mergelsteen constructie onderin WA22.

Beerput 3
In het zuidprofiel van werkput 3 is een beerput (BPT 3, spoornr 139) aangetroffen. Er zijn zeer weinig vondsten aangetroffen in deze beerput omdat slechts 0,9m is opgegraven in verband met instortinggevaar (slechts vijf scherven zijn verzameld uit de vulling van de beerput). Het waargenomen deel van de beerput heeft afmetingen van 2,8 x 0,8m. De put was gemaakt van mergelsteenblokken, met afmetingen van ca. 30 x 20cm De verzamelde scherven dateren uit de periode 1350-1450.

Een oven
Ten westen van structuur 3 is een mogelijke oven waargenomen. De oven had afmetingen van bijna 2 bij 2 meter. Hoewel er geen aardewerk in de oven is gevonden, kan deze op basis van de stratigrafie worden gedateerd vóór de periode van de ophoging, vermoedelijk in de 14e eeuw . Gezien de ligging ten opzichte van structuur 3 kan de oven hierbij hebben gehoord. De functie van de oven is niet bekend, gedacht kan worden aan bijvoorbeeld een broodoven.[18]

Een greppel en muur als mogelijke erfgrens
Greppel 2 is een oost-west georiënteerde greppel die is te volgen over een lengte van ca. 15 meter. De greppel hoort ook bij deze fase, maar snijdt wel over structuur 1 en structuur 2. Het verzamelde aardewerk dateert uit de 14e eeuw en gezien de oversnijding van structuur 1 en 2 is een datering in de latere 14e aannemelijk.
Net ten zuiden van de later te bespreken kloostermuur (ca. 2, 00m) is een uitbraaksleuf van een oost-west georiënteerde muur gevonden (WP 1 S6 en WP 4 S22). Dit spoor is te volgen over een afstand van 33 meter. De sleuf ligt haaks op de Jesuïtenstraat. Een datering van dit spoor in de tweede helft van de 14e eeuw of eerste helft 15e eeuw is gebaseerd op de aanwezigheid van een scherf in de vulling van de spoor (niet nader te dateren dan 1350-1450). Gezien de ligging van de muur ten opzichte van de kapel gaan wij ervan uit dat deze (tuin?) muur dateert voor de aanbouw van de kapel en daardoor vóór 1438 wanneer Joannes de Lovanio het huis van den Lomabart schonk aan het klooster. Mogelijk was deze muur de opvolger van greppel 2 als erfgrens.
Aan de noordkant lag tegen deze muur een gebouwtje (WP 1 S35 en 42) waarvan slechts een deel van de mergelsteen fundering is overgebleven. Hierdoor kunnen we verder geen betekenis aan het bouwwerk geven.

[18] Slak materiaal dat bijvoorbeeld zou kunnen wijzen op een ijzeroven ontbreekt.

3.2.2 Fase 2 1450-1625

Afb 25a. Overzicht sporen fase 2.

Afb 25b. Overzicht structuren fase 2.

Verspreid over het terrein zijn funderingresten, beerputten, waterputten en kuilen aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de periode ca. 1450-1600/1625. Er bevinden zich huizen aan de Lindanusstraat en aan de Jesuïtenstraat. Daarnaast zijn funderingen aangetroffen van gebouwen op het achterterrein van het Christoffelhuis.

De kloosterkapel
De kloosterkerk is in 1993 door de RACM opgegraven samen met leden van de archeologische werkgroep RURA. Ter hoogte van de opgraving van 1993 (tegen het noordprofiel van werkput 1 en werkput 4) is een substantiële oost-west georiënteerde muur aangetroffen. Het waargenomen muurwerk (WP1 S54 en WP4 S7) is te volgen over een lengte van bijna 10m en bestaat uit een bakstenen muur met een mergelsteen fundering (afb. 25). De aanzet van deze muur was al waargenomen tijdens de opgraving in 1993. De eerdere interpretatie, dat het een sacristie of iets dergelijks zou betreffen, lijkt op grond van de thans aangetroffen steunberen niet aannemelijk.[19] Eerder lijkt het op basis van de steunberen een zeer bescheiden transept of zijkapel te betreffen. In de funderingen zijn geen spaarbogen aangetroffen zoals bij de kapel.

Afb. 26. Zuidelijk muur van de aanbouw van de kloosterkerk.

Bebouwing aan de Lindanusstraat

Gebouwstructuur 4
Diverse funderingen zijn tot één gebouw te rekenen. Op basis van oversnijdingen en baksteenformaten kunnen verschillende verbouwingsfasen worden onderscheiden.
De oudste fasen van structuur 4, een woonhuis, bestaan uit twee parallel oost-west georiënteerde muren (werkput 2 S13 en werkput 3 S1). De breedte van het woonhuis was toen 4,5 meter buitenwerks. In de zuidelijke muur (werkput 3 S1) zijn twee verzwaringen opgenomen. De smalle ruimte tussen deze muur en de muur ten zuiden ervan zal een osendrop zijn geweest en vormt de grens tussen STR4 en STR5 (afb. 27. Vondsten uit deze osendrop dateren uit 1350-1450.

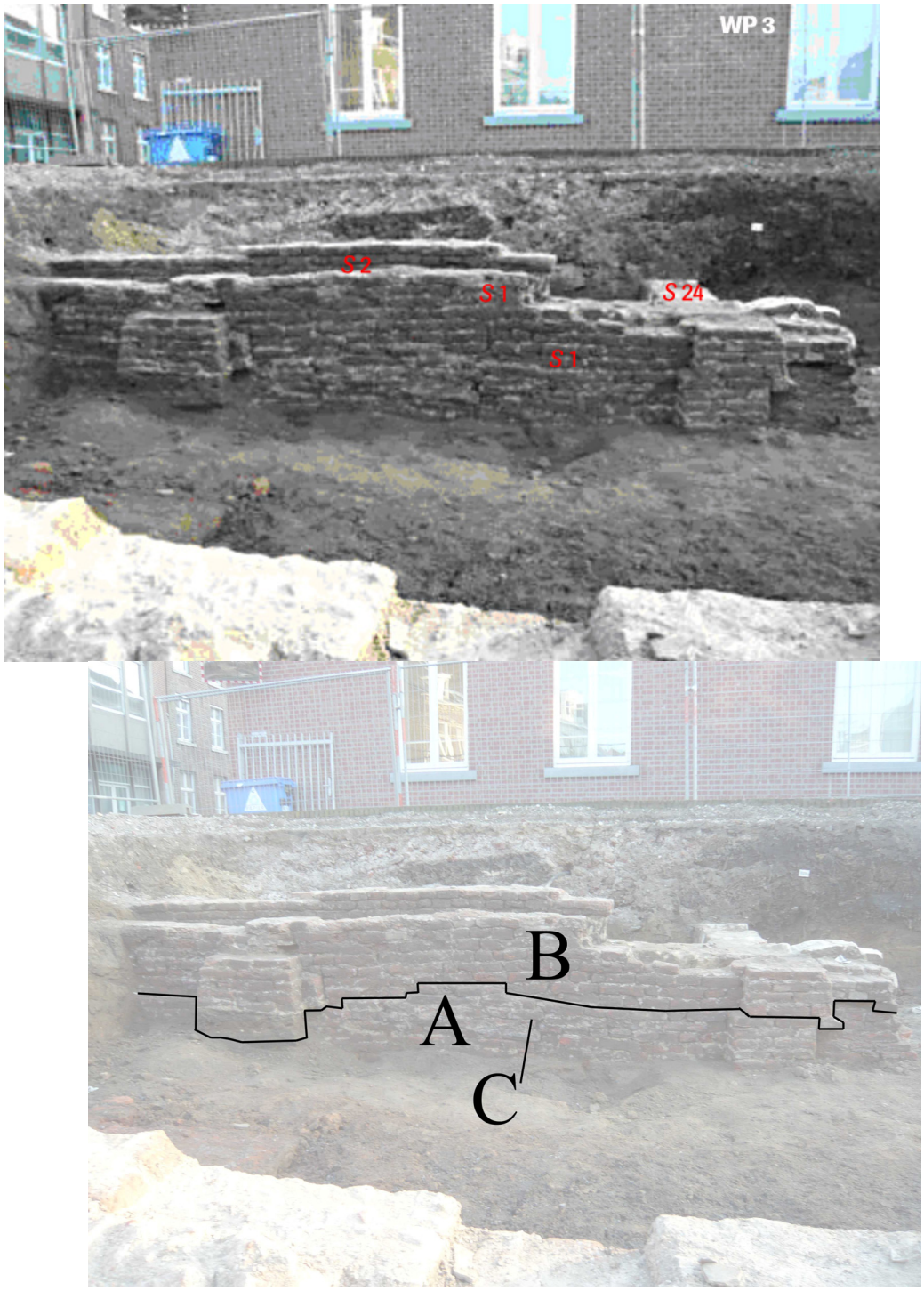
[19] Veerse 1995.

Afb. 27. Osendrop tussen structuur 4 & 5.

In de zuidelijke muur (werkput 3 S1) zijn twee fasen te herkennen (afb. 27). In het metselwerk van de muur bevindt zich een horizontale naad. Het metselwerk onder deze grens is met een zandige, okerkleurige en relatief zachte mortel opgetrokken. Het metselwerk van het onderste deel vertoont aan de westzijde een aanzienlijke verzakking. De sterke zakking is vermoedelijk de reden geweest dat men genoodzaakt was om het gebouw ingrijpend te herstellen. Deze verzakking is bij de tweede fase opgevangen door het toevoegen van twee varkens (verbredingen/verzwaringen) in het metselwerk. De verbredingen zijn in beide fasen aangetroffen. De meest oostelijke is aan de noordzijde bij het herstel volledig vervangen. De insteek van de herstellingsfase was in het oostelijke profiel nog te herkennen. Van een eventuele insteek die bij de eerste fase hoort zijn geen sporen aangetroffen. Aan de zuidzijde van spoor 1 is te zien dat de muur een glad afgewerkte zijkant heeft en zeer waarschijnlijk vrij in de ruimte is opgetrokken, wat erop duidt dat het grondpakket later is aangebracht. Tegen het zuidelijke uiteinde van de muur is een brok metselwerk geplaatst (Spoor 49). Dit metselwerk is koud tegen het bestaande metselwerk geplaatst. Het metselwerk zelf bestaat uit een zuidelijk deel van mergel en een noordelijk deel van baksteen. Gezien de plaatsing van beide delen ten opzichte van elkaar behoren beide delen metselwerk tot één en dezelfde fase. Mogelijk is het een steunbeer geweest, die is geplaatst bij het herstel nadat het gebouw is gaan verzakken. Een andere mogelijkheid is dat het laatste deel nog aanwezige baksteenfragment de aanzet vormt van een oost-west georiënteerde muur. Muur werkput 3 S13 is parallel aan muur werkput 3 S1 geplaatst. De muur bevat twee verzwaringen, die zich op dezelfde hoogte bevinden als die van muur werkput 3 S1.[20] De verzwaringen zijn op regelmatige onderlinge afstand geplaatst. Vermoedelijk hebben de verzwaringen gediend om de balken van de zoldering en/of de kapspanten te dragen.
Aan de noordzijde van de muur is in een latere fase nog een steunbeer geplaatst (werkput 2 S25).

[20] De baksteenformaten zijn: 26,5/28 x 11,5/13 x 5,5/7 cm. Vijf lagen metselwerk is 37 cm.

Afb. 28.. Zicht op de westzijde van de muur 3/1. Deze muur kent twee fasen; deel (A) en (B). De muur is dus een keer vrijwel geheel gesloopt en opnieuw opgetrokken. Bij (C) is goed te zien dat het metselwerk van de eerste fase sterk is verzakt.

Beide zijgevels zijn wel teruggevonden, de achtergevel echter niet, ook geen uitbraakspoor daarvan. Mogelijk heeft deze achtergevel zich bevonden ter hoogte van de later gebouwde kelder (kelder 2) zodat de sporen van de oorspronkelijk achtergevel zijn uitgewist. De voorgevel moet zich net in de straat hebben bevonden (of bevindt zich daar nog).

Afb. 29. Detail van Kelder 2.

In later tijd is het huis flink verbouwd. Ongeveer midden in het pand is een tussenmuur gebouwd of een oudere vervangen (de sporen 12, 17 en 18). Aan de oostzijde hiervan waren aanzetten van de wangen van de schouw zichtbaar. In de ruimte achter deze tussenmuur is een kelder gebouwd (kelder 2). Deze heeft afmetingen van 3, 3 x 2,8m. Vondstmateriaal uit de vulling van de kelder dateert de afbraak ervan tussen 1600 en 1700 (afb. 29). Mogelijk is tegelijkertijd met de bouw van de kelder de aanbouw ten westen van beerput 1 gerealiseerd. Of deze 'aanbouw' direct op het huis heeft aangesloten kon niet worden vastgesteld. Indien dit het geval was kreeg structuur 4 een lengte van minimaal 16 meter. In de verlenging van muur WP3 S1 is een uitbraaksleuf waargenomen (WP 3 S87), die ligt parallel tegen over muur WP3 S99.

Op basis van de ligging wordt beerput 1 tot dit pand gerekend. De beerput is rechthoekig met afmetingen van ca. 2,5 x 1,5m met bakstenen met de formaten 27 x 11 x 6 cm. De onderkant van de beerput werd bereikt op een diepte van1,6 m onder het sporenvlak. De put was volgegooid met puin en recent materiaal maar de onderste 10cm van de vulling was nog steeds intact. Uit deze laag (werkput 3 S88) zijn ca. 100 scherven verzameld. De vondsten geven een periode van gebruik aan tussen (op z'n vroegst)1400 en1625. Op basis van de datering van de ophogingslaag waarop structuur 4 is aangelegd, moet de begindatering vermoedelijk verschuiven naar 1425/1450. De beerput heeft dus ook nog gefunctioneerd ten tijde van het gebruik van kelder 2. In eerste instantie lag beerput 1 achter de oudste fasen van structuur 4, waarschijnlijk buiten het huis. Na de verbouwing lag de beerput binnen het pand of wellicht op een binnenplaatsje.

Mogelijk heeft waterput 6 bij de oudste fase van structuur 4 gehoord. De demping van de put wordt gedateerd tussen 1400 en 1500, op basis waarvan deze echter ook nog in de eerste fase geplaatst zou kunnen worden, behorende bij structuur 12 waarvan alleen de haardvloer is teruggevonden.

De dateringen van de diverse bouwfasen van structuur 4 zijn niet exact te geven. De oudste fase kan op basis van de datering van het ophogingspakket worden geplaatst in de eerste helft van de 15^{e} eeuw of rond 1450. De laatste grootschalige verbouwingsfase mogelijk in de tweede helft van de 16^{e} eeuw of de vroege 17^{e} eeuw. De einddatering ligt vermoedelijk in de 17^{e} eeuw, gezien de einddatering van de beerput en de datering van de afbraak van kelder 2. Opvallend is dat op de kaart van Blaeu uit 1649 en op de kaart van Janssens uit 1671 op deze locatie geen gebouw is ingetekend. Op de kaarten uit de perioden daarvoor zijn wel huizen op deze locatie aanwezig (in ieder geval nog op de kaart van een onbekende maker uit 1632-1637). Wanneer de archeologische en historische gegevens met elkaar worden gecombineerd, kan worden geconcludeerd dat het pand ergens tussen 1632 en 1649 moet zijn afgebroken.

Ten noorden van structuur 4 zijn de resten van een oost-west georiënteerde muur aangetroffen (WP2 S1). Deze muur loopt parallel aan de noordelijke muur van structuur 4 (afb. 30). Door de aanleg van de rioolsleuf is de muur grotendeels vestoord. De muur is opgebouwd uit mergel en is parallel geplaatst aan de hiervoor beschreven muren.

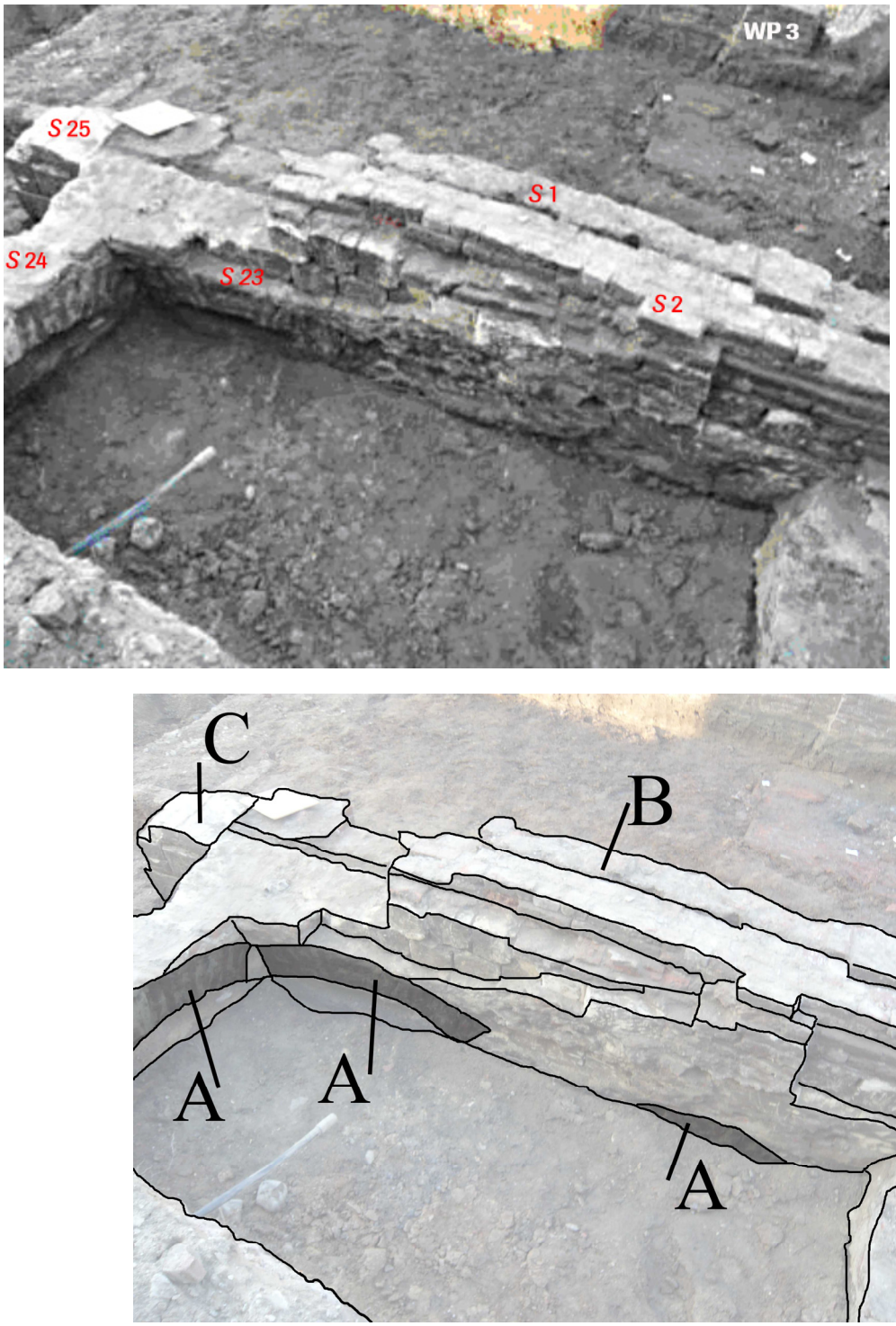

Afb. 30. Mergelsteen muur WP 2 Spoor 1.

Gezien de onregelmatige vorm en de beschadigingen van de mergelblokken zal men bij de bouw gebruik hebben gemaakt van oud bouwmateriaal. Tegen de mergelmuur zijn aan de westzijde twee gemetselde bakstenen steunberen geplaatst. Bij de noordelijke van de twee is zichtbaar dat de zijkant schuin geplaatst is. Vermoedelijk zijn de beide steunberen naderhand tegen het metselwerk van de mergelmuur geplaatst. Mogelijk betreft spoor 1 een tuinmuur die, om verzakking tegen te gaan, aan de noordzijde is ondersteund. Aangezien deze muur geheel in mergel is opgetrokken zal zij tot een andere fase behoren dan de baksteenmuur van gebouwstructuur 4 (WP3 spoor 13).
Aan de westzijde is de insteek van de mergelmuur spoor 1 zichtbaar (in het oostprofiel). Erboven zijn meerdere ophogingslagen met mergelbanden te zien. Het gevolg van ophogen van het terrein tijdens de bouw. Bij de insteek is zichtbaar dat het deel met de brandlagen is verwijderd ten behoeve van de bouw van de muur. De brandlaag is de bovenste van de twee en betreft vermoedelijk de stadsbrand van 1665.

Gebouwstructuur 5.
Structuur 5, een woonhuis, is aangetroffen ten zuiden van structuur 4 en het aangetroffen muurwerk is te volgen over een lengte van 17m. Alleen het westelijk deel van het structuur is aangetroffen. De meest westelijk muur van deze structuur bestaat uit een in baksteen en mergel opgetrokken fundering (werkput 3 S2 en werkput 3 S23).[21] De muur is geplaatst op spaarbogen die op poeren rusten (afb. 31).

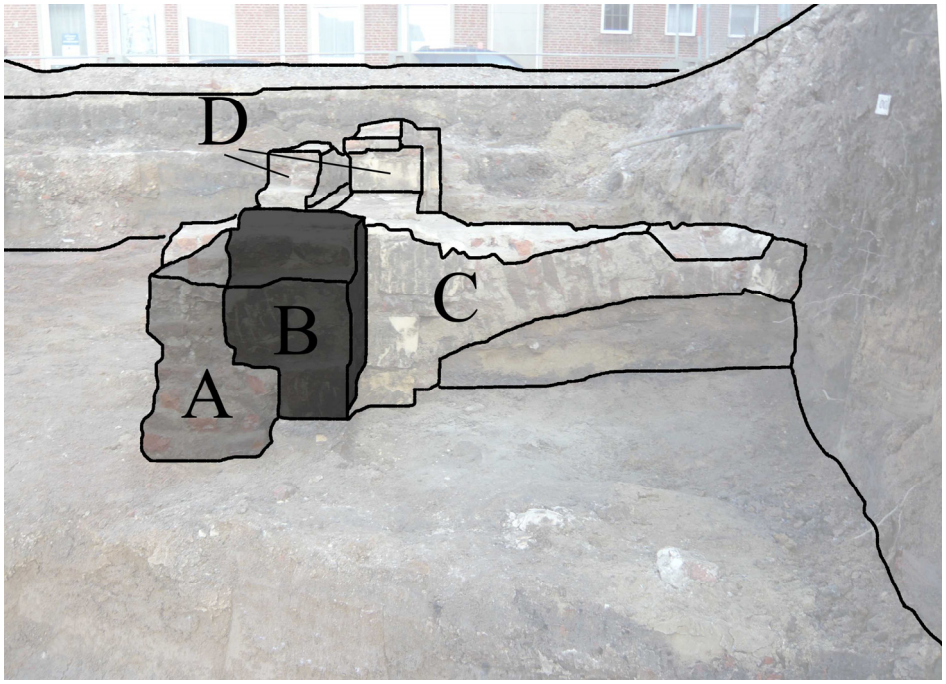
[21] De afmetingen van bakstenen van de fundering zijn: 27/28 x 11,5/12 x 6/6,5 cm, vier lagen baksteen = 30 cm.

Afb. 31. *Overzicht van het meest zuidelijke deel met de muren 3/23 en 3/24. De muren zijn op spaarbogen gefundeerd. Deze zijn bij (A)zichtbaar. Bij (B) is muur 3/1 zichtbaar. Het bouwdeel 3/25 (C) is in een latere fase koud tegen het bestaande metselwerk geplaatst.*

De spaarbogen zijn hoofdzakelijk in baksteen opgetrokken, maar er is ook mergel in verwerkt. Het bovenste deel van de muur (boven de versnijding) is geheel in baksteen opgetrokken. Haaks op deze muur en in verband ermee opgetrokken is werkput 3 S24 (afb. 32). De opbouw van het metselwerk ervan is identiek aan werkput 3 S23.

Afb. 32.. Zicht vanuit het westen op 3/25, 3/24 etc. Tegen de funderingen van het gebouw aan de Lindanusstraat is naderhand een verzwaring geplaatst. Deze verzwaring bestaat uit een bakstenen deel (A) en een deel dat in mergel is opgetrokken (B). Uit de wijze waarop beide op elkaar zijn aangesloten is af te leiden dat ze tot één en dezelfde bouwfase behoren. Bij (C) is 3/24 zichtbaar. (D) zijn de twee parallel aan elkaar geplaatste muren 3/1 en 3/2.

Aan de noordzijde van de muur (werkput 3 S2, werkput 3 S23) is zichtbaar dat de mortel omhoog tegen de stenen is gedrukt. Dit duidt erop dat dit metselwerk tegen grond aan is gemetseld. De insteek ten behoeve van de bouw van de muur zal zich dus aan de zuidzijde van de muur hebben bevonden.

Gebouwstructuur 6
Structuur 6 is noord-zuid georiënteerd en is gesitueerd net ten westen van STR4 en 5. De structuur heeft een breedte van 3 meter en een lengte van minimaal 9m. Slechts een deel van het gebouw is aangetroffen, want het loopt buiten het opgravingsterrein richting het zuiden door. Van de oostmuur is het noordelijke deel intact teruggevonden en het zuidelijk deel in de vorm van een uitbraaksleuf. Bij de bouw van structuur 6 is een deel van structuur 5 vergraven. Het aardewerk uit de lagen onder de uitbraaksleuf dateert tussen 1350-1450. Geconcludeerd kan worden dat STR6 na deze periode dateert. Gezien het feit dat structuur 6 jonger is dan structuur 5 dateert structuur 6 mogelijk pas uit de 17e eeuw. Gezien de geringe breedte van de structuur is gebouw 6 voorlopige geïnterpreteerd als een stal. Het bijbehorende huis ligt waarschijnlijk buiten het opgravingsterrein.

Bebouwing op het achterterrein van het Christoffelhuis

Gebouwstructuur 7
Structuur 7 is de meest zuidelijke structuur van de opgraving. Het is noord-zuid georiënteerd en heeft afmetingen van 12 x 5m. De structuur bestaat grotendeels uit twee parallel lopende muren. De bakstenen hebben afmetingen van 30 x 12 x 5cm. De westelijke muur van het gebouw ligt boven de sporencluster (zie “Fase 1”: WA13, WA15, WA18 en KL04) die gedateerd wordt tot in de eerste helft van de 15e eeuw. Men was op de hoogte van aanwezigheid van waterputten op het terrein of wellicht lagen er nog ‘kuilen’ ter hoogte van de waterputten door inklinking van de grond. In iedere geval heeft men precies ter hoogte van de waterputten spaarbogen in het muurwerk aangebracht om de putten te overbruggen en te voorkomen dat de muren precies op deze locaties zouden verzakken. De waterputten waren volgestort met puin en leisteen (afb. 33 en 34). De putten zijn gedempt in de periode 1350-1450 wat betekent dat het gebouw (STR7) waarschijnlijk van kort na deze periode dateert. De baksteen formaten passen in de 15e eeuw.

Afb. 33. Overzicht spaarbogen.

Afb. 34. Detail spaarbogen.

Afb. 35. Detail van Kaart van Braun en Hogenburg 1581.

Op de kaart van Braun en Hogenburg van 1581 (afb. 35) is een aantal gebouwen ter hoogte van het opgravingsterrein te zien. STR7 komt qua ligging heel mooi overeen met het gebouw dat is aangetroffen op het binnen terrein. De Kaart van Braun en Hogenburg is gedateerd na de eerste stadsbrand van 1554 waarbij 900 van de 1300 aanwezige huizen werden verwoest. Dit geeft aan dat de structuren waarschijnlijk aanwezig waren voor de eerste stadsbrand en waren herbouwd. Op basis van de baksteenformaten zou het gebouw, dat gezien de ligging en de afmeting als bijgebouw geïnterpreteerd kan worden, vroeg gedateerd moeten worden (ook in vergelijking met bijvoorbeeld structuur 4). Mogelijk is het al gebouwd in de tweede helft van de 15e eeuw. Vondstmateriaal kan dit echter niet bevestigen.

Gebouwstructuren 10 en 11.
Ten noorden van STR7 zijn er mogelijk twee structuren aangetroffen die bestaan uit oost-west georiënteerde muurresten (STR10 en STR11). De bakstenen die in deze twee structuren zijn gebruikt hebben afmetingen van 27x11x6cm. Structuur 10 bestaat uit twee oost-west georiënteerde parallelle muren (WP10 S4, S37, S69 en S79). Het gebouw heeft een lengte a minimal van 9 m en een breedte van ca. 6 m. De achtergevel (WP10 S13) is een keer vervangen door WP10 S6.

Structuur 11 is aangetroffen net ten noorden van structuur 10. Het structuur heeft een minimale lengte van 12 m en is ca. 5 m breed. De twee zijgevels werden gevormd door twee muren, WP10 S 3 en WP8 S1en S10 met baksteenformaten 27 x 11x 6cm. Een tussenmuur WP10 S12 bestaat uit bakstenen met een tweede fase van het gebouw. Uit het aangetroffen muurwerk wordt duidelijk dat STR10 over STR 7 (fase 2) is gebouwd en daardoor jonger moet zijn. STR11 ligt boven KL01 en KL18. Aangezien KL01 in de 13e /14e eeuw hetzelfde formaat als de zijgevels. De noordelijke zijgevel loopt ca 2,50 m voorbij de tussenmuur. De zuidelijke zijgevel is verstoord door de aanwezige tuinmuur (WP10 S3 en S25). Het is dus mogelijk dat de tussenmuur de achtergevel vormt van en KL18 in de 15e eeuw dateren, is STR11 van later datum. Op basis van het baksteenformaat zijn de structuren ook in de 15e/16e eeuw te dateren. Het is mogelijk dat STR11 (en ook STR10) heeft gediend als stal voor het naastliggende Christoffelhuis.

Bebouwing aan de Jesuïtenstraat

Aan de Jesuïtenstraat lagen in fase 2, twee gebouwen, de structuren 8 en 9. Beide structuren zijn te herkennen op de kaart van Blauw (1649) maar op de kaart van De Bouge (1770) zijn de structuren niet meer te zien.

Gebouwstructuur 8
Structuur 8, een woonhuis, is aangetroffen in het zuidwestelijke deel van het terrein. Het gebouw ligt haaks op de Jesuïtenstraat en een deel ervan is reeds waargenomen tijdens het IVO onderzoek. De structuur bestaat uit enkele muren, met baksteenformaten 28x13x6 cm, en uitbraaksleuven. Tussen de zijgevels (WP6 S9, WP9 S1 en S6) is een tussenmuur aangetroffen (WP9 S62). Als deze muur de achtergevel van het pand vormde, dan heeft structuur een lengte van 17 m gehad.
Binnen het gebouw aan de voorkant lag een kelder (kelder 1), een van de meest opmerkelijke structuren op het terrein. De kelder heeft afmetingen van 3,5 x 2,5m en de bakstenen zijn 27,5x13x7cm. De onderkant lag op 23,40 m +NAP. De westkant van de kelder loopt een klein stukje onder de Jesuïtenstraat door. De kelder was overdekt met een tongewelf waarvan aan de westzijde een aanzet is blootgelegd en aan de westzijde bevond zich een venster net boven het oorspronkelijke straatniveau. In de zuidmuur van de kelder zijn twee kaarsennissen aangetroffen (afb. 36).

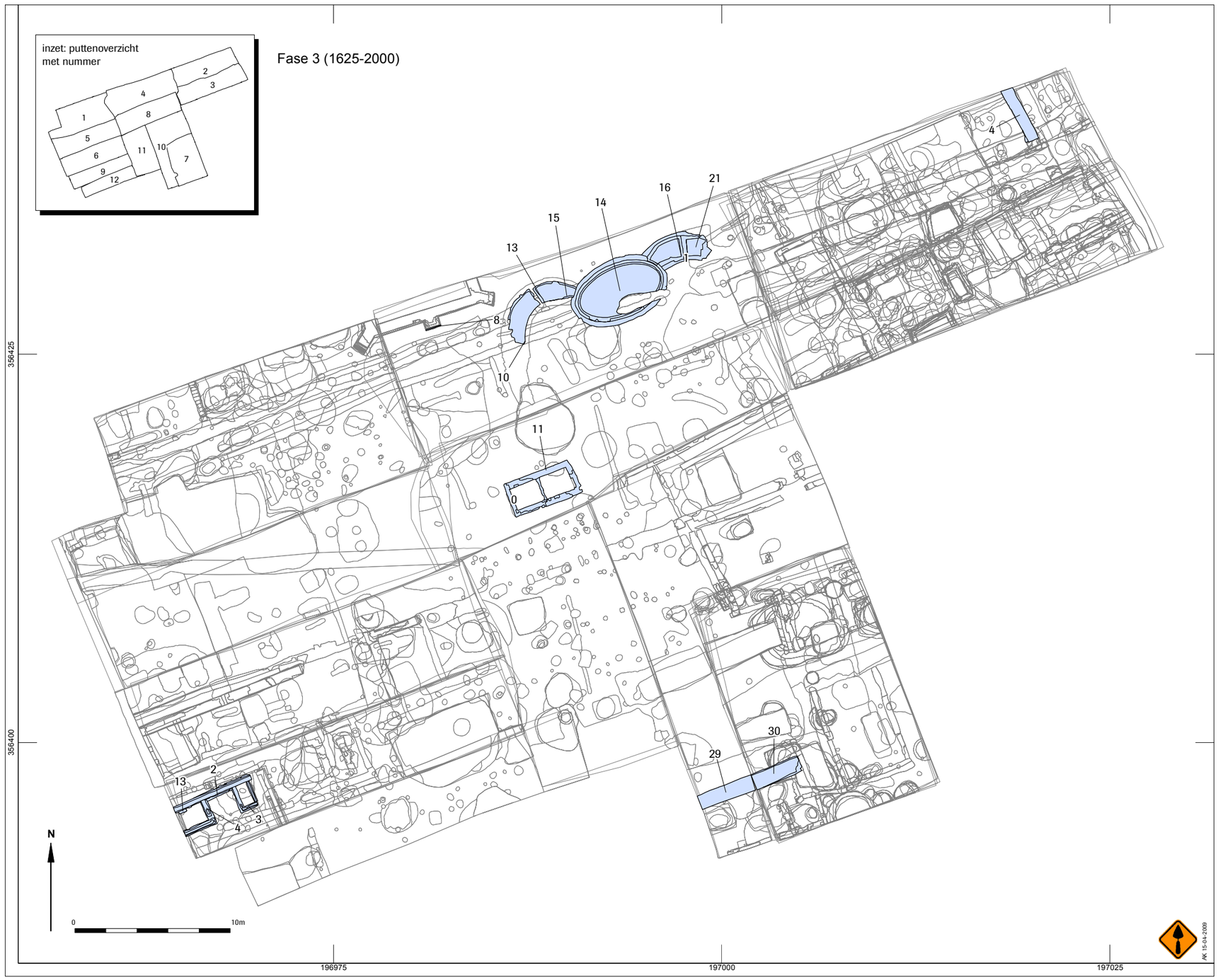

Afb. 36. Detail van Kelder 1 met kaarsennissen.

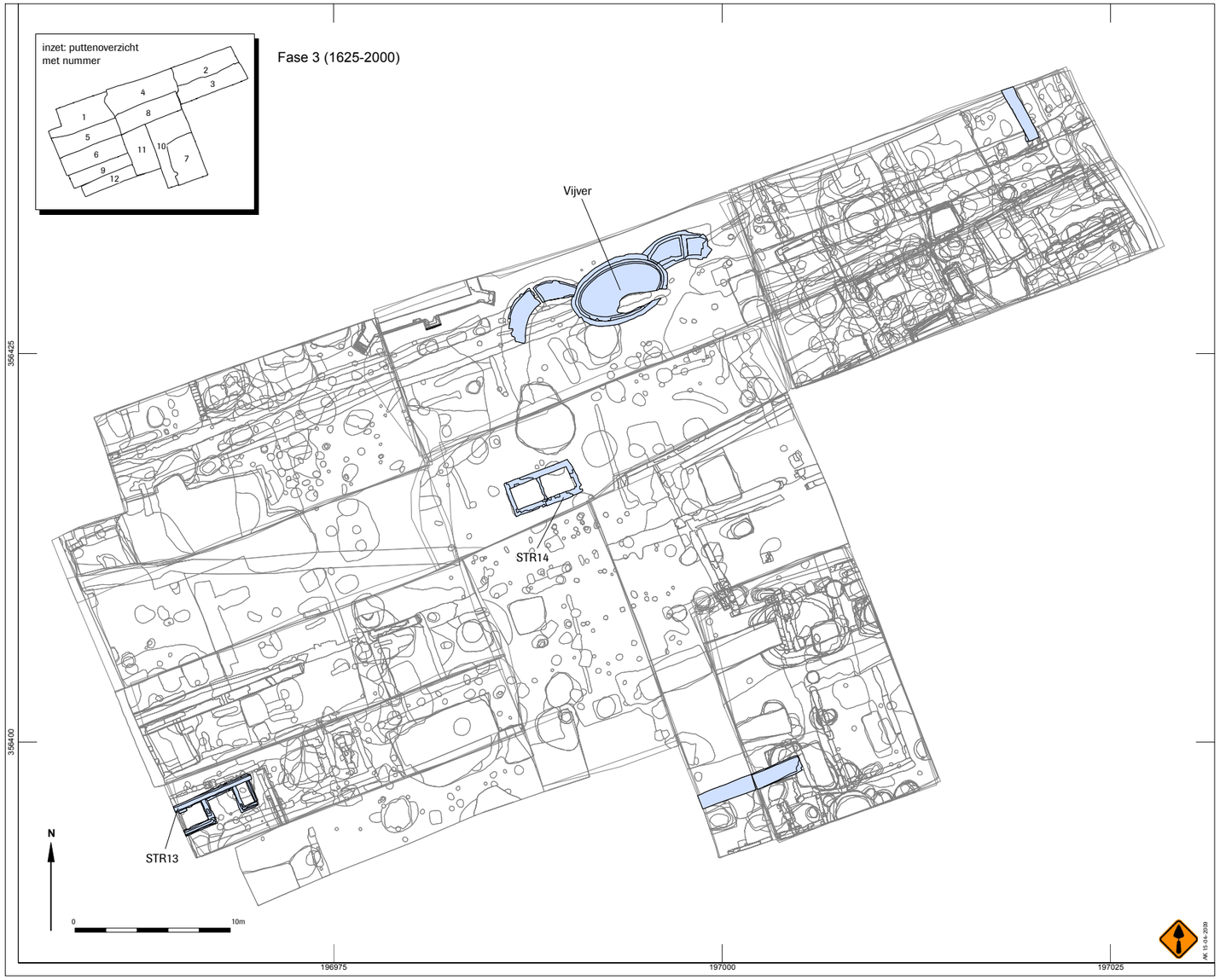
De kelder was, net als de aangetroffen beerputten, volgegooid met puin en brokken baksteen. Het verzamelde schervenmateriaal dateert uit de 16e eeuw. In die eeuw moet het woonhuis zijn afgebroken. De tuinmuur die vroeger het kloosterterrein heeft afgesloten en parallel loopt aan de Jesuïtenstraat was duidelijk over de kelder heen gebouwd.
Het woonhuis staat pal naast een muur die is geïnterpreteerd als tuinmuur (wp6, sporen 6, 8, 61, 17 en 25). De tuinmuur vormde vermoedelijk tot in de 16e eeuw de zuidelijke grens van het kloosterterrein. Vermoedelijk is het pand gesloopt ten behoeve van de uitbreiding van het klooster.
Mogelijk heeft waterput 23 bij structuur 8 gehoord. De demping van de waterput is gedateerd tussen 1450-1550.

Gebouwstructuur 9
Structuur 9 ligt net ten zuiden van structuur 8, is te volgen over een lengte van 13m en is 4m breed, en bestaat uit enkel oost-west georiënteerde muren en uitbraaksleuven (wp9, sporen 41, 23, 31, 44, 64, 49, 16, 65). De bakstenen gebruikt in de bouw van de structuur zijn van hetzelfde formaat als die van structuur 8 (ca. 28x 12x 6cm) en het gebouw loopt parallel met structuur 8 (dat wil zeggen haaks op de Jesuïtenstraat).
Gezien het aantal parallel liggende muren hebben er diverse verbouwingen plaatsgevonden. Het huis is een keer verbreed (wp9 spoor 23) en een keer naar achteren uitgebouwd (wp9, spoor 65) Mogelijk is toen ook de tussenmuur verplaatst (wp9, spoor 16).

3.2.3 Fase 3 1625-2000.

Afb 37a. Overzicht grondsporen Fase 3.

Afb 37b. Overzicht structuren Fase 3.

Aan de westzijde van de opgraving lagen de funderingsresten van een 19e-eeuwse bakstenen vijver die hoorde bij de verdwenen kloostertuin van de Hieronymieten (afb. 38, wp 4, sporen 10, 13-16, 20, 21). Aangezien de fundering van de vijver van relatief recente datum is en duidelijk is te interpreteren, is deze niet nader onderzocht.

Afb. 38. Vijver aangetroffen in midden van het terrein.

In de zuidwest hoek van het terrein, in werkput 9 is muurwerk aangetroffen dat over structuur 9 heen ligt en dat daarom van relatief recente datum moet zijn (STR13). Het betreft vermoedelijk een schuurtje dat tegen de tot voor kort nog staande tuinmuur aan gelegen heeft. In het midden terrein is een recente rechthoekige baksteen constructie aangetroffen waarvan de functie is onduidelijk (STR14). Deze constructie had afmetingen van 4,5 x 2 meter.

4 Vondstmateriaal

De opgraving heeft in totaal 4251 vondsten opgeleverd. De vondsten zijn gewassen, gesorteerd, geteld en gewogen. In onderstaande tabel is het aantal vondsten per materiaalcategorie weergegeven (gewicht in grammen).

Tabel 3. Overzicht verzamelde vondsten.

INHOUD	AANTAL
AARDEWERK	3107
BOT	315
BOUWMATERIAAL	293
GLAS	104
HOUTSKOOL	22
KERAMIC OBJECT	17
METAAL	91
NATUURSTEEN	194
PIJP	8
SLAK	22
VERBRANDE KLEI	56
VUURSTEEN	20

Uit een aantal kansrijke sporen zoals waterputten zijn grondmonsters genomen voor botanisch onderzoek. In totaal zijn veertien monsters genomen. Voordat de monsters zijn geselecteerd voor waardering van de macroresten zijn de contexten waaruit ze zijn genomen gedateerd. Op basis van de relatief korte gebruiksperiode van vijf contexten (50-100 jaar) zijn 5 van de 14 monsters uiteindelijk gewaardeerd. Slechts één van deze vijf was geschikt voor verdere analyse.

4.1 Botanie

(J.A.A. Bos, ArcheoSpecialisten)

Er zijn vijf monsters gewaardeerd die uit verschillende contexten afkomstig zijn:

- Vnr. 102 en 103 (put 3 spoor 88) uit BPT 1 (15e eeuw).
- Vnr. .207 (put 2 spoor 108) uit WA01 (1350-1450).
- Vnr. 437 (put 7 spoor 174) uit WA17 (1375-1450).
- Vnr. 533 (put 11 spoor 78) uit WA22 (1200-1350, wrs 1275-1350).
- Vnr. 537 (put 12 spoor 6) Kuil (1350-1450).

4.1.1 Methode

Het monster voor botanische macroresten, vruchten en zaden is in twee volumes verdeeld. Een volume van 0,5 liter is gezeefd over een zeef met een diameter van 0,25 mm en 4,5 liter sediment is gezeefd over een zeef met een diameter van 0,5 mm. Deze fracties zijn vervolgens bekeken onder een binoculair. Hierbij is er globaal gekeken naar de aanwezige vegetatiesoorten en de conserveringstoestand van de macroresten. Daarnaast is er gekeken naar de aanwezigheid van houtskool, aardewerk en andere archeologische vondsten. Vervolgens is er op basis van dit beeld een advies gegeven in hoeverre dit monster geschikt is voor verdere analyse.

4.1.2 Resultaten waardering

Van alle monsters zijn de belangrijkste bevindingen in tabel 4 en 5 weergegeven.
Monster 102, 103, 437 en 533 zijn op een ongewone manier bewaard gebleven: de resten zijn waarschijnlijk gemineraliseerd. In monster 102 werden zaden van druif (*Vitis vinifera*), boekweit (*Fagopyrum esculentum*) en waarschijnlijk wat graan aangetroffen. Monster 103 bevatte mogelijk eenstijlige meidoorn (*Craetegus monogyna*) en één verkoolde graankorrel. Monster 437 was rijker, er werden verschillende soorten vruchten gevonden: druif, framboos (*Rubus idaeus*), mogelijk aardbei (*Fragaria x anannasa*) of ganzerik (*Potentilla sp.*) en een aantal grotere zaden van waarschijnlijk ruwbladigen (6x5 mm), die niet op naam kon worden gebracht. Monster 533 bevatte ook een aantal zaden van druif en dezelfde grote zaden van waarschijnlijk ruwbladigen. Monster 207 bevatte verkoold materiaal met enkele graanresten, maar deze waren te slecht geconserveerd om op naam te kunnen brengen. Monster 537 bevatte geen botanische resten, alleen houtskoolfragmenten.

Tabel 4. Resultaten waardering botanische macroresten en zaden.

Legenda: botanisch materiaal = hoeveelheid zaden (O = <20; V = >20); vegetatie = aanwijzingen voor verschillende types vegetatie; kaf = aanwezigheid kaf resten; analyse = geschiktheid voor verdere analyse (O = onvoldoende; V = voldoende); datering = geschiktheid voor 14C-datering (O=onvoldoende; V = voldoende).

-	niet aangetroffen
+	aanwezig
+	duidelijk aanwezig
++	aanwezig in overvloed

Monster:	**Botanisch materiaal**	**Vegetatie (cultuur)**		**Vegetatie (natuurlijk)**			
Nummer		kaf	cultuur	Struik/akker	Water/moeras	analyse	datering
102	O	-	+-	-	-	O	O
103	O	-	+-	-	-	O	O
207	O	-	+-	-	-	O	O
437	O/V	-	+	-	-	V	O
533	O	-	+-	-	-	O	O
537	O	-	-	-	-	O	O

4.1.3 Conclusie en aanbeveling

De monsters van Roermond Jesuïtenstraat bevatten wel botanische resten, maar in 4 van de 6 monsters zijn deze sterk gemineraliseerd, wat de soorten zeer lastig te determineren maakt. Er zijn wel verschillende cultuurgewassen aangetroffen. Indien 102, 103, 437 en 533 uit een vergelijkbare context komen, is 437 de beste keus met de meeste soorten. In de monsters met verkoold materiaal zijn weinig resten aangetroffen, en deze zijn slecht geconserveerd. Het monster 437 is verder uitgewerkt.

4.1.4 Resultaten analyse

Het botanische materiaal uit monster 437 is gemineraliseerd geraakt. Deze manier van conservering komt meestal voor in omgevingen met menselijk afval en uitwerpselen zoals beerputten. Het betreft dan vaak resten van eetbare plantensoorten.[22]Het plantaardig weefsel van de zaden wordt bij mineralisering vervangen door calciumfosfaat. De binnenkant van de zaden vergaat als eerste en in de ontstane holte worden kalk en fosfaten afgezet. De kalk kan uit de bodem of uit bot- en visresten uit afval komen. Fosfaat kan eveneens afkomstig zijn van (menselijke) uitwerpselen of eveneens bot- en visresten.
Het resultaat is een binnenkant van calciumfosfaat, waarna de zaadhuid ook vergaat. Bij gemineraliseerd materiaal zijn daarom in feite de afdrukken van de binnenkant van zaden te zien. Het veelal ontbreken van de zaadhuid met karakteristieke vormen en oppervlakken maakt het determineren lastig.[23]

Tabel 5. Overige resten aangetroffen in monsters.

-	niet aangetroffen
+-	aanwezig
+	duidelijk aanwezig
++	aanwezig in overvloed

Monster:	**Overige resten**						
Nummer	graan	aardewerk	houtskool	bot verbrand	ijzer concreties	hout	insekt
102	+-	-	+	+-	+-	-	+-
103	+-	-	+	-	+-	-	-
207	+-	-	+	-	-	-	-
437	-	-	-	+-	-	-	+-
533	-	-	+-	+-	-	-	-
537	-	-	+	-	-	-	-

Graan

In het monster zijn de resten van drie korrels van rogge (*Secale cereale*) aangetroffen. Deze graansoort kwam omstreeks de jaartelling naar West-Europa, waar het na verloop van tijd zelfs hoofdgewas werd. Rogge is ook te kweken waar tarwe niet groeit, op koude, te vochtige of te droge plaatsen. Van rogge kan niet zulk mooi gerezen brood worden gebakken als van tarwe. Doordat rogge een minder veeleisend graan is dan tarwe, is het in de geschiedenis op veel plaatsen een belangrijk graan geworden. [24]

[22] McCobb 2003.
[23] Willerding 1991.
[24] Kalkman 2003; Behre 1992.

Gebruiksplanten
In het monster zijn verschillende fruitsoorten aangetroffen. Het talrijkst waren zaden van de druif (*Vitis vinifera*). Druiven werden gegeten als tafelfruit of gebruikt voor wijn. In Nederland kan op beschutte plekken een druif groeien. Het is daarom niet zeker of het hier om geïmporteerde druiven gaat. Tegenwoordig worden tafeldruiven vooral uit het Middellandse Zeegebied geïmporteerd. De zaden van appel of peer (*Malus/Pyrus*) kwamen ook veel voor in het monster, maar de buitenkant van de zaden was niet goed genoeg geconserveerd om het onderscheid te kunnen maken. De appel was een in de Middeleeuwen geliefde fruitsoort met veel ondersoorten die veel gekweekt werd. De peer werd aanvankelijk niet als tafelfruit gegeten, maar gekookt of gebakken geconsumeerd. Beide soorten waren in de Middeleeuwen inheems.
Er zijn tien zaden van braam (*Rubus fruticosus*) aangetroffen. De bramen kunnen in het wild geplukt zijn maar kunnen ook zijn gekweekt.
Twee resten van zaden behoorden waarschijnlijk tot het geslacht pittenkruid (*Cucumis sp.*), dat komkommer en meloen omvat (*Cucumis sativus* en *Cucumis melo*). Er kon niet bepaald worden om welk van de twee soorten het gaat. Komkommer is van oorsprong waarschijnlijk afkomstig uit India, waar hij al 3000 jaar geleden gekweekt werd. Augurken behoren ook tot deze soort, zij worden alleen anders gekweekt en bewaard. De vruchten hadden oorspronkelijk een bittere smaak en harde zaden, in tegenstelling tot de moderne vormen. Ze hebben behoefte aan een warme omgeving om in te groeien, lokaal was dit op beschutte plaatsen in Nederland wel mogelijk. Meloen is nauw verwant aan de komkommer. Hij komt hier alleen als tafelvrucht voor, maar er bestaan ook groentevormen. De wilde vormen komen voor van zuidelijk Afrika tot in Zuidoost-Azië. Zowel komkommer als meloen worden in West-Europa weinig aangetroffen vóór de 16e eeuw. [25] Vondsten van komkommer in archeologische context zijn betrekkelijk zeldzaam. Uit eerder onderzoek is gebleken dat komkommers destijds voornamelijk door de hoge sociale lagen van de bevolking werden gegeten.[26] Volgens Van Haaster komen pitten van meloen vrijwel alleen in rijke contexten voor. [27]
Van vijg (*Ficus carica*) werd één zaadje gevonden. De soort is afkomstig uit het Middellandse Zeegebied, met name Zuidwest-Azië. Vijgen zijn schijnvruchten van ca. 10 cm lang, groenig of paars al naar gelang het ras. Doordat ze veel suikers bevatten, kunnen ze goed gedroogd worden. Zo worden ze ook vaak geëxporteerd. Vijgen in Nederland kunnen tegenwoordig alleen op zeer beschutte plaatsen op niet commerciële schaal gekweekt worden.
Ten slotte werd een pit van een zure of zoete kers aangetroffen. Zure kers (*Prunus cerasus*) is oorspronkelijk afkomstig uit het oostelijke Middellandse Zeegebied. Hij wordt vanaf de 11e eeuw in Nederland aangetroffen. De zoete kers (*Prunus avium*) is een inheemse soort die ook in het wild voorkomt. Hij kan niet narijpen na de pluk, en moet dus rijp geplukt worden. Dit maakt de vrucht kwetsbaar: zoete kersen moesten daarom niet lang bewaard en liefst binnen een dag gegeten worden.[28]
In het monster konden twee soorten onkruid op naam gebracht worden: zwaluwtong (*Fallopia convolulus*) en waarschijnlijk dreps (*Bromus secalinus*-type). Beide soorten zijn typerend voor (graan)akkers. Dreps is een onkruid waarvan de zaden qua afmeting en uiterlijk erg op graankorrels lijken, daarom wordt hij makkelijk meegeoogst en verwerkt.

4.1.5 Conclusies
Monster 437 is kenmerkend voor een beerputmonster. De inhoud bestaat vooral uit afval van eetbare gewassen. Het materiaal is gemineraliseerd geraakt. Een groot deel van het materiaal is hierbij waarschijnlijk niet bewaard gebleven of te erg aangetast om gedetermineerd te kunnen worden. Het aangetroffen rogge is normaal voor deze periode en plaats. De vondsten van fruit laten soms soorten zien die gedijen in warme omgevingen, zoals druif, vijg en komkommer of meloen. Deze soorten kunnen ingevoerd zijn, maar ook op zeer beschutte, zonnige plaatsen lokaal verbouwd. Er kan niet met zekerheid gezegd worden of zij in de tuin gekweekt werden. Het beeld dat de botanische resten van de voedseleconomie laten zien, is gevarieerd maar niet ongewoon. Rogge was een veelvoorkomend graan dat in alle lagen van de bevolking gegeten werd. De verschillende fruitsoorten geven geen uitsluitsel over de maatschappelijke status van de gebruikers, maar geven wel aan dat het niet om een arme groep bewoners gaat. Een uitzondering vormen de zaden van komkommer of meloen. Zij komen vóór de 16e eeuw zeer weinig voor in Nederland. Het betreft hier dan ook een relatief vroege vondst: deze soort stond in de 15e eeuw nog bij weinig mensen op het menu, en dan vooral bij de hoge sociale lagen van de bevolking.

[25] Bakels 1991.
[26] Van Haaster 2003.
[27] Van Haaster 2006.
[28] Kalkman,2003; Zeven et al 1997.

4.2 Aardewerk

(E. Meirsman, ArcheoSpecialisten & S. Ostkamp, ADC ArcheoProjecten)

4.2.1 Inleiding

Tijdens het onderzoek Roermond Jesuïtenstraat is een grote hoeveelheid vondsten geborgen. Gedurende de uitwerking zijn niet minder dan 3.066 scherven gedetermineerd, met een totaalgewicht van 173,4 kg. Dit komt neer op een gemiddeld gewicht van 56,6 gram per scherf; een hoog gemiddelde dat wijst op een goede conservering van het materiaal. Het hoge aantal grote scherven van voorraadkannen en -potten in steengoed en blauwgrijs aardewerk uit Elmpt heeft echter zonder meer gezorgd voor enige vertekening. Toch wijzen ook de in totaal 362 randen met een totale som voor de bewaard gebleven randpercentages van 90,25 op de goede conserveringstoestand van het materiaal. Gemiddeld bleef van iedere rand bijna 25 % bewaard. Normale waarden bij stadskernonderzoek in onze streken zijn een gemiddeld gewicht van 30 gram per scherf en een gemiddeld randpercentage van 15 %.
Het aardewerk in dit rapport is gedetermineerd volgens de standaard van het zogenaamde 'Deventer-systeem'. Op dit instrument zal hieronder uitgebreid worden ingegaan. De tijdens de opgraving verzamelde scherven zijn zowel afkomstig uit beerputten en afvalkuilen als wel uit andere sporen zoals greppels, kuilen, lagen en waterputten. Voorafgaand aan het determineren van het aardewerk is een selectie gemaakt welke sporen en structuren in aanmerking kwamen voor een uitgebreide bewerking. De selectie vond plaats op basis van de reeds tijdens de opgraving uitgegeven spoor- en structuurnummers en de hoeveelheid aardewerk die er in is aangetroffen. De vondsten uit de overige sporen en structuren zijn globaal gedetermineerd en gedateerd, waarbij uitzonderlijke vondsten eveneens uitgebreid zijn beschreven. De analyse is uitgevoerd door E. Meirsman onder begeleiding van S. Ostkamp. Alle gedetermineerde scherven, dit wil zeggen de vondsten uit alle contexten, zijn ingevoerd in de standaard aardewerktabel zoals die door ADC ArcheoProjecten wordt gehanteerd.[29] Deze tabel is te vinden op de bijgevoegde CD achterin dit rapport.

4.2.2 Het 'Deventer-systeem'

Om de vondsten die tijdens de opgraving Roermond Jesuïtenstraat zijn verzameld te kunnen vergelijken met vondsten die elders in ons land tevoorschijn zijn gekomen en nog zullen komen, is het noodzakelijk dat ze typologisch op een standaardwijze worden ingedeeld en beschreven. Om tot een dergelijke standaard te komen, is in 1989 het zogenaamde 'Deventer-systeem' geïntroduceerd.[30] De doelstellingen van dit systeem zijn meervoudig. Enerzijds kunnen met behulp van dit instrument op een snelle en eenvoudige wijze laat- en postmiddeleeuwse voorwerpen van glas en keramiek worden ingedeeld en beschreven. Anderzijds ontstaat door deze manier van werken gaandeweg een steeds groter wordende referentiecollectie voor de beschrijving van vondstgroepen uit de genoemde periodes. Daarnaast kan op basis van de aan dit systeem gekoppelde inventarislijsten van de beschreven vondstgroepen statistisch onderzoek worden verricht naar het bij de diverse sociale lagen behorende aardewerken en glazen bestanddeel van het huisraad. Zo kunnen bijvoorbeeld regionale verschillen in kaart worden gebracht. Op dit moment bestaat al een aanzienlijke reeks van aan deze standaard gekoppelde publicaties.[31]

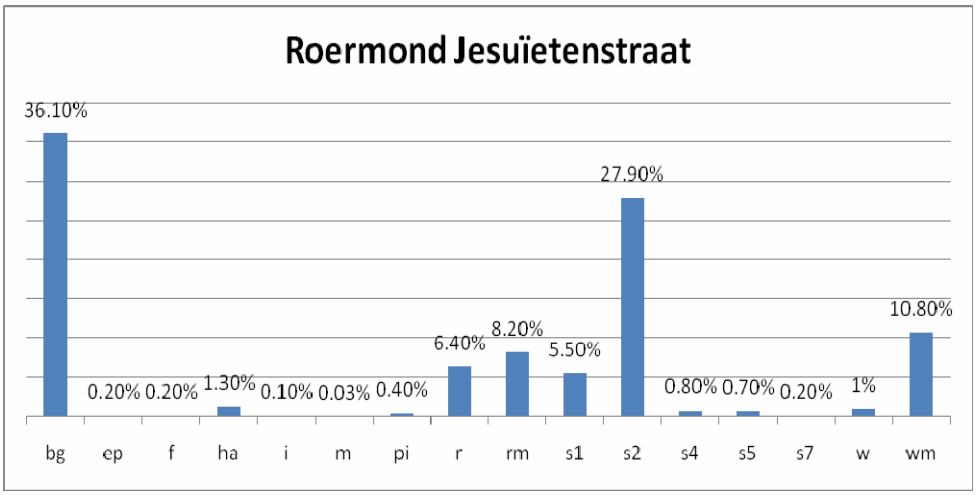
De classificatie van aardewerk en glas met behulp van het Deventer-systeem volgt een vast stramien. Eerst worden de keramiek- en glasvondsten per vondstcontext naar de daarin voorkomende baksels/materiaalsoorten uitgesplitst. Vervolgens worden per baksel of materiaalsoort (glas) codes toegekend aan de individuele objecten. Op basis hiervan wordt een tellijst van het minimum aantal exemplaren (MAE) samengesteld of vindt een schatting van het aantal potindividuen plaats op basis van de bewaard gebleven randpercentages (Estimated Vessel Equivalents of kortweg EVE's). Voor Roermond Jesuïetenstraat is gekozen om zowel het minimum aantal exemplaren vast te stellen als wel om de methode van de EVE's te gebruiken. De aan de verschillende voorwerpen toegekende codes bestaan uit de drie volgende elementen: het baksel of de materiaalsoort (glas), het soort voorwerp en het op dat specifieke model betrekking hebbende typenummer. Zo krijgt een pispot van roodbakkend aardewerk de codering: r(oodbakkend aardewerk) – pis(pot) -, gevolgd door een typenummer (bijv. r-pis-5). Dit

[29] Deze tabel is een Access applicatie.
[30] Clevis & Kottman 1989.
[31] Bartels 1999; Bartels, *et al.* 1993; Barwasser & Smit 1997; Bastiaan 2004; Benthem 2006; Berg, *et al.* 2003; Bitter 1995; 1997a; 1997b; Bottelier 2004; Bult 1995; Carmiggelt & Veen 1995; Clazing & Ostkamp 2006; Clevis 2001; 2006; Clevis & Kleij 1990; Clevis & Klomp 2004a; 2004b; Clevis & Kottman 1989; Clevis & Smit 1990; Clevis & Thijssen 1989; Dierendonck 2004; Dijkstra 2003; Dijkstra & Spanjer 2002; Dijkstra, *et al.* 2006; Goossens 2004; Griffioen & Ostkamp 2006; Groothedde 2003; Groothedde & Bartels 2000; Groothedde & Henkes 2003; Hulst 2006; Jacobs 1994; 1995; 1997; Jacobs, *et al.* 2000; 2002; Jacobs & Veen 1996; Jaspers & Ostkamp 2006; Kaneda 2006; Kleij 1995; Klomp 2003; 2004; Kottman 1992a; 1992b; 2005; 2006; Krauwer & Snieder 1994; Meijlink & Spanjer 2004; Ostkamp 1998; 1999; 2003; 2005a; 2005b; 2006a; 2006b; 2006c; Ostkamp & Benthem 2004; Ostkamp & e.a. 1998; Ostkamp & Kaneda 2006; Ostkamp, *et al.* 2001; Ostkamp & Spanjer 2005; Schabbink & Ostkamp 2005; Schrijer & Dijkstra 2004; Thijssen 1991; Verhoeven & Brinkkemper 2001; Vermeulen 2002; Vreenegoor & Kuipers 1996; Weber 2006a; 2006b; Weber & Hulst 2006.

typenummer is uniek voor een bepaalde vorm. Wanneer een model nog niet eerder is beschreven, krijgt het een nieuw typenummer dat vervolgens in een centraal bestand wordt opgenomen. [32] Door middel van de aan de voorwerpen toegekende codes kunnen deze vergeleken worden met soortgelijke objecten die eerder binnen het Deventer-systeem zijn gepubliceerd. Naast de inventarislijst is een representatieve selectie van (archeologisch) complete voorwerpen en bijzondere fragmenten opgenomen in een catalogus, die eveneens een standaard indeling heeft. De catalogus is ingedeeld naar de afzonderlijke vondstgroepen en daarbinnen weer naar baksel. Hij volgt zo dezelfde opbouw als het navolgende hoofdstuk.

4.2.3 Beschrijving van de vondstgroepen

Zoals in de inleiding is vermeld, is het gehele aardewerkcomplex gedetermineerd. In afbeelding 38 is het gehele aardewerkspectrum per bakselsoort aan de hand van de percentages van het totaal weergegeven. Er zijn zestien bakselgroepen onderscheiden. Het grootste aandeel bestaat uit blauwgrijs aardewerk dat in de Elmpter traditie is vervaardigd. Hoewel ook andere productiecentra vergelijkbare bakseltypes geproduceerd hebben, is al het blauwgrijze aardewerk hier besproken als aardewerk uit Elmpt.[33] Dit vond mede plaats op basis van de ligging van Elmpt nabij Roermond. Het steengoed met oppervlaktebehandeling (s2) is de tweede bakselgroep binnen het aardewerkspectrum. Het grootste gedeelte hiervan is voorzien van ijzerengobe en/of zoutglazuur en heeft de karakteristieken van het productiecentrum Langerwehe. Een kleiner percentage kan worden toegeschreven aan Raeren. Steengoed zonder oppervlaktebehandeling (s1) is (vooral) gemaakt in de traditie van het Rijnlandse productiecentrum Siegburg. Het rood- en witbakkend Maaslands aardewerk nemen samen een kleine 20% van het totaal voor hun rekening. In verschillende productiecentra werd dergelijke keramiek, die zich niet (of nauwelijks) afzonderlijk zijn te onderscheiden vervaardigd.[34] Een aanzienlijke component van het roodbakkend aardewerk is van lokale of regionale makelij. Het betreft (vooral) producten van Roermondse pottenbakkers. Van de overige aardewerkgroepen zijn alleen zeer kleine percentages aangetroffen. In de volgende paragrafen worden de aardewerkgroepen beschreven aan de hand van de belangrijkste sporen en structuren die aan de Jesuïtenstraat zijn aangetroffen. Ze worden chronologisch besproken waarbij telkens wordt ingegaan op het aangetroffen vormenspectrum per aardewerksoort.

Afb. 39. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in het gehele aardewerkcomplex op basis van het aantal scherven (n = 3066).

Bewoningssporen uit de 13e/14e eeuw (fase 1)

De vroegste contexten dateren uit de late 13e of vroege 14e eeuw. Uit deze periode stammen enkele kuilen en waterputten, een beerput (BPT3) en drie structuren STR1, STR 2 en STR 3.

[32] De centrale database achter het Deventer-systeem wordt beheerd door de Stichting Promotie Archeologie (SPA) in Zwolle.
[33] Rech & Janssen 1978, 754-755.
[34] Clevis & Thijssen 1989, 4.

Kuilen
De dominante bakselgroepen die zijn aangetroffen in de kuilen uit de vroegste periode zijn blauwgrijs aardewerk uit Elmpt, aardewerk uit het Maasland en steengoed.[35] Het vormenspectrum uit Elmpt bestaat uit blauwgrijze kommen (bg-kom-1 - vnr. 439-1; bg-kom-2 - cat. 7, vnr. 288-6 en bg-kom-4 - cat. 19, vnr. 508-1). Deze kommen dateren grofweg uit de periode 1250-1350. De hier aangetroffen exemplaren, die doorgaans erg fragmentarisch zijn, stammen waarschijnlijk vooral uit de vroege 14e eeuw. Deze datering vindt overigens vooral plaats op basis van het steengoed dat in dezelfde kuilen is gevonden. Het is echter niet uitgesloten dat de kommen iets ouder zijn. Ook de kogelpotten uit deze contexten (bg-spb-1 - cat. 18, vnr. 327-1 en bg-kog-3 - cat. 4, vnr. 310-1) zijn namelijk vroeger te dateren. Ze stammen waarschijnlijk vooral uit de(vroege) 13e eeuw.
De vondsten uit de kuilen 15 en 17 stammen uit de periode 1325-1375. Onder deze vondsten bevindt zich steengoed en witbakkend aardewerk. Zo zijn er onder de steengoedvondsten een complete kan die is voorzien van zoutglazuur (s2-kan-31, cat. 22, vnr. 333-1)[36], het complete profiel van een tweede kan (s2-kan-76) en nog een vrijwel complete kan (s2-kan-77, cat. 6, vnr. 288-1), alle afkomstig uit Langerwehe. Het steengoed uit Siegburg bestaat uit één scherf van een drinkschaaltje (s1-dri-2) en een vrijwel complete kan (s1-kan-12, cat. 15, vnr. 518-1). Het witbakkend aardewerk is voorzien van een engobe en is afkomstig uit het Maasland of Zuid-Limburg. Een lokale herkomst is echter evenmin uit te sluiten. Onder deze vondsten zijn onder andere grapen (rm-gra-1, cat. 13, vnr. 372-2).

De vulling van kuil 23 (werkput 3S207) bevatte twee vrijwel complete voorwerpen uit de periode 1325-1375: een veldfles (s2-vel-1, cat. 12, vnr. 208-1) en een steengoedkan (s2-kan-23, cat. 11, vnr. 266-2). Beide zijn bedekt met ijzerengobe en eveneens gemaakt in het productiecentrum van Langerwehe.

De kuilen 14 (werkput10 S64) en 24 (werkput10, S66) zijn te dateren in de eerste helft van de 14e eeuw. Zowel een complete steengoedkan die is voorzien van een paarse ijzerengobe (s2-kan-23, cat. 14, vnr. 516-2) als een complete beker die is bedekt met zoutglazuur (s2bek-13, cat. 10, vnr. 517-1) zijn afkomstig uit het productiecentrum Langerwehe. Het zijn beide vormen die zijn typisch zijn voor de eerste helft van de 14e eeuw.[37]

Kuil 25 (werkput10 S18) bevatte een aantal bijzondere vondsten die deze context in de periode 1350-1375 plaatsen: een vrijwel complete steengoedkan uit Siegburg (s1-kan-7, cat. 33, vnr. 502-1) en een witbakkende Maaslandse grape (wm-gra- 4, cat. 34, vnr. 502-4) waarvan een compleet profiel bewaard bleef. De randfragmenten van een blauwgrijze kogelpot (bg-kog-2) zijn waarschijnlijk als opspit in de kuil beland.

Uit de vulling van kuil 22 (werkput 10 S60) kwam een steengoed kan uit Langerwehe tevoorschijn (s2-kan-31, cat. 23, vnr. 331-1).

Structuren
De structuren 1 en 2 bestaan elk uit een reeks sporen die deel uitmaken van een gebouwplattegrond. Ze leverden een beperkte hoeveelheid aardewerk op. Tot het blauwgrijze aardewerk uit structuur 2 behoren kommen (bg-kom-1 en bg-kom-2), en een pot (bg-pot-2). De steengoedscherven met oppervlaktebehandeling (s2) zijn allemaal afkomstig uit Langerwehe. Scherven van steengoed zonder oppervlaktebehandeling (s1) uit Siegburg zijn enkel aangetroffen in structuur 2. Al het steengoed is zo fragmentarisch dat er geen typen zijn te herleiden. Op basis van stratigrafie kunnen wij de gebouwen nader dateren in de eerste helft van de 14e eeuw.

Waterputten
Zes waterputten stammen uit de 14e eeuw.[38] Er is slechts een kleine hoeveelheid scherven in deze waterputten aangetroffen. Het aardewerkspectrum bestaat uit blauwgrijs aardewerk uit Elmpt. Waterput 22 leverde een randfragment van een grote voorraadpot op met een brede vlakke kraagvormige rand die dateert uit de 13e eeuw. Het steengoed uit de waterput stamt echter uit de eerste helft van de 14e eeuw, waardoor de datering van de gehele vondstgroep jonger moet zijn. Een gelijkaardig randfragment is gevonden in een laag in werkput 9 (bg-pot-, cat. 1, vnr. 464-2). Waterput 22 bevatte een aantal fraaie steengoedkannen uit de eerste helft van de 14e eeuw: een fragment van een kan uit Siegburg (s1-kan-14, vnr. 527-1) en een vrijwel compleet exemplaar uit Langerwehe (s1-kan-14, cat. 8, vnr. 532-1)

[36] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 15
[37] Bartels 1999, cat. 23.
[38] In de aardewerkdatabase betreft het de waterputten: 4, 8, 14, 20, 21, 22

eveneens zonder oppervlaktebehandeling. Daarnaast is er een complete kan uit Langerwehe met engobe (s_2-kan-23, cat. 9, vnr. 531-1).
Waterput 4 dateert uit de periode 1325-1375. Onder het blauwgrijs aardewerk is een kogelpot uit Elmpt met driehoekige rand (bg-kog-2, cat. 16, vnr. 291-5), die waarschijnlijk als opspit moet worden beschouwd. Roodbakkend Maaslands aardewerk is vertegenwoordigd door vijf grapen van het type rm-gra-5 die volledig zijn voorzien van loodglazuur (cat. 17, vnr. 291-2) en een kom wm-kom-2 die alleen inwendig is voorzien van loodglazuur.

Beerput *3*
Beerput 3 bevatte slechts vijf scherven (791g). Hiervan zijn vier scherven steengoed met oppervlaktebehandeling (s2) uit Langerwehe en Raeren. Het blauwgrijze aardewerk bestaat uit een fragment van een kan uit Elmpt. Beerput 3 kan op basis van het summier aantal aardewerkvondsten geplaatst worden in de periode 1300-1350. De steengoedfragmenten uit Raeren zijn jonger en stammen uit de periode 1450-1550. Mogelijk zijn deze jongere scherven een aanwijzing voor de eigenlijke sluitingsdatum van de beerput. Hier wordt gewezen op het feit dat beerputten op geregelde tijdstippen zijn leeggeschept, waarbij doorgaans restanten van de vulling in de beerput achterblijven. De jongere scherven kunnen echter ook tijdens het egaliseren en/of stabiliseren van het terrein in de beerput terecht zijn gekomen.

Bewoningssporen uit de periode einde 14e eeuw / begin 15e eeuw (fase 1)
De volgende chronologische fase in het aardewerkcomplex betreffen sporen die dateren in de periode vanaf de late 14e tot het begin van de 15e eeuw. Uit deze fase stammen enkele kuilen, waterputten, en wat losse vondsten.

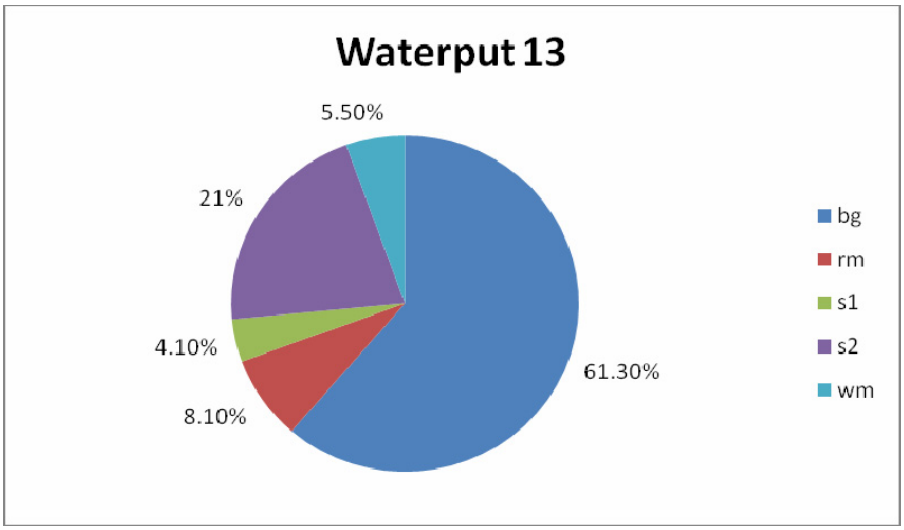
Kuilen
Vijf kuilen leverden tussen 6 en 45 scherven op.[39] Het blauwgrijs aardewerk uit Elmpt omvat een kan (bg-kan-3, cat. 5, vnr. 408-3). Uit Langerwehe is een kan afkomstig (s2-kan-50, vnr. 18-4),[40] terwijl een drinkschaaltje (s1-dri-2)[41] uit Siegburg stamt. Een aantal scherven van witbakkend Maaslands aardewerk behoort eveneens tot het aangetroffen aardewerkspectrum. Op basis van het aardewerk dateren de kuilen 15, 16, 3 en 4 respectievelijk uit de periode 1325-1400, 1350-1450, de periode 1375-1450 en de periode 1375-1500.
Kuil 18 (werkput10 S11) leverde 112 scherven op (10313,2g). De grootste groep onder de vondsten is het steengoed uit Langerwehe en Raeren. Het vormenspectrum bestaat uit een tuitpot (s2-pot-4),[42] en kannen (s2-kan-34 en –83). Uit Siegburg zijn een kan (s1-kan34, cat. 35, vnr. 521-7) en een trechterbeker s1-tre-4 aangetroffen. Witbakkend Maaslands aardewerk bestaat uit fragmenten van kommen (wm-kom-3 en –9), die inwendig bedekt zijn met loodglazuur. Vergelijkbare kommen zijn bekend uit de opgravingen aan de Maasboulevard in Venlo.[43] Roodbakkend Maaslands aardewerk bestaat uit een kan met loodglazuur en een grape met ijzerengobe. Een fragment van een Maaslands bord (wm-bord-2, cat. 36, vnr. 521-15) is voorzien van een rode sliblaag die weer is versierd met witte slibsikkels. In blauwgrijs aardewerk uit Elmpt is een bg-kan-1 aanwezig, die waarschijnlijk weer als opspit moet worden geduid. Enkele roodbakkende scherven zijn van regionale makelij. Het aardewerk hoort thuis in de periode 1400-1500. De kuil levert veel materiaal op uit een omvangrijke periode. Toch is het waarschijnlijk dat de gebruiksduur vooral in de buurt van de jongste vondsten moet worden geplaatst. De oudste vondsten zijn wellicht in de kuil beland tezamen met de grond waarmee de kuil is dichtgegooid, terwijl het jongste materiaal er wellicht als afval in gedumpt is.

Waterputten
Zes waterputten horen eveneens thuis in deze periode, waarbij een groot verschil bestaat tussen het aantal scherven dat is aangetroffen in waterput 13 en de overige vijf waterputten. Om deze reden wordt waterput 13 apart besproken.
Vijf waterputten dateren uit de periode 1350-1450. Het aantal aangetroffen scherven varieert van 3 tot 66 per waterput.[44] Blauwgrijs aardewerk uit Elmpt is slechts in beperkte mate aangetroffen. Het vormenspectrum bestaat vooral uit kommen (bg-kom-1, -2 en –708) en een niet nader te bepalen pot. Waterput 24 bevatte een complete bodem met een geknepen standring van een blauwgrijze voorraadpot. Zulke potten werden meestal ingegraven in de bodem van de kelder of voorraadplaats in huis en worden algemeen gedateerd in de eerste helft van de 13e eeuw. De bodem is mogelijk na het breken van de pot in de bodem achtergebleven met het dempen van het waterput terecht gekomen. Een fragment van een trechterbeker en een kan (s2-kan-53)[45] zijn afkomstig uit Langerwehe. Uit Siegburg zijn een

[39] In de aardewerkdatabase betreft het de kuilen: 3, 4, 15 16 en 18.
[40] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 12.
[41] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 21.
[42] Vergeljik: Clevis & Thijssen 1989, 31, cat. 19.
[43] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02.
[44] In de aardewerkdatabase betreft het de waterputten: 5, 9, 15, 24,en 25.
[45] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 27.

trechterbeker (s1-tre), een drinkschaaltje (s1-dri-2, vnr. 203-1) en een kan (s1-kan-3, cat. 24, vnr. 203-2) afkomstig. Witbakkend Maaslands aardewerk is eveneens goed vertegenwoordigd. Onder de vondsten zijn onder meer een fragmentarisch bewaard gebleven en een complete kom (respectievelijk wm-kom-3wm-kom-9).[46] Van roodbakkend Maaslands aardewerk is een grape aanwezig, terwijl een kom (r-kom-40, cat. 25, vnr. 203-10) van roodbakkend aardewerk van lokale of regionale makelij is.

Waterput *13*
Waterput 13 leverde een grote hoeveelheid scherven op (403 stuks met een gewicht van 24.369 g). Er is een minimum aantal exemplaren van 32 vastgesteld. Afbeelding 40 geeft een overzicht van de percentages van het totale aantal scherven per bakselgroep.
Blauwgrijs aardewerk uit Elmpt is met 61 % de grootste groep. Het vormenspectrum is uitgebreid en bestaat uit kannen (bg-kan-1, vnr. 444-16), kogelpotten (bg-kog-2, cat. 41, vnr. 444-22), kommen (bg-kom-1, vnr. 444-15; bg-kom-2, vnr. 444-17 en bg-kom-2, cat. 42, vnr. 444-19) en potten (bg-pot-3, vnr. 444-21).[47]
Het steengoed met oppervlaktebehandeling (s2) uit Langerwehe vertegenwoordigt 21% van het totaal. Er zijn drie kantypen te onderscheiden: s2-kan-23, -70 en –78, alle voorzien van zoutglazuur en de eerste twee eveneens van ijzerengobe. Het steengoed zonder oppervlaktebehandeling beslaat slechts 4 % van het totaal. Het omvat een drinkschaaltje met nokoortje (s1-dri-2, cat. 40, vnr. 444-10) en een trechterbeker (s1-tre-).
Het roodbakkende aardewerk maakt 4 % uit van het totaal. Het vormenspectrum omvat een deksel die uitwendig is bedekt met loodglazuur waaronder zich gele slibboogjes aftekenen (r-dek-37, cat. 43, vnr. 444-1). Een fragment is waarschijnlijk afkomstig van een kan. Daarnaast zijn er fragmenten van twee kommen (r-kom-85, cat. 44, vnr. 444-5).
De overige 5% bestaat uit witbakkend Maaslands aardewerk. Fragmenten van grapen en kommen (wm-kom-3, vnr. 444-3, wm-kom-4, vnr. 444-7)[48] zijn ook aanwezig in de andere waterputten uit deze periode. Daarnaast is er een kom die afkomstig is uit het Duitse Rijnland (ha-kom-5, cat. 45, vnr. 444-4). Alle kommen zijn alleen inwendig voorzien van loodglazuur. Het aardewerk geeft aan dat waterput 13 is gedempt in de periode 1375-1450. Deze datering is voornamelijk gebaseerd op de steengoedvondsten. Het grote aantal scherven dat in deze waterput is aangetroffen en de compleetheid van de vondsten, wijzen erop dat de put secundair als afvalput dienst heeft gedaan, Het aardewerk dateert derhalve de dumpfase van de waterput en niet de periode waarin de waterput werkelijk dienst heeft gedaan als waterbron.

Afb. 40. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in waterput 13 op basis van het aantal scherven.

Losse vondsten
Een aantal 'losse vondsten' is aangetroffen in stratigrafische lagen die dateren uit het einde van de 14e en begin van de 15e eeuw. Het gaat daarbij om twee fragmenten in blauwgrijs aardewerk (bg-, cat. 2, vnr. 139-3 en vnr. 91-1) uit Elmpt van een identieke doch vooralsnog onbekende vorm. Eerder zijn eveneens in Roermond fragmenten van vergelijkbare voorwerpen opgegraven, die destijds als trechters zijn geïnterpreteerd.[49]

[46] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-0,2 cat. 34, 36 en 37.
[47] Van Oosten & Ostkamp 2009, 108.
[48] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 35.
[49] Schotten 1990, 323.

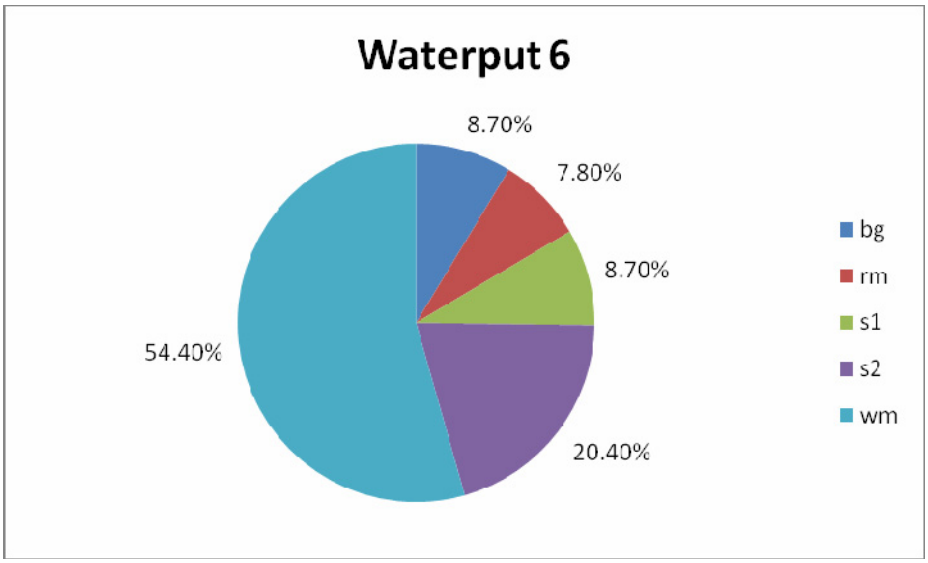
Bewoningssporen uit de 15e -17e eeuw (fase 2)
In deze periode neemt de bewoning af, de dichtheid van sporen is gering ten opzichte van de voorafgaande periode. De aangetroffen sporen uit dit tijdvak bestaan uit vijf kuilen en twee waterputten. BPT 1 is in het begin van het 17e eeuw buiten gebruik geraakt.

Beerput 1 (put3/S88)
De 102 scherven uit deze put wijzen op een specifieke functie als beer- of afvalput. De datering van de in de put aangetroffen voorwerpen varieert van de 15e tot in de vroege 17e eeuw. Een grote groep scherven (29 in totaal) is die van het lokaal of regionaal vervaardigde roodbakkende aardewerk. Vele van deze scherven zijn niet nader determineerbaar. Een bijna compleet bord (r-bor-46, cat. 71, vnr. 116-10) heeft een standvlak en is inwendig voorzien van loodglazuur. Een tweede type bord (r-bor-44, cat. 72, vnr. 116-9) heeft daarentegen standlobben. Daarnaast is een fragment van een r-gra-75 aangetroffen, een voorwerp dat stamt uit de late 15e of vroege 16e eeuw. Dit aardewerk is voorzien van spaarzaam aangebracht loodglazuur. Een blauwgrijze kom (bg-kom-6, cat. 70, vnr. 116-6), waarvan een volledig profiel bewaard bleef, behoort waarschijnlijk tot de vroegere vondsten uit deze context. De buitenzijde van de rand van deze waarschijnlijk 15e-eeuwse kom is versierd met gestempelde rozetten. Het steengoed uit de put bevat fragmenten van een kan uit Langerwehe (s2-kan-52, vnr. 116-16) die eveneens in de 15e eeuw moet worden geplaatst. Uit Raeren zijn een complete spinsteen (s2-spi-2, cat. 69, vnr. 100-1), fragmenten van s2-kan-10 (cat. 67, vnr. 116-1) die veeleer rond 1500 moeten worden gedateerd. Een eveneens uit Raeren afkomstige kan die is versierd met rozetten en geometrische motieven (s2-kan-55, cat. 68, vnr. 99-1) stamt zelfs uit de periode 1575-1650.[50] Een kookpot van zogenaamd hafneraardewerk (ha-pot-1, cat. 73, vnr. 116-2) is voorzien van een standvlak, een bandoor en is inwendig voorzien van een bruin gespikkeld loodglazuur. Het betreft een pot die in het vuur is gebruikt om voedsel op te warmen. Het hafneraardewerk komt waarschijnlijk grotendeels uit de directe omgeving van Keulen en dateert uit de periode 1500-1550.[51] In de put zijn eveneens witbakkend Maaslandse kommen aangetroffen (wm-kom-9).[52]

Kuilen en waterputten
Kuil 19 (put3/S225) leverde in totaal 32 scherven op (1161,5g). De grootste groep bestaat uit blauwgrijs aardewerk. Uit Siegburg komen een drinkschaaltje (s1-dri-2) en een trechterbeker (s1-tre-7, cat. 26, vnr. 290-2) die dateren uit de periode 1400-1450.[53] Eén scherf is afkomstig van een vergiet van witbakkend Maaslands aardewerk (wm-ver-1, cat. 27, vnr. 269-1). Een gelijkaardige vondst is gedaan in een waterput van het kasteel van Kessel en een beerput in de binnenstad van Maaseik die beide dateren uit de 16e eeuw.[54] Gelet op de hier besproken context zal ons vergiet iets ouder zijn.
Kuilen 20 (put6/S94), 21 (put7/ S87) en WA14 (put7/S160) hebben allemaal een aardewerkspectrum dat is te plaatsen in de 15e eeuw, hoewel een deel vroeger is. Er zijn de volgende aardewerkgroepen aangetroffen. Blauwgrijs aardewerk uit Elmpt was slechts in geringe hoeveelheid in de kuilen aanwezig. Een kom waarvan het complete profiel bewaard bleef betreft een bg-kom-1, een type dat ook is aangetroffen in enkele 14e-eeuwse contexten op de site.[55] Twee (vrijwel) volledige trechterbekers (s1-tre-4 en s1-tre-5, cat. 31, vnr. 393-2)[56] en een drinkschaaltje (s1-dri-2) zijn afkomstig uit Siegburg. In kuil 19 zijn eveneens voorwerpen van steengoed uit Siegburg gevonden. Het betreft een trechterbeker (s1-tre-2, cat. 20, vnr. 370-3) en een fragment van een onbekend voorwerp dat is versierd met een applique die de 'Madonna met het Christuskind' voorstelt (vnr. 370-4). De datering van deze stukken moet in de late 14e en/of vroege 15e eeuw worden geplaatst. Dit geldt eveneens voor een s2-kan-50 (vnr. 370-5)[57] uit Langerwehe. Een fragment van een kacheltegel (ha-kac-, cat. 21, vnr. 370-14) stamt uit hetzelfde tijdvak. Kuil 6 (put6/S3) leverde vier scherven op die samen 331g wegen. Naast steengoed uit Siegburg en met rozetvormige appliques versierde kannen uit Raeren, is er een bijzondere randscherf met kraagrand en radstempelversiering uit Aken-Raeren (vnr. 168-2) aanwezig. De kuil dateert op basis van deze scherven in de periode 1400-1500.
Waterput 6 (werkput 3 S199) levert in totaal 103 scherven op (8083,6 g) met een minimum aantal exemplaren van 12. Afb. 41 geeft een overzicht van het totaal aantal scherven per aardewerksoort, uitgedrukt in percentages.
De grootste groep met 54,4 % bestaat uit het witbakkend Maaslands aardewerk. Het vormenspectrum bestaat uit kommen (wm-kom-3, cat. 63, vnr. 320-9; wm-kom-9, cat. 64, vnr. 317-1 en 2x wm-kom-6, cat. 65, vnr. 320-13). Deze hebben alle standlobben en zijn inwendig voorzien van loodglazuur. Een unieke vondst is de vrijwel complete lavabo (wm-lav-1, cat. 66, vnr. 320-12). Dit zeer dunwandige voorwerp heeft een ronde

[50] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 75 en 158,
[51] Clevis & Thijssen 1989, 14.
[52] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 37.
[53] Vergelijk: Catalogus Venlo, VENO-02, cat. 22-23.
[54] Vergelijk: Clevis & Thijssen 1989, 39, cat. 164 en Heijmans 1989, 133, afb. 2.92 en afb. 72.
[55] Zie paragraaf 1.1.3.1 en 1.1.3.2.
[56] Vergelijk: Clevis & Thijssen 1989, 25, cat. 6 en 12.
[57] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 12.

bodem en is voorzien van twee haakoren en twee schenktuiten. Door uit één van de twee tuiten water uit de lavabo te gieten, kon men de handen wassen. De gehele vorm is bedekt met een kleurloos loodglazuur. Een dergelijke vondst is eveneens gevonden in een waterput op de opgraving 'De Steenen Trappen' te Roermond en dateert hier in de periode 1350-1450.[58] Een fragment van een Maaslands bord (wm-bor-, vnr. 320-8) is versierd met rode slibsikkels .Een andere kom van witbakkend aardewerk verraadt een overduidelijk West-Nederlandse invloed voor wat betreft zijn vormgeving. Toch is deze inwendig groen geglazuurde kom (w-kom-20, cat. 62, vnr. 320-10) zeer waarschijnlijk in de regio ontstaan. Het betreft namelijk een type voorwerp waarvan parallen buiten Limburg vooralsnog ontbreken. De enige parallellen stammen uit Venlo (opgraving Maasboulevard) en uit de hier besproken opgraving (cat. 55).
Het steengoed uit Raeren is met 20,4 % aanwezig en bestaat onder andere uit een complete kan (s2-kan-9, cat. 61, vnr. 320-2).[59] Steengoed uit Siegburg (8,7 %) bestaat uit vormen die ook zijn aangetroffen in de kuilen uit de 15e eeuw: een drinkschaaltje (s1-dri-1, cat. 59, vnr. 320-2) en een vrijwel complete trechterbeker (s1-tre-4, cat. 60, vnr. 320-3). Voor alle steengoedvormen geldt dat ze dateren uit de late 15e, maar wellicht ook deels uit de vroege 16e eeuw.
Eveneens 8,7 % is blauwgrijs aardewerk uit Elmpt. Het vormenspectrum bestaat uit kommen (bg-kom-1, vnr. 308-2 en bg-kom-2, vnr. 308-3). De vormen van deze kommen zijn ook aangetroffen in de 14e-eeuwse bewoningssporen op deze locatie.
Ten slotte bestaat 7,8 % van het aardewerk uit roodbakkend Maaslands aardewerk. Er zijn vooral fragmenten van grapen te herkennen, die overigens niet nader te duiden zijn. De scherven zijn zowel voorzien van doorzichtig loodglazuur, als wel van ijzerengobe of loodglazuur met mangaanoxide.
Het gehele aardewerkcomplex dateert de waterput in de periode 1400-1500. Het valt op dat aardewerk uit Elmpt ook nog in de 15e eeuw aanwezig lijkt te zijn en dus langer doorloopt dan de traditioneel aangehouden datum van 1350/1400.[60] In het rapport van ´De Steenen Trappen´ te Roermond is geopperd dat de langere looptijd na 1400 als een lokaal verschijnsel opgevat moet worden. Wellicht dat de (boven)regionale betekenis van Elmpter aardewerk eerder ten einde was dan de lokale rol van dit baksel. Omdat Roermond tot de lokale invloedssfeer van Elmpt gerekend kan worden, bleef deze plaats daarom gedurende langere tijd tot het afzetgebied van dit productiecentrum behoren. Eén van de bekende productieplaatsen van Elmpt was Brüggen en deze plaats is slechts een kleine 20 km van Roermond verwijderd.[61] Opvallend is het grote aantal vondsten in deze waterput. Dit wijst mogelijk op een secundair gebruik als afvalput, nadat de waterput in onbruik is geraakt.

Afb. 41. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in waterput 6 op basis van het aantal scherven.

Uit het einde van de 15e en begin 16e eeuw dateren waterput 23 en beerput 2.

[58] Van Oosten & Ostkamp 2009, 51.
[59] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 26.
[60] Heymans 1989, 77.
[61] Van Oosten & Ostkamp 2009.

Waterput 23
Waterput 23 (werkput 6, S45) leverde 50 scherven op (6662 g). De grootste groep hiervan is steengoed met oppervlaktebehandeling (26 scherven). Fragmenten van enkele van de kannen zijn voorzien van ijzerengobe en zoutglazuur. Een fragment van een s2-pis-8 is afkomstig uit het Raeren.[62] Het regionaal roodbakkend aardewerk bestaat uit elf scherven. Het vormenspectrum omvat een kom, een vetvanger en enkele grapen (r-gra-75, cat. 28, vnr. 195-7 en r-gra-57). [63]Al deze vormen zijn alleen inwendig voorzien van loodglazuur. Vier scherven zijn afkomstig van witbakkend Maaslands aardewerk. Een bord (wm-bor-2, cat. 29, vnr. 195-5) is versierd met rode slibsikkels. Van een Maaslandse kan met een schenktuit bleef een compleet profiel bewaard (wm-kan-1, cat. 30, vnr. 195-1). De kan vertoont voor wat betreft zijn geringe wanddikte en zijn afdekkende glazuurlaag veel gelijkenis met de eerder besproken lavabo. Twee scherven van roodbakkend Maaslands aardewerk zijn voorzien van loodglazuur en qua vorm of type niet te duiden. Twee scherven van blauwgrijs aardewerk zijn afkomstig uit Elmpt. Ten slotte behoren vijf scherven toe aan een witbakkende grape (rm-gra-2) voorzien van een engobe als deklaag.[64] De herkomst is waarschijnlijk het Belgische Maasland of Zuid-Limburg, hoewel een locale productie evenmin is uit te sluiten. Het ganse aardewerkcomplex uit deze waterput hoort thuis in de periode 1450-1550.

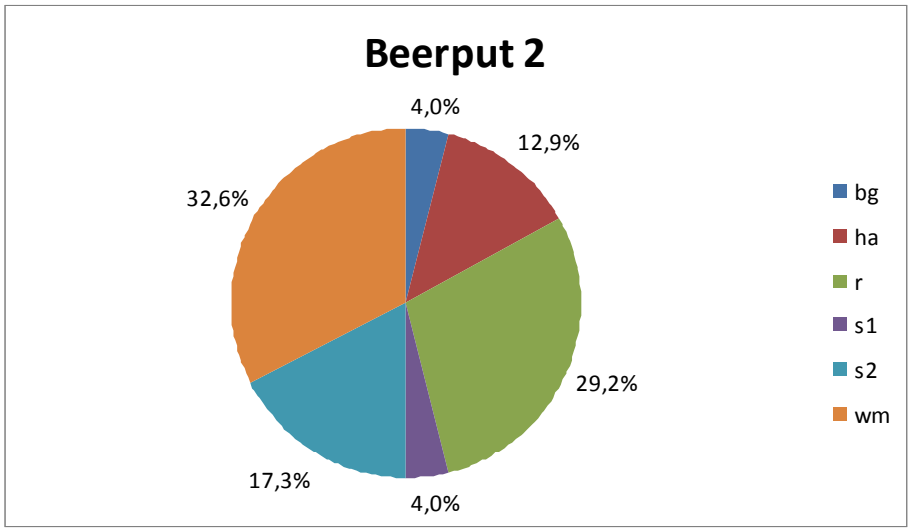
Beerput 2
Beerput 2 bevatte 202 scherven die samen 14,188 kg wegen met een minimum aantal van 31 exemplaren (afb. 41). Het witbakkende Maaslandse aardewerk is met 32,6 % de grootste bakselgroep. Hieronder bevindt zich en fragment van een bord (wm-bor-2, vnr. 140-25), versierd met dubbele slibsikkels. In de vlag zijn twee ophanggaatjes aanwezig. Een vergelijkbaar fragment is eveneens aangetroffen in waterput 23. Een grape (rm-gra-6, cat. 52, vnr. 140-1) is voorzien van loodglazuur met mangaanoxide en vertoont aan de buitenzijde roetsporen. Er zijn drie verschillende komvormen onder het Maaslandse aardewerk (wm-kom-1, vnr. 140-8; wm-kom-6, cat. 53, vnr. 140-4 en cat. 54, vnr. 140-6; wm-kom-710, vnr. 140-5). Ze zijn alle voorzien van standlobben en hebben inwendig een gespikkeld loodglazuur. Tevens is er onder de vondsten een fragment van een papkom van hetzelfde type dat ook bij de opgraving Roermond 'De Steenen Trappen' is gevonden (wm-kop-6, vnr. 140-7).[65] Een kan (wm-kan-8, vnr. 140-9) sluit het vormenspectrum van het witbakkende Maaslandse aardewerk af. Deze is voorzien van een schenklip en is wegens het fragmentarische karakter niet opgenomen in de catalogus. Ten slotte is er ook een kom van witbakkend aardewerk (w-kom-20, cat. 55, vnr. 140-27). Deze kom is voorzien van een schenklip, worstoren en standlobben.
Het roodbakkende aardewerk is van lokale of regionale makelij en vormt 29,2 % van totaal van het in beerput 2 aanwezige aardewerk. Er is slechts één vorm herkenbaar en dit betreft een grape (r-gra-75), een vorm die thuishoort in de periode 1450-1550. Parallen komen voor in diverse vondstcontexten in Venlo als wel in onze opgraving.[66] De grape is volledig voorzien van loodglazuur.

Het steengoed zonder oppervlaktebehandeling uit Siegburg (4%) betreft een fragmentarisch bewaard gebleven trechterbeker (s1-tre-, vnr. 140-18). Het steengoed met oppervlaktebehandeling vormt 17,3 % van het totaal. Hieronder is een aantal fragmenten van kannen. In totaal konden slechts twee typen worden bepaald: de s2-kan-9 (vnr. 140-15) uit Raeren en de s1-kan-6 (cat. 46, vnr. 140-19) uit Siegburg. De overige fragmenten van kannen bezitten de karakteristieken van de productiecentra Langerwehe en Raeren. Naast kannen zijn er uit Raeren ook andere vormen aanwezig: de s2-pot-4 (vnr. 140-13),[67] een complete s2-zal-4 (cat. 48, vnr. 156-1)[68] en een s2-spi-2 (cat. 47, vnr. 316-1).

De scherven van twee voorwerpen van hafneraardewerk uit de productieregio van Keulen, vormen samen 12,9 % van het totaal. Het betreft een grape (ha-gra-5, cat. 50, vnr. 140-11) en een pot (ha-pot-1, cat. 51, vnr. 140-12). Beide voorwerpen zijn inwendig voorzien van het typische bruingepikkelde loodglazuur en dateren uit de periode 1525-1550. Het blauwgrijze aardewerk uit Elmpt is met 4 % de kleinste groep in deze context. De scherven zijn dan ook zonder meer te zien als opspit. Onder de scherven zijn kogelpotten (bg-kog-2 en bg-pot-1, vnr. 140-2), en een vrijwel complete kom (bg-kom-5, cat. 49, vnr 140-30). Dit is de enige vrijwel complete vorm uit Elmpt uit dit aardewerkcomplex. De datering van dit voorwerp moet in de 14e of de 15e eeuw worden geplaatst. Gelet op de context ligt een 15e-eeuwse datering het meest voor de hand, waarbij zelfs het einde van die eeuw mogelijk is.

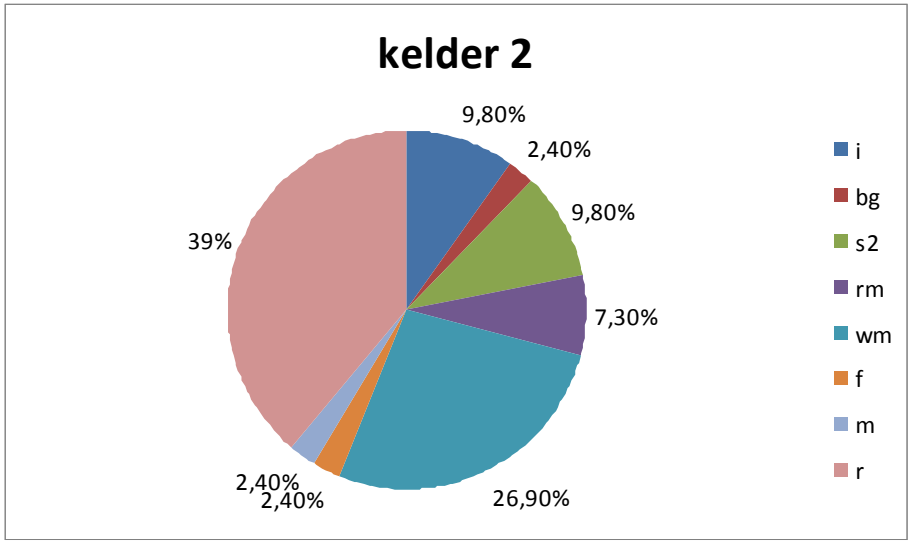
Het totale vondstcomplex kan geplaatst worden in de periode 1475 tot 1525. Dit wil zeggen dat de put in deze periode intensief is gebruikt als afvalput.

[62] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 131.
[63] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 86-87.
[64] Vergelijk; Van Oosten & Ostkamp 2009, 109.
[65] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 187.
[66] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 87
[67] Vergeljik: Clevis & Thijssen 1989, p. 31 cat. 19.
[68] Vergelijk: Venlo, catalogus VENO-02, cat. 161.

Afb. 42. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in beerput 2 op basis van het aantal scherven.

Bewoningssporen uit de 16e eeuw (fase 2)
Kelder 2 bevat 41 scherven (2060g) met een minimum aantal van negen exemplaren (afb. 43). Eén komvorm met standvlak is van Nederrijnse origine. De kom is versierd met witte slib. De overige rood- en witbakkende scherven zijn van regionale oorsprong en zijn voorzien van kleurloos en met koperoxide verrijkt loodglazuur. De uit Nederland afkomstige majolicabord en faience is voorzien van een blauwe beschildering. Eén fragment van faience is waarschijnlijk afkomstig uit Italië. Onder de steengoedvondsten (s2) is een fragment van een kan die is versierd met appliques en een kobaltblauwe beschildering. Dit stuk is vervaardigd in het Duitse Westerwald. De aardewerkvondsten dateren het dempen van de kelder in de periode 1600-1700. Daarnaast is er ook nog een klein aandeel van scherven die een oudere datering hebben. Zo is er blauwgrijs aardewerk uit Elmpt en rood en wit Maaslands aardewerk. Deze scherven moeten zijn meegekomen met de grond waarmee de kelder is gedicht.

Afb. 43. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in kelder 2 op basis van het aantal scherven.

Losse vondsten
Uit de 16e eeuw dateert een kom (r-kom-86, cat. 58, vnr. 36-1) voorzien van een standring en worstoren, die als losse vondst tevoorschijn kwam.

Opvallende vondst uit recente tijden
Een opmerkelijke losse vondst is een fragment van een Satsuma vaas (vnr. 470-1) uit Japan. Deze vaas is veelkleurig beschilderd en voorzien van een applique in de vorm van een vogel. Dit soort aardewerk kent een bloei als importaardewerk in West-Europa tussen 1850 en 1925.

4.2.4 Conclusie

De aardewerkanalyse heeft aangetoond dat de meeste bewoningssporen dateren uit de 14e eeuw. Vanaf de late 15e en/of de vroege 16e eeuw zien we de bewoningsintensiteit weer toenemen. Uit de latere 16e eeuw en de 17e eeuw dateren enkele losse vondsten, beerput 1 en kelder 2. De belangrijkste bewoningssporen bestaan uit kuilen, waterputten, beerputten en drie structuren. De meeste sporen leveren een summier aantal scherven op. Alleen de waterputten 6 en 13, en de beerputten 1 en 2 bevatten elk meer dan 100 scherven en zijn daarom als afvalputten geïnterpreteerd. Voor waterputten 6 en 13 ligt een secundair gebruik als beerput voor de hand.
Het aardewerkspectrum valt op door de grote aanwezigheid van het blauwgrijs aardewerk dat zonder uitzondering in de traditie van het Elmpter aardewerk is vervaardigd. De gangbare datering voor het aardewerk is in de periode 1200 tot 1375/1400.[69] Wat uit dit vondstcomplex duidelijk wordt, is dat het Elmpt aardewerk ook nog voorkomt in contexten uit de 15e eeuw. Dit sluit aan bij de bevindingen uit het onderzoek naar het aardewerk uit de eveneens door ADC ArcheoProjecten uitgevoerde opgraving Roermond 'De Steenen Trappen'.[70] Op basis van deze beide opgravingen lijkt de regionale invloed van het Elmpt aardewerk pas na 1400 af te nemen. Ook in de 15e eeuw blijft deze aardewerkgroep echter in productie, maar waarschijnlijk alleen voor lokaal gebruik. Het steengoed komt hoofdzakelijk uit Langerwehe en in mindere mate uit Siegburg. Dat de typische kenmerken van het productiecentrum Raeren relatief zelden zijn waargenomen, is te verklaren door de overwegend 14e-eeuwse datering van de vondsten. Het valt op dat er grote kwaliteitverschillen zijn onder het steengoed uit Langerwehe. Naast fraaie producten komen veel voorwerpen met deuken en andere bakfouten voor. Er zijn zelfs kannen onder de vondsten die als misbaksel mogen worden beschouwd. Deze konden bijvoorbeeld nog dienen om water op te halen uit waterputten. Uit Siegburg vallen de drinkschaaltjes, de trechterbekers en de kannen op. Dit steengoed lijkt een wat luxer product te zijn geweest dan het steengoed uit Langerwehe. Het deed vooral dienst op tafel en voorraadkannen en –potten ontbreken. Het steengoed uit Siegburg heeft geen oppervlaktebehandeling, maar vooral de 15e-eeuwse vormen hebben als resultaat van het bakproces vaak een oranje gevlamd oppervlakte. Rood- en witbakkend aardewerk uit het Maasland is ook veelvuldig aangetroffen. Hieronder zijn diverse nieuwe vormen die in de regio nog niet eerder zijn waargenomen. In het Maasland zijn verschillende productiecentra actief, maar deze zijn hier niet onderscheiden. Een klein percentage witbakkend aardewerk is afkomstig uit de regio Keulen: het zogenaamde hafneraardewerk. Dit dateert voornamelijk uit het einde van de 15e en de vroege 16e eeuw. Het regionale roodbakkende aardewerk is eveneens een belangrijke groep onder de aardewerkvondsten uit de opgraving Roermond Jesuïtenstraat.

Het belang van de aardewerkanalyse van de opgraving Roermond Jesuïtenstraat is groot. Dit geldt niet alleen voor de opgraving zelf, maar ook voor de regio. De enige andere uit Roermond afkomstige vondstcontexten met aardewerk die tot nu toe geanalyseerd zijn, komen uit de opgraving 'De Steenen Trappen' en uit Venlo. De opgraving uit Roermond 'De Steenen Trappen' situeert zich grofweg in de periode 1150/1200 tot 1750.[71] Vooral de opgravingen langs de Maasboulevard in Venlo leverde veel informatie op over het keramiekgebruik in de periode tussen 1150 en 1800. Uit de periode 1200 tot 1500 is uit dit onderzoek echter vooral een beeld verkregen over het aldaar gebruikte steengoed, terwijl er voor die periode relatief weinig materiaal uit de overige bakselgroepen voorhanden was. De opgraving Roermond Jesuïtenstraat vult vooral deze lacune in.

[69] Heymans 1989, 77.
[70] Van Oosten & Ostkamp 2009.
[71] Van Oosten & Ostkamp 2009.

4.3 Glas

(J.F.P. Kottman, ArcheoSpecialisten)

De opgegraven glasscherven uit verschillende vondstcomplexen van de Jesuïtenstraat vallen voornamelijk binnen de periode 1400-1550. In deze periode komt gebruiksglas in onze streken beschikbaar voor de middenklasse. Tot aan ca. 1400 werd glaswerk bijna uitsluitend opgegraven in een context van kastelen, kloosters of bij huishoudens van de maatschappelijke bovenklasse als hoge overheidsdienaren, kanunniken of welvarende handelaren. Voor de niet kapitaalkrachtige burgers was tot die tijd tafel- en keukengoed meestal uitgevoerd in aardewerk en deels in hout. Op het vroege glas van de burgerij valt wel wat af te dingen. Het was goedkoop massagoed van doorgaans slechte kwaliteit. Bekers komen het meest voor. Het zijn eenvoudige conische of cilindrische drinkbekers, geblazen in een vormmal met versieringen in ribbelpatronen, die ribbelbekers worden genoemd.[72] De lagere klasse van arbeiders, die het merendeel van de bevolking vertegenwoordigden, hadden ook dit eenvoudig uitgevoerde glas niet in huis. Beter gezegd, ze konden de wijn die erin geschonken werd niet betalen, dus kochten ze ook de glazen niet.

In verschillende putten uit de Jesuïtenstraat zijn vier fragmenten van voornoemde ribbelbekers gevonden. Ribbelbekers zijn in verschillende varianten bekend zoals cilindrisch, conisch of veelzijdig, met versieringen in een enkelvoudig- of in een gekruist ribbelpatroon. Ribbelbekers worden niet alleen in Nederland gevonden maar komen over heel West-Europa voor. In diverse Nederlandse steden zijn in 15e-eeuwse vondstcomplexen ribbelbekers aangetroffen, soms in grote aantallen. Bijvoorbeeld in Deventer Nijmegen, Dordrecht en Utrecht.[73] Vanuit de 16e eeuw is op enkele uitzonderingen na de ribbelbeker in Nederlandse vondstcomplexen niet meer aanwezig. Een fors type dat bovenaan sterk uitbuigt, met een korte cilindrische lip wordt zo nu en dan na 1500 aangetroffen. In Duitsland blijft dit type en andere nog tot in de 16e eeuw in zwang. Uit kuil 18 zijn twee fragmenten afkomstig, vnr. 339-1 (cat. nr. 337)is een cilindrisch exemplaar met een gekruist ribbelpatroon in een opvallend fijne uitvoering (gl-bek-2a). Bijzonder zijn enkele andere fragmenten in dezelfde kuil 18. Eén daarvan is een opgestoken voet met een wanddeel dat naar boven toe conisch uitloopt. Samen met een randscherf valt daaruit een beker te reconstrueren die lijkt op een fles die bovenaan komvormig eindigt (gl-bek-89). Deze beker lijkt een glazen versie van een bekend steengoed bekertype (s1-tre-5) te zijn. Dergelijke bekers in glas zijn niet vaak opgegraven.[74] In totaal geeft kuil 18 met de glasvondsten een beeld van een gegoede burgermansinventaris. Twee andere gevonden ribbelbekers zijn conisch en hebben minder fijne ribbelpatronen en hebben zeer hoog opgestoken bodems tot ca. 4, 5 cm (gl-bek-2b). Een fragment is afkomstig uit BPT2 (Gedateerd 1400-1500)en de tweede is in een ophoginspakket in WP 7 aangetroffen.

Meer gevarieerde en luxueuzere glasvormen komen uit beerput 2 (werkput 2 S66) vnr. 318. In totaal zijn zeven fragmenten glas verzameld uit dit spoor. De eerste hiervan is een fragment van een stangglas (cat.nr. 56).[75] De lange buisvormige vormgeving van stangglazen is niet praktisch, maar lijkt voor speciale gelegenheden bedoeld. In Duitsland, waar ook de productieplaatsen lagen, maar ook in Nederland worden ze regelmatig opgegraven.[76] Het merendeel van deze stangglazen zijn in de eerste helft van de 16e eeuw te dateren, maar glazen met een achtzijdig bovendeel komen voor tot in de 17e eeuw. De versiering van de vroegere exemplaren is vaak uitbundig met complexe draden en/of dierenkopnoppen. Bij de latere is de versiering meestal beperkt tot rondom enkele geribde draden die ook wel passen genoemd worden.
Het geelgroene glas uit beerput 2 is het bovendeel achtzijdig en staat op een opgestoken voet Uitbundig is de dradenversiering onder het midden van het glas. Als een manchet zijn twee golvende draden vrij van de wand op regelmatige afstanden aan onderliggende draden verbonden. Onder de manchet zijn op de wand twee geribde draden aangebracht met daaronder nog een draad die op regelmatige afstanden naar boven is uitgetrokken en geknepen. Het bovenste deel van het glas is bovendien nog uitgevoerd in een fijn getordeerd ribbelpatroon. Weinig van deze uitbundig versierde glazen zijn gepubliceerd.[77]
Een ander fragment met een geelgroene kleur uit dezelfde beerput is van een conische beker met rondom drie draden waarvan de bovenste twee eveneens op regelmatige plaatsen zijn uitgetrokken, zoals het stangglas maar dan naar beneden gericht (cat. nr.57). De derde en onderste draad is geribd.

[72] Ribbelbekers werden vervaardigd in woudglas, zo wordt het glas genoemd dat na ca. 1000 n. Chr. in de bosrijke gebieden van Europa werd vervaardigd met uit plantenas verkregen potas als vloeimiddel. Dit glas is vaak groen of blauw gekleurd door vervuiling van de gebruikte grondstoffen.
[73] Isings & Wijnman 1977; Bartels 1999.
[74] In Museum Boymans van Beuningen is een in Nijmegen opgegraven exemplaar aanwezig.
[75] Een stangglas is een hoge smalle beker op een voet waaruit bier werd gedronken, internationaal 'Stangenglas' genoemd .
[76] Baumgartner & Krueger 1988, 399-407. Henkes 1994, 80.
[77] Henkes 1994, 81 catnr. 20.3.

Helaas ontbreekt de voet die mogelijk uit opengewerkte draden bestond. Parallellen van conische bekers zijn uit Duitsland bekend en ook enkele uit Nederland.[78]
Een derde gevonden glasfragment is de cuppa van een zogenaamde diabolobeker. Dat is een beker met een trechtervormige cuppa en met een omgekeerd trechtervormige voet die ingevouwen is (gl-bek-65). De herkomstgebieden van bekers in deze vormgeving liggen in Henegouwen bij Momignies-Beauwels op de Belgisch-Franse grens en de Argonnen in Noord-Frankrijk.[79] Het bekertype komt in Frankrijk, België, Duitsland en in Nederland voor.[80]
Deze bekers, die toch een min of meer luxeproduct lijken te zijn, hebben fraaie lichte kleurtinten of zijn bijna transparant met vaak versieringen in reliëfpatronen of opgelegde (witte) draden. Het fragment uit de beerput is transparant met een wittige zweem. Langs de lip is een smalle witte draad in een aantal windingen aangebracht en halverwege de cuppa hetzelfde met een tweede draad. Het onderste deel van de cuppa heeft witte draadwindingen die in een verticale lijn zijn onderbroken.
Verder bevonden zich in beerput 2 fragmenten van een ribbelbeker en van een zogenaamde maigelein. Deze laatste is een komvormige lage beker met dezelfde ribbelpatroonversieringen als ribbelbekers en zijn ook afkomstig uit Duitse en Belgische woudglasateliers. Hoewel de maigelein in grote delen van Duitsland en op meerdere plaatsen in West-Europa worden opgegraven, komen zij toch voornamelijk in België en Nederland voor. Iets later dan de ribbelbeker wordt de maigelein na ca. 1450 tot na 1550 in Nederlandse vondstcomplexen aangetroffen.[81] Als laatste uit BPT 2 komen lichtgroene scherven van een pisglas. Een pisglas is een bolvormig glas met een brede cilindrische hals die bovenaan omgeslagen is of naar buiten uitstaat (gl-uri-1). Een pisglas werd door een arts gebruikt om een diagnose te kunnen stellen aan urine. De vroegste pisglazen komen al van na 1400 in Nederlandse vondstcomplexen voor en zijn regelmatig aanwezig in 15^{e} /16^{e}eeuwse vondstcomplexen. Waarschijnlijk had elk huishouden een pisglas in bezit in die periode. De vroege pisglazen zijn praktisch kleurloos maar de 16^{e}-eeuwse exemplaren hebben vaak een lichte groene of blauwe tint. In totaal vormen de glasvondsten uit beerput vnr. 318 een ensemble dat door de keuze van deels rijk versierde drinkglazen en bekers, samen met meer algemene glazen, van een bovenmodaal huishouden getuigt.

Bijzonder is een lichtblauw glasfragment uit WA14 (werkput 7 S160) vnr. 450. Het behoort tot een bolvormige fles met een zeer lange smalle hals die bovenaan komvormig uitbuigt (gl-fle-125). De fles heeft een versiering op de hals van een getordeerd ribbelpatroon dat naar beneden toe vervaagt en bovenaan bij de uitbuiging afwezig is. De fles is qua vorm onder de zogenaamde kuttrolf-drinkflessen te plaatsen.[82] Een kuttrolf is een fles met meerdere halzen bij elkaar die ervoor zorgen dat de inhoud vloeiend schenkbaar is zonder klokken omdat door een vrij kanaal lucht kan ontsnappen. In Duitsland komen kuttrolf-drinkflessen vanaf ca. 1300 veelvuldig voor.[83] Maar in Nederland waren ze tot nu toe niet bekend. Bij de fles uit Roermond zijn twee scherven aangetroffen van een ribbelbeker uit de 15^{e} eeuw (gl-bek-2b) die waarschijnlijk de fles in dezelfde periode plaatsen.

Alle gevonden glasscherven uit de putten van de Jesuïtenstraat zijn in de periode 1400-1550 te plaatsen en daarbij zijn, ondanks de geringe hoeveelheid van de scherven, fragmenten van uitzonderlijke voorwerpen aangetroffen. Zeer waarschijnlijk is de locatie in het Zuidoosten van Nederland daar mede de oorzaak van. De kuttrolf-drinkfles en de imitatie-steengoedbeker komen in Duitsland wel vaker voor maar zijn in Nederlandse opgravingen een zeldzaamheid.

De overige vondsten zijn naast de meer algemene vormen als ribbelbekers en maigelein opvallend door uitbundige versieringen zoals het stangglas, de conische beker en de diabolobeker. Deze laatste maken de context tot meer dan gemiddeld in keuze van de duurdere glazen.

[78] Henkes 1994, 167. Clevis & Kottman 1989, 141catnr. 51-19-22.
[79] Henkes 1994, 96.
[80] Henkes 1994, 96.
[81] Clevis Afb. 16. Overzicht grondsporen per vlak 1989, Henkes 1994, Bartels 1999.
[82] Baumgartner & Krueger 1988, 322, catnr. 383.
[83] Baumgartner 1987, 67.

4.4 Metaal
(C. Nooijen)

4.4.1 Inleiding en methoden
Bij elk archeologisch onderzoek naar bewoning uit de Middeleeuwen of Nieuwe Tijd treffen we metalen voorwerpen aan. Meestal vormen de vondsten echter slechts een zeer klein deel van het grote aantal metalen voorwerpen dat ongetwijfeld destijds in de samenleving werd gebruikt. De reden hiervoor is dat metaal vaak werd hergebruikt. Wat we vinden, zijn dan ook veelal volledig onbruikbare stukken, verloren zaken of bewust begraven objecten.
Ook is er het gevaar van voortijdig opgraven van vondsten. Vooral in binnensteden, wanneer een vermoeden bestaat dat zich ergens beerputten onder de grond bevinden, is een locatie niet veilig voor schatgravers.
De manier waarop de voorwerpen in de grond terecht zijn gekomen en de wijze waarop ze weer aan het licht komen, heeft invloed op de hoeveelheid, maar ook de aard van de vondsten. Als archeologen gebruik maken van een metaaldetector en de inhoud van grondsporen zeven, neemt vooral het aantal kleine vondsten zeer sterk toe: zaken zoals spelden en munten, die anders over het hoofd gezien zouden worden.

Tijdens het archeologisch onderzoek aan de Jesuïtenstraat zijn alle vlakken en het stort met de metaaldetector onderzocht. De beer- en waterputten zijn niet gezeefd, maar met de hand leeggeschept. In totaal zijn op deze wijze 91 metalen voorwerpen aan het licht gekomen.
De metaalvondsten zijn onderworpen aan een zogenaamde quickscan, waarbij bleek dat veertien voorwerpen opgenomen dienden te worden in het onderzoek. De overige voorwerpen bestonden voornamelijk uit spijkers en ondefinieerbare fragmenten.

Hieronder volgt de beschrijving van de veertien voorwerpen per functie groep.

Kledingaccessoires
Op de grens tussen de natuurlijk ondergrond en het eerst ophogingspakket in het oosten van het terrein aan de Lindanustraat is een en gesp uit de Late Middeleeuwen aangetroffen (datering tussen 1200 en 1400).[84] Deze vroege datering plaatst het voorwerp bij de bewoning voorafgaand aan het klooster. Een tweede rechthoekige gesp dateert uit de 17e eeuw.[85] Aan de middenstijl is nog een deel van de lederen riem aanwezig, die 2 cm breed is. Een eenvoudige ring van een koperlegering diende waarschijnlijk als een riemverdeler op de gordel.[86]

Naai attributen
Onder de vondsten zijn twee spelden aanwezig.[87] Ze zijn beide vrij lang, zo'n 5 cm en ze hebben een kop die bestaat uit een stuk koperdraad dat om de steel heen gewonden is. De gewonden draad is afgeplat, zodat de kop egaler rond is. Soms werd, zeker bij sierspelden, de kop ook nog eens afgewerkt met een dun laagje koper, maar dat is bij deze spelden niet het geval.

Een vingerhoed is uit kuil 3 afkomstig.[88] Deze is gegoten en met de hand geput, waarbij de puntige top van putjes is vrijgelaten, zoals wel vaker gebeurde bij Laat Middeleeuwse vingerhoeden. Kuil 3 is met behulp van het verzameld aardewerk in de periode 1375-1500.

Gereedschap
Twee grote ijzerfragmenten zijn bedekt met een dikke corrosiekorst die identificatie bemoeilijkte. Zij moesten daarom worden geröntgend.[89] Uit het röntgenonderzoek blijkt één fragment een gevorkt voorwerp op een holle schacht te zijn.[90] Vermoedelijk was zijn oorspronkelijke vorm vergelijkbaar met een pikhaak zoals gevonden in Amsterdam.[91] De Amsterdamse haak is in de scheepvaart gebruikt, maar pikhaken kunnen voor allerlei toepassingen zijn gebruikt.
De tweede brok bleek een fragment van een schop te zijn, bestaand uit twee op elkaar geklonken ijzeren platen.[92] Scheppen die op deze wijze zijn geconstrueerd, komen niet vaak voor, maar ze worden wel gevonden.

[84] Put 2, spoor 5000, vnr. 71.1, vgl. Egan & Pritchard 1991, 76-8.
[85] Put 3, spoor 66, vnr. 314.1.
[86] Put 7, spoor 31, vnr. 277.1.
[87] Resp. put 10, spoor 68, vnr. 522.1 en put 3, spoor 64, vnr. 92.1.
[88] Put 10, spoor 54, vnr. 336.1.
[89] Het röntgenonderzoek is uitgevoerd door de firma Restaura in Haelen.
[90] Put 3, spoor 193, vnr. 261.1.
[91] Houkes 2004, cat. nr. MC6-1138 (datering 1450-1500).
[92] Put 1, spoor 61, vnr 59.1.

Zo zijn er uit Groningen en Amsterdam exemplaren bekend.[93] De schop is aangetroffen in greppel 1, een van de vroegste sporen waargenomen tijdens de opgraving. De greppel is gedateerd in de periode 1150-1250.

Vervoer
In één van de vele (afval)kuilen is een helft van een hoefijzer aangetroffen.[94] Hoefijzers sleten tijdens het gebruik voornamelijk op de voorzijde en dat is ook het punt waar ze vaak doormidden braken.

Voeding
Een randfragment van een koperlegering hoorde mogelijk toe aan een bronzen grape.[95] Het gaat om een pot met een diameter van 16 cm.

Overig
Van een rinkelbel is één helft bewaard.[96] Dit soort bellen komen we in verschillende omstandigheden tegen: kleine exemplaren zaten aan rammelaars, grotere bellen vinden we op de kleding van narren. Daarnaast werden ze gebruikt bij jachtvogels, kwamen ze voor op paardentuig en de halsbanden van honden en katten.[97] Ze schijnen ook te zijn gedragen door geestelijken en pelgrims, hetgeen gezien de locatie een zeer waarschijnlijke toepassing is.[98]
Twee spijkers van een koperlegering hebben een afwijkende, platte en brede kop.99 Vanwege het gebruikte materiaal is het waarschijnlijk dat we hier met een soort sierspijkers te maken hebben, maar waar ze precies toegepast zijn, is onduidelijk.

4.4.2 Interpretatie
Metaalvondsten kunnen een licht werpen op verschillende onderzoeksvragen, vooral vragen die betrekking hebben op de datering, de gebruiksduur, de functie en status van de vindplaats.

Bij het onderzoek zijn echter weinig metalen voorwerpen gevonden en zij geven daardoor weinig informatie prijs. Over het algemeen zijn middeleeuwse vindplaatsen rijke bronnen van metaalvondsten, zeker wanneer er sprake is van beerputten. Voor een deel kan het lage aantal een gevolg zijn van de onderzoeksmethode, waarbij de inhoud van de beerputten wel leeggeschept maar niet gezeefd is. Voor Roermond schijnt deze hoeveelheid echter niet uitzonderlijk te zijn, maar eerder de norm.[100]

Het vaststellen van een sociale status op basis van metaalvondsten is (ook met een grote assemblage) niet eenvoudig. Over het algemeen redeneert men dat voorwerpen met een luxe functie (sieraden), van een kostbaar materiaal en/of een mooie uitvoering/afwerking, wijzen op een hoge sociale status. Dat betekent echter niet dat afwezigheid van deze aspecten wijzen op een lage sociale status. Een opvallend voorbeeld hiervan zijn kastelen, die soms een verassend eenvoudige assemblage aan metalen voorwerpen opleveren.[101]

Over de sociale status van de vindplaats Jesuïtenstraat kan alleen gezegd worden dat aanwijzingen voor rijkdom, voor een hoge status, ontbreken.

Op vindplaats Jesuïtenstraat is in het bijzonder de volgende vraag uit het Programma van Eisen van toepassing:

- Kan iets gezegd worden over het gebruik van de tuin en de materiële cultuur en de voedseleconomie ten tijde van het bestaan van de twee kloosters?

Er zijn aanwijzingen voor textielbewerking, in de vorm van twee spelden en een vingerhoed. Deze laatste en één van de spelden zijn gevonden in Laat Middeleeuwse (afval)kuilen met een datering van 1375 tot 1500/1550. De kans bestaat derhalve, dat ze ten tijde van het klooster zijn gebruikt, maar ze kunnen ook uit de periode ervoor dateren.

[93] Groningen: Vrede 1994, 138-9, een 18e eeuws exemplaar, een vermoedelijk oudere schop en een ondateerbare schop; Amsterdam: Houkes 2004, diverse exemplaren zowel uit de Late Middeleeuwen als uit de Nieuwe Tijd. Ook is hiertussen een ijzeren schopversteviging van een houten schop.
[94] Put 1, spoor 74, vnr. 68.1.
[95] Put 7, spoor 0, vnr. 273.
[96] Put 10, spoor 27, vnr. 506.1.
[97] Arts 1992, 181.
[98] Hasselt, Lenting & van Westing 1993, 434.
[99] Resp. put 7, spoor 4000, vnr. 461.1 en put 10, spoor 11, vnr. 504.1.
[100] Mondelinge mededeling Ton Lupak. Ook bij de nabijgelegen opgraving Steenen Kamer zijn slechts 61 metalen voorwerpen gevonden.
[101] Nooijen 2005, 100.

4.4.3 Vergelijking met Roermond Steenen Trappen

Wanneer we de vondstassemblage vergelijken met die van de nabijgelegen opgraving Steenen Trappen, valt, behalve het overeenkomstige lage aantal vondsten, de vingerhoed op. Ook het exemplaar van Steenen Trappen is in de Late Middeleeuwen te dateren. Vingerhoeden en spelden komen we op veel vindplaatsen tegen. In de meeste huishoudens werd kleding vervaardigd en gerepareerd.

4.5 Natuursteen

M.J.A. Melkert (ArcheoSpecialisten)

4.5.1 Onderzocht materiaal en methode van onderzoek

In totaal zijn van de opgraving Roermond, Jesuïtenstraat, circa 200 stuks natuursteen gescand (ruim 100 vondstnummers), afkomstig uit putten 1 tot en met 12.[102] Het meeste materiaal (in aantal) is afkomstig uit putten 1 en 3. In put 1 bestaat de natuursteen goeddeels uit Maaskeien en zandsteen, in put 3 wordt daarnaast ook veel leisteen, gesinterd materiaal en slak aangetroffen. Ook in put 7 werd een gesinterd fragment gevonden daarnaast stukjes verbrande keramiek en klei (zonder afdrukken van vlechtwerk). Het materiaal bevat verder houtskool, steenkool, vuursteen en verschillende typen kalksteen. Los van genoemde concentraties komt al het materiaal verspreid over alle putten voor. In één vondstnummer zijn vaak vier of vijf verschillende steentypen vertegenwoordigd.

Alle stenen zijn macroscopisch bestudeerd, gedetermineerd en onderzocht op gebruiksporen. Alleen de stenen met sporen van bewerking / gebruik zijn apart beschreven. Daarnaast zijn van de leifragmenten de diktes gemeten (met schuifmaat), omdat deze van belang kunnen zijn voor de determinatie. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van verdeling van de gesteentesoorten over het aangetroffen natuursteen, met aantallen, sporen van bewerking en sporen van verhitting of verbranding.

Tabel 6. Overzicht van aangetroffen natuursteensoorten met aantallen bewerkt en/of verbrand.

GESTEENTE	n	bewerkt	verhit/ verbrand	artefact groep
kalksteen wit/geel (o.a. Limburgs Krijt)	6	2		bouw/gevelsteen
verkiezelde kalksteen tot slecht kristallijne vuursteen	10			
vuursteen	2			
kwartsitische silt/zandstenen (Maaskeien en grind)	30	2	4	bouwmateriaal/1x slijpsporen
kalksteen donkergrijs (Belgische import)	12	6		bouw/gevelsteen
leisteen	36	7	3	dakbedekking, vloersteen?
zandsteen (import Devonisch & Carbonisch)	24	1	1	1x vijzel?
steenkool	2			
TOTAAL ns	122			

4.5.2 Bewerkt materiaal

De bewerkte natuursteen bevat bouwmateriaal, materiaal dat verhitting heeft ondergaan en enkele overige artefacten. De laatste groep is gering in aantal, maar wel interesssant. Ze bestaat uit een fragment van een zandstenen vijzel, een in cirkelvorm “geknipt” leischijfje, een deel van een bouwornament en een kleine, in een leifragment ingekraste tekening.

Het vijzelfragment (vondstnummer 183 put 4 spoor 28, WA10) is van donkergrijze, glimmerrijke zandsteen. Het betreft een randfragment met oor. De randbreedte bedraagt 3 cm (5 cm ter plaatse van het oor), de hoogte is 12 cm en het fragment weegt 1367 gram. Het oor is vrij prominent, hoekig gekapt en uitgediept, maar niet open. Het loopt “oorvormig” helemaal door naar beneden. Een aanzet tot een basis is nog juist zichtbaar en toont dat deze vlak was. Over de hele buitenzijde van het fragment zijn, deels vage, frijnsporen zichtbaar die als versiering zijn aangebracht. De vijzel had vermoedelijk een ronde vorm en was aan de basis smaller dan aan de bovenzijde. De binnenzijde van de vijzel is komvormig uitgehold. Vergelijkbare zandstenen vijzels werden eerder aangetroffen in Nederland, onder andere bij opgravingen in Amersfoort, Dordrecht en Dorestad. De vijzels uit Dordrecht werden op basis van

[102] Hiervan behoren 69 stuks niet tot het natuursteen. Deze groep bestaat uit slakken, gesinterde baksteen, verbrande keramiek, 1 brokje verbrande klei en houtkool. Ze zijn voor heet grootste deel afkomstig uit putten 3 en 7.

aardewerkvondsten tussen 1250 en 1450 gedateerd, voor de vijzelfragmenten uit Dorestad werd een 14e-eeuwse datering vermoed.[103] Dit komt overeen met de datering van WA10 tussen 1350-1450.
Het leischijfje (vondstnummer 232 put 6 spoor 94, KL20) heeft een diameter van 7 centimeter en is gevormd uit dezelfde paarse leisteen waarvan in het materiaal meer fragmenten worden aangetroffen (zie hieronder). Mogelijk heeft het ronde schijfje deel uitgemaakt van een spel. De leischijfje was aangetroffen in KL 20 die is gedateerd tot in de 15e eeuw.

Het ornament (vondstnummer 186 put 6 spoor 61) vormt twee versmolten cirkels (elk met een diameter van 11,5 cm). Het fragment is aan de voorzijde recht afgebroken, parallel aan de vlakke achterzijde, waar nog kalkmortelresten zichtbaar zijn. De verwering is gering en het ornament oogt dan ook erg "vers". Het bouwornament is van geel Maastrichts krijt en is aangetroffen onder de tuin muur die parallel aan de Jesuïtenstraat loopt.

De ingekraste tekening op de –gladde- achterzijde van het leifragment (vondstnummer 203, put 3, spoor 182) is deels vervaagd. Vermoedelijk is er sprake van een tekst, deze is echter niet te ontcijferen. Het fragment komt uit WA09, die dateert uit de late 14e of vroeg 15e eeuw (afb. 44).

Afb.44. Leisteen fragment met tekst.

Het bouwmateriaal bestaat uit een grote hoeveelheid leifragmenten, blokken van hardsteen (zwarte kolenkalksteen), veel grote Maaskeien, fragmenten witte kalksteen (blokkig) en bruinrode glimmerrijke zandsteen (platig) waaraan geen sporen van bewerking meer te herkennen zijn.

De meeste leifragmenten zijn groen of grijs met een paarse toon en bezitten diktes die variëren tussen 2 en 9,6 mm.[104] Deze laatste dikte is bepaald niet gewoon voor een daklei, wat doet vermoeden dat de leisteen (ook) voor een andere toepassing is gebruikt, mogelijk als vloer of haardsteen. Voor dit laatste spreekt dat er ook enkele stukjes verbrande lei tussen de vondsten zitten. Twee leifragmenten tonen echter duidelijke (aanzetten tot) nagelgaten en zijn afkomstig van dakleien.[105] Groene en paarse ("rode") leien komen vaak geassocieerd voor, aangezien deze kleuren het gevolg zijn van een hoog gehalte aan ijzer. In de paarse leien zijn de ijzermineralen geoxideerd, de groene leien weerspiegelen zones waar, ten tijde van het ontstaan van de leien, een reducerend milieu heerste. Een fragmentje toont zelfs een "groene vlek" in een paarse matrix. Deze groene vlekken zijn ook bekend van bijvoorbeeld de recente Penrhyn-leien uit Wales. Ze zijn tevens bekend van de Franse Fumay-leien, die nog tot de jaren 70 van de vorige eeuw in de Fumay-groeves langs de Maas gewonnen werden.[106] De hier aangetroffen leien wijken overigens qua textuur wel af van deze "recente" Fumay-leien. Het is aan de fragmenten niet af te zien of de leien in Maas- (rechthoekig) dan wel Rijndekking (schubvormig) zijn verwerkt, maar Maasdekking is het meest gangbaar voor Zuid-Nederland. Fumay-leien werden altijd in Maasdekking toegepast. De oudste leien dakbedekkingen in Nederland stammen uit de 14e eeuw. [107] Zij waren in die vroege periode alleen op belangrijke gebouwen toegepast.

[103] Lugtenburg, 2001, Kars & Broekman, 1981.
[104] Vondstnummers 106 en 178, beide put 3, bezitten diktes van 9,6 mm.
[105] Vondstnummers 320 en 432; de laatste is ook (enigszins rond) bekapt, de eerste heeft drie nagelgaten waarvan er twee andersom taps toelopen: deze lei is herdekt geweest.
[106] Janse 1986.
[107] Stenvert en Tussenbroek 2007.

De fragmenten blokkige kalksteen aangetroffen werkput 9 en 10, bezitten onregelmatige, rechte vlakken die eerder een toepassing als ornament suggereren dan als bouwsteen.[108] Er zijn twee soorten van deze donkere “hardsteen” aanwezig: een schilferige Doornikse steen, zeer fijnkorrelig, met een gladde, witgrijze huid, en een iets grofkristallijnere soort met een bruingele verwering. Ze worden met dezelfde bewerking aangetroffen en zijn ongetwijfeld tezamen toegepast. Doornikse steen werd na de 14e eeuw niet veel meer toegepast als bouwsteen.

Verschillende grote Maaskeien zijn verspreid aangetroffen over de hele opgraving. Hoewel ze ook als bouwsteen zijn en worden toegepast[109], is dat hier niet het geval geweest, aangezien, op één uitzondering na, sporen van aangehechte mortel ontbreken.[110] Maaskeien worden in België gewonnen, net ten westen van de westgrens van Zuid-Limburg.

Bij het verhitte en verbrande materiaal zijn allereerst de slakken en gesinterde fragmenten van belang. Deze getuigen van een hoge temperatuur, wat zou kunnen wijzen op een vorm van metaalbewerking. De slakken en gesinterde materialen zijn afkomstig van putten 3 en 7. Hier kwam ook veel verbrande klei/keramiek vandaan, evenals het dikke fragment verbrande leisteen.

4.5.3 Onbewerkte natuursteen

De hoeveelheid onbewerkte natuursteen is opvallend gering. Deze bestaat uit fragmenten vuursteen (2 fijnkorrelige concreties zonder cortex en een aantal vrij grote concreties met schelpvormige breuk van een grofkorreliger type). Ook zijn enkele grote, dun plaatvormige fragmenten aanwezig met fijne laminatie die een kromming vertonen. De meeste kleinere rolsteentjes bestaan uit (kwartsitische) siltsteen en zijn afkomstig uit Maasterras-afzettingen.

4.5.4 Discussie en conclusies

De aangetroffen natuursteen lijkt qua datering een grote variatie te vertonen. Een aantal vondsten wijzen op een 14e eeuwse herkomst bijvoorbeeld het zandstenen vijzelfragment, en Doornikse steen toegepast als bouwmateriaal Ook bij het keramische bouwmateriaal werd de mogelijkheid van een (vroege) 14de eeuw geopperd. Daar staat tegenover dat leien dakbedekkingen in deze periode nog zeldzaam zijn. De leien zouden echter ook uit een latere bouwfase kunnen stammen. Dit lijkt in ieder geval te gelden voor het ornament van Limburgs krijt, dat een bijzonder verse aanblik biedt. De aangetroffen natuursteen wijst in ieder geval op toepassing in / aan een belangrijk gebouw.

Aanwijzingen voor resten ouder dan de 12e, 13e eeuw (zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van vulkanische tufsteen als bouwsteen) ontbreken.

[108] Vondstnummers 297 en 521 zijn duidelijk bewerkt, bij de overige blokken ontbreken de sporen van bewerking.
[109] zie voorbeelden in Dreesen *et al.* 2003.
[110] Vondstnummer 134 heeft aangehechte mortelresten.

4.6 Keramisch bouwmateriaal

M. J. A. Melkert (ArcheoSpecialisten).

4.6.1 Onderzocht materiaal en wijze van onderzoek

In totaal werden bij de opgraving Jesuïtenstraat te Roermond 357 stuks keramisch bouwmateriaal verzameld met een totaal gewicht van 15.570 gram. Het materiaal loopt uiteen van bouwstenen (kloostermoppen) met aangehechte mortel-, raap- en/of afwerklaag, tot wand- en vloertegels met en zonder loodglazuur, en van keramische dakbedekking tot gebakken klei en steen met afdrukken van vlechtwerk. Het materiaal is macroscopisch gescand en op soort gesorteerd, gedetermineerd en beschreven.

4.6.2 Resultaten

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aangetroffen bouwmateriaal in aantallen en gewicht.

Tabel 7. Soorten bouwmateriaal met aantal en gewicht.

Soort	Aantal	Gewicht (g)
Baksteen	641	89414
Geb. steen/ klei met afr.	139	3250
Wandtegels	4	300
Plavuizen	8	918
Keramische dakbedekking	10	1312
Divers (fragmenten mortel & keramiek)	133	599
Totaal	357	15770

4.6.3 Baksteen en mortel

De bakstenen zijn roodbakkende kloostermoppen. Er is één intacte steen aangetroffen (vondstnummer 300) met afmetingen (lengte x breedte x hoogte) van 28 x 13 x 6,5 cm, wat de steen qua ouderdom in de periode vóór 1350 plaatst Deze steen is afkomstig uit een ophogingslaag in het noordprofiel in werkput 2.[111] De breedtes en diktes van de twee halve kloostermoppen die ook werden aangetroffen (vondstnummers 173 en 183), sluiten hier goed bij aan.[112] Er is bij kloostermoppen (en bakstenen in het algemeen) veel sprake van hergebruik, zodat losse vondsten als zodanig niet gebruikt kunnen worden voor datering. Vondstnummer 183 is afkomstig uit een greppel dat is met behulp van de verzameld aardewerk in de 14e eeuw is gedateerd, jammer genoeg is vondstnummer 173 afkomstig uit een recente grondspoor. De aangehechte mortel bij de hele kloostermop en de aangehechte raaplaag (mortellaag)bij een van de twee halve moppen (vondstnummer 173) is een kalkmortel. De genoemde raaplaag is zeer open poreus en heeft een zeer hoog gehalte aan vrij grof kwartszand.[113] De raapmortel is afgewerkt met een dunne, fijnkorrelige zwartgrijze laag (tot 1 mm dik). De (fragmenten van) kloostermoppen zijn verspreid over diverse putten aangetroffen.

4.6.4 Gebakken klei met afdrukken

Met name in put 3 werden talloze fragmenten en fragmentjes aangetroffen van oranje tot grijze gebakken klei met “vlechtwerk-afdrukken”.[114] De gebakken kleifragmenten zijn tot 5 cm lang en maximaal 2 cm dik. Ze hebben vaak een donkergrijze kern, of zijn over de halve dikte grijs en over de andere helft oranje. Soms zijn ze zwart geblakerd. De fragmenten bezitten veelal één gladde kant en één kant met afdrukken in de vorm van parallelle, buisvormige holtes met een diameter van 1 a 1,5 mm. Dit zijn niet zozeer afdrukken van takjes of twijgen, als wel van strootjes. Vorm en afmetingen doen deken aan het zogenaamde Lehm-schindeln.[115] Deze techniek, waarbij leembosjes met hun toppen in de leem werden geduwd en vervolgens tegen de muur geplakt, diende ter bescherming van een wand. De meeste fragmenten zijn afkomstig uit twee grote kuilen S189 en S193/S194 in het zuidoost deel van werkput 3. De twee kuilen worden gedateerd in de 14e eeuw.

[111] Zie Grawonski & Veerkamp, 2004; zie ook Mooren 2006, en referenties daarin.
[112] b x d respectievelijk 11,5 x 5,5 en 13,8 x 6,8 cm. Bij nog twee fragmenten konden oorspronkelijke diktes gemeten worden van 6,5 en 6,4 cm.
[113] Het zou aanbeveling verdienen een petrografische analyse te maken van deze raaplaag.
[114] Vondstnummers 59, 68, 256, 257, 261, 262, 263, 429 en 538.
[115] Voskuil 1979, 79.

4.6.5 Gebakken steen met afdrukken

Met name in put 5 in een aantal ondiepe kuilen werden daarnaast fragmenten aangetroffen van oranje, gebakken steen met vergelijkbare afdrukken van vlechtwerk, daarbij is een enkel fragment in put 3 gevonden.[116] De stenen hebben niet de rechthoekige vorm van bakstenen, maar tonen rondingen en gladde, uitgeholde vlakken. Het verschil tussen de gebakken klei en gebakken steen, is dat bij de steen doelbewust zand en fragmentjes zijn toegevoegd als magering. Het baksel van de steenfragmenten komt erg overeen met dat van de kloostermoppen. De stenen met uithollingen en rondingen zouden onderdeel geweest kunnen zijn van een (brood?)oven, die, gezien de afdrukken van vlechtwerk, ter plaatse is gevormd en "gebakken". Het feit dat de gebakken steenfragmenten in baksel overeen komen met de kloostermoppen, zou kunnen wijzen op een en hetzelfde receptuur en daarmee op een overeenkomstige ouderdom.[117] Als bij de kloostermoppen geen sprake is van hergebruik, valt deze ouderdom vóór 1350.

4.6.6 Wandtegels en plavuizen

Tussen de vondsten bevindt zich een aantal fragmenten van wandtegels van steengoed kwaliteit.[118] Het baksel is lichtgeel en de tegeldikte bedraagt 9 (2x) dan wel 16 mm (1x). Het tegelfragment van 16 mm heeft nog resten glazuur langs de zijkant. Deze fragmenten dateren vermoedelijk uit de Nieuwe Tijd.[119] Bij één van de twee andere lichtgele fragmenten lijkt een patroon ingebakken op het oppervlak van de tegel. Daarnaast is nog een mogelijk fragment van een wandtegel aangetroffen van roodbakkende klei, wat in dit geval tot een oranje maaksel leidde.[120] Deze tegel is geglazuurd geweest, te zien aan de gele verkleuringen op het oppervlak. Ook deze tegel is 16 mm dik. De fragmenten van de wandtegels zijn uit verschillende putten afkomstig.
Er zijn twee typen plavuizen aangetroffen: een geglazuurde oranje, dubbelgebakken tegel met een dikte van 23 mm. en een ongeglazuurde, eveneens van oorsprong oranje tegel, bij lage temperaturen gebakken, en met een dikte van 32 mm.[121] Deze laatste is deels verbrand. Het fragment werd aangetroffen in put 7; vergelijkbare fragmentjes van verbrande plavuizen zijn ook gevonden in put 10.

Daarnaast werden twee keramische fragmenten gevonden van mogelijke plavuizen. Het betreft enerzijds een 30 mm dik fragment dat gedeeltelijk is afgewerkt met zwart loodglazuur en anderzijds een ongeglazuurd fragment met een dikte van 16 mm. Beide zijn bij lage temperatuur gebakken en beide tonen een kromming dan wel gebogen rand. De fragmenten van plavuizen en mogelijke plavuizen zijn uit werkput 3, 6 en 11.

4.6.7 Keramische dakbedekking

Een tiental fragmenten van diverse typen dakbedekking werden aangetroffen: van holle-bolle pannen met diktes van 7 en 13 mm,[122] van dunne Hollandse? pannen met diktes van 9,5 tot 11 mm en van dikke Hollandse? pannen met diktes tot 19 mm.[123] Bij deze laatste groep bevindt zich ook een fragment van een vorstpan (afdekkende pan voor de nok) met –afgebroken- oor. Holle-bolle pannen komen als dakbedekking voor vanaf het einde van de twaalfde eeuw, maar Hollandse pannen komen pas rond 1450 in gebruik.[124] De fragmenten keramisch dakbedekking zijn aangetroffen in werkput 1, 3 en 4.

4.6.8 Discussie en conclusies

Samenvattend kan gezegd worden dat het keramische bouwmateriaal erg fragmentarisch is en verspreid over de verschillende putten wordt aangetroffen. Het is gefragmenteerd en slecht gepreserveerd. Enerzijds schetst het een beeld van een bouwstructuur van enige importantie (kloostermoppen, wandtegel met ingebakken patroon), anderzijds lijken onderdelen nog in leembouw opgetrokken (stro-bescherming van wanden). Wellicht betreft het hier afzonderlijke gebouwen dan wel een aanbouw. Gezien de aanwezigheid van een (brood?)oven kan gedacht worden aan een bakhuis. Als de kloostermoppen en ovenstenen inderdaad uit dezelfde periode stammen, is sprake van primair gebruik en ligt de datering vóór 1350.
Er zijn echter ook vondsten uit latere tijden aanwezig, zoals de mogelijke Hollandse pannen (toegepast vanaf midden 14^{e} eeuw), die in dezelfde put 3 werden gevonden.
Er zijn bij dit vondstmateriaal geen aanwijzingen voor oudere resten dan de 12^{e} – 13^{e} eeuw, de periode waarin voor het eerst met baksteen gebouwd gaat worden. Voorafgaand aan deze tijd werden belangrijke gebouwen uit tufsteen opgetrokken.

[116] Vondstnummers 126, 127, 133, 135, 203, 224, 230, 261 en 289.
[117] Of de kloostermoppen en gebakken stenen ook daadwerkelijk overeenkomen in maaksel kan alleen worden vastgesteld met behulp van een petrografische analyse.
[118] Vondstnummers 239, 294 en 529.
[119] S. Ostkamp, mondelinge communicatie.
[120] Vondstnummer 140.
[121] Respectievelijk vondstnummer 296 en vondstnummers 355 & 475.
[122] Vondstnummer 116
[123] Respectievelijk vondstnummers 95 en 195
[124] Hollestelle 1976,

5 Synthese

(G.L. Williams)

5.1 Algemeen

Het archeologische onderzoek op het terrein heeft veel gegevens opgeleverd over de ontwikkeling van dit stadsdeel van Roermond. Hoewel de eerste sporen van activiteiten uit de 12e eeuw stammen, dateert het oudste bewijs voor bewoning van het terrein pas uit de 14e eeuw. Uit deze periode dateren de resten van drie houten structuren die zijn aangetroffen in het noordwestelijke deel van het opgravingsgebied.
De theorie van Van Bree en Nienhuis lijkt mooi overeen te komen met de huidige resultaten, dat wil zeggen dat er intensief gebruik werd gemaakt van het terrein vanaf de 14e eeuw. Er is tijdens de opgraving geen bewijs aangetroffen om de theorie van Van der Gaarde te steunen voor bewoning in de vroege 13e eeuw. Er zijn geen bewoningssporen uit die periode waargenomen. De resultaten van de door ADC ArcheoProjecten uitgevoerde opgraving op de locatie 'Steenen Trappen' steunt ook de traditionele theorie over de ontwikkeling van Roermond. Hoewel er daar vondsten uit de periode 1050-1225 zijn verzameld, is de hoeveelheid zo gering dat geen enkel spoor met zekerheid in de 12e of vroege 13e eeuw gedateerd kon worden.[125] Tijdens het IVO op de locatie 'Lindanusstraat' was het oudste ophogingspakket in de 14e eeuw gedateerd. Er zijn geen sporen aangetroffen onder de oudste ophogingslaag maar vanaf dat moment is het terrein gezien de aanwezige kuilen en het muurwerk steeds intensief in gebruik geweest.[126]

Tijdens het onderzoek zijn drie duidelijke fasen van activiteiten en bewoning geïdentificeerd. De eerste fase (1150-1450) wordt weerspiegeld door de aanwezigheid van vier gebouwstructuren en een aantal waterputten, kuilen en greppels. Hoewel er geen resten van volledig in baksteen opgetrokken huizen uit deze periode zijn aangetroffen, geeft de aanwezigheid van een bakstenen beerput (BPT03) in het oostelijke deel van terrein aan dat baksteen in deze periode al wel werd gebruikt, ook de aangetroffen haardvloer (gebouwstructuur 12) aan de Lindanusstraat steunt deze theorie. Op dit terrein dateert het vroegste gebruik van baksteen vermoedelijk uit het begin van de 15e eeuw.
De functie van de structuren 1 en 2 is onduidelijk maar gezien de onregelmatigheid worden ze voorlopig als schuur geïnterpreteerd. Op basis van het formaat en regelmaat is structuur 3 is geïnterpreteerd als huisplattegrond. Het is opvallend dat de structuren 2 en 3 niet direct aan de Jesuïtenstraat of de Lindanusstraat liggen, maar wel haaks op het huidige stratenpatroon zijn georiënteerd. Dit kan er op wijzen dat de indeling zoals we die nu kennen in de (eerste helft) van de 14e eeuw nog niet bestond.
In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is een aantal waterputten en kuilen aangetroffen die aanduiden dat het terrein intensief in gebruik was in deze periode. Een aantal waterputten ligt in een noord-zuid lijn parallel aan het huidige stratenpatroon, maar midden op het terrein. Het is mogelijk dat deze de grens tussen de percelen aan de Lindanusstraat en die van de Jesuïtenstraat aangeven. De bijbehorende huizen liggen (of lagen) waarschijnlijk ten oosten van onderzoeksgebied, ter hoogte van het Christoffelhuis.

Voorafgaand aan de opgraving vermoedde men dat er vanaf 1441 geen nieuwbouw had plaatsgevonden op het terrein, maar veel muurwerk dateert juist uit de tweede fase (1450-1625). Haaks op de Jesuïtenstraat en de Lindanusstraat zijn resten van stenen gebouwen aangetroffen. Ter hoogte van de Lindanusstraat betreft het de structuren 4 en 5. Structuur 4 is een woonhuis met verschillende bouwfasen, Kelder 2 dateert uit een latere verbouwfase van structuur 4. Gezien de vondsten in de puinvulling van de kelder, is deze in de eerst helft van de 17e eeuw dichtgegooid. Dit zal ook de einddatering van het huis zijn. Beerput1 wordt aan dit woonhuis toegeschreven. De zuidmuur van beerput 2 ligt op hetzelfde lijn als de noordmuur van structuur 4, en het is mogelijk dat beerput 2 de opvolger is van beerput 1.

In het westelijke deel van het terrein zijn aan de Jesuïtenstraat twee gebouwstructuren aangetroffen (structuren 8 en 9). Structuur 8, een woonhuis met enkele verbouwingsfasen lag waarschijnlijk met WA23 op een erf. De structuren zijn te herkennen op de kaart van Braun en Hogenburg (gedateerd 1581), maar ze zijn niet meer te zien op de kaart van Jannssen (1671). In de kelder van structuur 8 bevindt zich tussen het puin 16e-eeuws aardewerk. Op basis van de historische gegevens wordt aangenomen dat gebouwstructuur 8 aan het einde van de 16e eeuw of begin 17e eeuw is gesloopt.
De noord-zuid georiënteerde structuur 7, op het zuidelijke deel van het terrein, hoort ook bij de tweede fase. De structuur is met behulp van enkele spaarboogconstructies over een aantal waterputten gebouwd, behorende bij de eerste fase. De spaarbogen in de muur geven aan dat men zich tijdens de bouw van structuur 7 bewust was van de locatie van de waterputten. Op de kaart van Braun en Hogenburg lijkt ook deze structuur aanwezig te zijn. Mogelijk lag dit gebouw op het erf van het Christoffelhuis. De zuidmuur van de zijkapel van de Jesuïtenkerk dateert ook in fase 2, evenals enkele waterputten.

[125] Vandevelde 2009.
[126] Dijkstra 2003.

In de derde fase (1625-2000) loopt de bewoning op het terrein af, dit is te zien aan het lage aantal grondsporen dat uit deze periode afkomstig is. In het zuidoosten van het terrein zijn twee mogelijke bijgebouwen (structuur 10 en 11) uit het aangetroffen muurwerk te herleiden.

5.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het onderzoek.

• Hoe kunnen de gebouwresten aan de Lindanusstraat, Jesuïtenstraat en op het binnenterrein geïnterpreteerd worden? Kunnen aan de hand van de opgravinggegevens de functies van ruimten en/of gebouwen gereconstrueerd worden? Hoe is de fasering en de datering van de gebouwen? Hoe liggen de gebouwen t.o.v. het huidige stratenpatroon?
Hoewel er een groot aantal funderingen is aangetroffen, is de onderlinge samenhang ervan niet volledig duidelijk geworden. Dit is het gevolg van het feit dat slechts een deel van de funderingen bewaard is gebleven. Door de relatief geringe aanlegdiepte zal een deel van de funderingen bij latere sloop geheel zijn verwijderd.
Uit de eerste bewoningsfase (1150-1450) dateren de structuren 1, 2, 3 en 12. Structuur 1 is een bootvormige plattegrond parallel aan de Jesuïtenstraat. Structuur 2 is een eenbeukige (mogelijk driebeukige) plattegrond en structuur 3 is een tweebeukige plattegrond met buitenstijlen, beiden gelegen in het middenterrein, met oriëntatie haaks op de Jesuïtenstraat. De structuren 1 en 2 worden geïnterpreteerd als schuur en structuur 3 als woon(stal)huis. Deze drie structuren zijn nog volledig in hout opgetrokken. Structuur 12, waarvan alleen de haard van baksteen en een deel van de vloer zijn gevonden, dateert vermoedelijk uit de eerst helft van de 15e eeuw. Funderingen van de gevels zijn niet aangetroffen. Deze kunnen gedeeltelijke van baksteen zijn geweest met hierop houtskelet bouw of nog volledig van hout zijn geweest. Fase 1 wordt afgedekt door een pakket ophogingslagen.
Meerdere stenen gebouwresten behoren tot de tweede fase van het terrein(1450-1625). De meeste gebouwen liggen haaks op het huidige stratenpatroon en aan de straat. Structuur 7, in het zuidelijke deel van het terrein, ligt juist parallel aan het huidige stratenpatroon. Het betreft een schuur behorende bij het Christoffelhuis. Op het middendeel van het terrein zijn twee mogelijk bijgebouwen aangetroffen die bij de derde fase van het terrein horen (1600-1800). Deze behoren wellicht tot het, buiten het opgravingsterrein gelegen, Christoffelhuis.

• *Wat is de aard, omvang en betekenis van de brede greppel uit werkput 3 van het IVO? Kunnen nauwkeurige dateringen bepaald worden en zo ja kunnen deze met historische gegevens verbonden worden?*
De 'greppel' die tijdens het IVO is aangetroffen, blijkt tijdens het DO een grote, 14e-eeuwse, waterput te zijn (WA13). In IVO sleuf 3 was slechts de westelijke hoek van de waterput aangetroffen waardoor het spoor destijds verkeerd is geïnterpreteerd.

• *Wat is de aard, omvang, datering en betekenis van overige aangetroffen sporen en welke is hun relatie tot aangetroffen gebouwresten?*
De overige sporen, vooral in het zuiden en oosten van het terrein, betreft een groot aantal kuilen en waterputten. Deze geven aan dat het terrein lang in gebruik is geweest. Het merendeel van de kuilen en waterputten ligt onder de stenen gebouwresten en zijn daarom afkomstig uit een vroegere periode, namelijk de eerste fase. Geen van deze is duidelijk aan één van de huisplattegronden te koppelen.
Gezien de ligging van de waterputten en kuilen uit fase 1 en de locatie van structuur 7 in een latere fase wordt de erfgrens tussen de Lindanustraat en Jesuïtenstraat vermoed.
Een aantal water- en beerputten uit de tweede fase behoren waarschijnlijk wel bij de daarbij gelegen gebouwresten. Waterput 23 hoort bij structuur 8, beerput 1 en mogelijk beerput 2 horen bij structuur 4. In het verlengde van de scheidingsmuren tussen structuur 10 en 11 ligt de zogenaamde 'tuinmuur', die vanwege de aansluiting met de twee structuren in dezelfde fase is gedateerd. Deze tuinmuur zal de scheiding tussen het Jesuïtenklooster en de woonhuizen hebben gevormd. De overige sporen zijn niet direct aan een structuur toe te wijzen.
Tijdens de derde fase neemt de activiteit af op het terrein, veroorzaakt doordat in deze periode het terrein fungeerde als tuin van het Jesuïtenklooster

• *Wat is de datering van de oudste bebouwing aan de Jesuïtenstraat de Lindanusstraat en vanaf wanneer werd hier in steen gebouwd?*
De oudste grondsporen dateren uit de 12e eeuw, en de oudste structuur uit de 14e eeuw. Structuur 2 was niet meer in gebruik in de 15e eeuw omdat waterput 23 (14e/15e eeuw) door het gebouw heen is gegraven.
De oudste steenbouw die is aangetroffen op het terrein, is waarschijnlijk de muur die bij de kloosterkerk heeft gehoord. De muur die aan de noordkant van het onderzoeksterrein is aangetroffen betreft waarschijnlijk de zuidmuur van een mogelijke zijkapel.
Het klooster werd gesticht in 1438 en binnen 10 jaar zou er een aantal huizen ter hoogte van het opgravingterrein zijn gekocht om het klooster uit te breiden. Een duidelijke relatie tussen de opgegraven woonhuizen en het klooster is echter niet te geven. Deze lijken dan ook niet bij het klooster te hebben

gehoord. De uitbreiding naar het zuiden moet daarom later hebben plaats gevonden, op z'n vroegst in de eerste helft van de 17e eeuw.
De oudste bouwfasen van de opgegraven woonhuizen dateren vermoedelijk rond 1450.

• *Hoe ziet de erf-indeling er uit? Welke sporen bevinden zich op de achtererven (afvalkuilen, beerputten, perceleringsbegrenzingen e.d.).*
Twee van de drie structuren uit de eerste fase liggen op het middenterrein, waaruit kan worden afgeleid dat het beeld van de bewoningsindeling in de oudste fase iets divers was, met enerzijds huizen langs de straat (dit gebaseerd op de waarschijnlijk op de achtererven gelegen kuilen en waterputten in het zuidelijke deel van het terrein) en anderzijds huizen verspreid over het middenterrein. Het is dan ook niet zeker of het stratenpatroon zoals we dat nu kennen toen al aanwezig was in dit deel van Roermond.
De aangetroffen sporen geven aan dat bewoning vanaf het midden van de 15e eeuw vooral heeft plaatsgevonden langs de straat, met een groot aantal waterputten, kuilen en drie beerputten op het middenterrein, achter de huizen. De Lindanusstraat en de Jesuïtenstraat waren toen duidelijk wel aanwezig.
In het noordelijke deel van het terrein is een oost-west georiënteerde uitbraaksleuf aangetroffen waarvan het aardewerk dateert uit de periode 1350-1450. Vermoedelijk heeft hier een tuinmuur gelegen. Gezien de nabijheid van deze uitbraaksleuf ten opzichte van de zuid muur van de zijkapel (slechts een meter), is het waarschijnlijk dat de muur is gesloopt voor of tijdens de bouw van de kerk. Vermoedelijk is de grens toen verschoven in een zuidelijke richting, net ten noorden van structuur 8, waar een oost-west georiënteerde muur doorloopt tot aan de zuidmuur van structuur 10.
De rij kuilen en waterputten achter het Christoffelhuis geeft vermoedelijk de grens tussen de percelen aan de Lindanusstraat en de Jesuïtenstraat weer.

• *Wat zeggen de sporen op het achtererf over het gebruik van het terrein (ambachten, landbouw) en over de maatschappelijke en sociale status van de bewoners?*
De aangetroffen grondsporen duiden op intensieve bewoning vanaf de 14e eeuw. Verschillende vondsten uit de aanwezige beerputten wijzen op een meer dan gemiddelde welvaart van de bewoners aan de Lindanusstraat. Dit hoeft dit evenwel niet te betekenen dat alle vroegere bewoners op dit terrein een meer dan gemiddelde welvaart genoten. De spreiding van rijk en arm door een stad was in de Late Middeleeuwen en de Vroegmoderne Tijd anders dan nu het geval is. Langs de hoofdstraten woonden over het algemeen de rijkere stedelingen, terwijl de zijstraten en de stegen de minder bedeelden huisvestten. Zo woonden rijk en arm soms vrij dicht in elkaars buurt. Het beeld van een rijkere bewoning lijkt vooral te gelden voor de Late Middeleeuwen. Voor de vroegmoderne bewoning ontbreken deze aanwijzingen vrijwel geheel. Overigens zijn er veel minder late contexten aangetroffen, waardoor het beeld zich veel moeilijker laat vatten. Toch lijkt er op basis van het vondstmateriaal sprake te zijn van een verarming vanaf de latere 16e eeuw. Deze kan het gevolg zijn van een reële verarming van de bewoning ter plaatse, maar de verarming kan ook veroorzaakt zijn door de algemene economische teruggang in het zuidelijke deel van de Nederlanden als gevolg van de Tachtigjarige oorlog. Door alle perikelen in die dagen verschoof het centrum van de economische activiteiten naar de noordelijke provincies van ons land, waarna de welvaart in het zuidelijke deel zich pas in recente tijd weer enigszins zou herstellen.

• *Wat is de stratigrafisch-chronologische opbouw van het terrein buiten de IVO-sleuven? Zijn er verschillen in de stratigrafie voor verschillende terreindelen en zo ja hoe zijn deze te verklaren?*
De eerste sporen van activiteit op het terrein dateren uit de 12e eeuw. Het oudste bewijs voor bewoning dateert uit de 14e eeuw en is verspreid over bijna het hele terrein. Tijdens het DO zijn twee noord-zuid en twee oost-west georiënteerde profielen aangelegd over de hele lengte en breedte van het opgravingterrein. Hierin is de opbouw van het terrein goed te zien. De oudste bewoningsfase wordt afgedekt door ophogingspakketten die over het gehele terrein te volgen zijn. Deze ophoging dateert uit de late 14e/ vroege 15e eeuw. De sporen uit de tweede en derde bewoningsfase zijn ingegraven in dit ophogingspakket.

• *Kan iets gezegd worden over het gebruik van de tuin en de materiële cultuur en de voedseleconomie ten tijde van het bestaan van de twee kloosters?*
Er zijn tijdens de opgraving geen contexten aangetroffen die eenduidig aan het klooster gekoppeld kunnen worden.

Indien beerputten worden gevonden
• *Wat zeggen de vondsten over de materiële cultuur, consumptie, voedseleconomie en de sociale achtergrond van de gebruikers?*
De aangetroffen glasvondsten geven een beeld van een gegoede burgermansinventaris en dit wordt bevestigd door de botanische resten waarvan de aangetroffen fruitresten aangeven dat het niet om een arme groep bewoners gaat. De aanwezigheid van een relatief grote groep Siegburg drinkgerei in het vondstcomplex geeft aan dat de status van de vroege bewoners bovengemiddeld was, en ook vondsten zoals een kacheltegel en lavabo wijzen in deze richting. Dit geld voornamelijk voor de periode late 14e / vroeg 15e eeuw.

• *Zijn oudere resten dan de 12e tot 13e eeuw aanwezig? Waaruit bestaan deze resten en hoe kunnen deze geïnterpreteerd worden?*
Er zijn geen resten aangetroffen die ouder zijn dan de 12e eeuw. Het oudste grondspoor dateert uit de periode 1150-1250 en is aangetroffen in de noordoost hoek van het opgravingterrein.

Literatuur

Arts, N., 1992**:** De variatie aan metalen voorwerpen. In: N. Arts (red.), *Het Kasteel van Eindhoven*, Eindhoven, 161-97.
Bakels, C., 1991: Western Continental Europe. In: van Zeist, W., Wasylikowa, K., Behre, K.-E., *Progress in Old World Palaeoethnobotany,* p. 279-298, Rotterdam.
Bartels, M. H. (red.), 1999**:** *Steden in Scherven/Cities in Sherds. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel* (1250-1900). Deel 1 en 2, Zwolle/Amersfoort.
Bartels, M., H. Clevis & F.D. Zeiler, 1993: *Van huisvuil en huizen in Hasselt. Opgravingen aan het Burg.Royerplein*, Kampen.
Barwasser, M. & M. Smit, 1997: *Acht eeuwen tussen twee stegen. Archeologisch, historisch en bouwhistorisch onderzoek in Kampen*, Kampen.
Baumgartner, E. 1987: *Glas des späten Mittelalters, Die Samlung Karl Amendt*, Dusseldorf.
Baumgartner, E. & I. Krueger, 1988: *Phönix aus Sand und Asche, Glas des Mittelalters*, München.
Behre, K.-E., 1992: The history of rye cultivation in Europe, *Vegetation History and Archaeobotany* 1, 141-56.
Beijerinck, W., 1947: *Zadenatlas der Nederlansche Flora*. Wageningen.
Benthem, A. van, 2006: *Alkmaar Schelphoek. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort (Rapport 503).
Berg, G. van den, S. Ostkamp & M. Veen, 2003: Catalogus van de misbaksels uit de Spaarpotsteeg. In: H. van den Berge (red.)**,** *In Gorcum gebakken. Aardewerk, kleipijpen, wandtegels. Rotterdam*, 126-144.
Bitter, P., 1995: *Geworteld in de bodem. Archeologisch en historisch onderzoek van een pottenbakkerij bij de Wortelsteeg in Alkmaar*. Zwolle (Publicaties over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie I).
Bitter, P., 1997a: *Wonen op Niveau. Archeologisch, bouwhistorisch en historisch onderzoek van twee percelen aan de Langestraat*. Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie, 5).
Bitter, P., 1997b: *Wonen op Niveau. Catalogus van keramiek en glas. Alkmaar* (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie, 5a).
Bottelier, T., 2004*: Een glasvondst afkomstig van de NV Glasfabriek Albert in het stadsdeel Schalkwijk* (eertijds gemeente Haarlemmerliede). (Haarlems Bodemonderzoek, 37).
Bult, E.J., 1995: Delftse theepotten, de tweede generatie. In: H. Clevis (red.), *Assembled articles 2. Symposium on medieval and post-medieval ceramics,* Antwerpen 25 and 26 January 1995. Antwerpen/Nijmegen, 33-42.
Cappers, R.T.J., Bekker, R.M. en Jans, J.E.A, 2006: *Digitale zadenatlas van Nederland*. Groningen Archaeological Studies 4. Barkhuis Publishing, Eelde. www.zadenatlas.nl.
Carmiggelt, A. & M.M.A. Van Veen, 1995: *Laat- en postmiddeleeuws afval afkomstig uit zes vondstcomplexen te Den Haag*. Den Haag (HOP-reeks, 2).
Clazing, A. & S. Ostkamp, 2006: Aardewerk *In de voetsporen van heren (en) boeren. De ontdekking van een Stenen Kamer aan de Lange Steeg te Alblasserdam*, Amersfoort.
Clevis, H., 2001: *Zwolle ondergronds. Zeven blikvangers van archeologische vondsten in Zwolle*, Zwolle.
Clevis, H., 2006: Achter de Broeren 2004. *Pottenbakker of potverkoper; 16de-eeuwse misbaksels van keramiek uit Zwolle.* Zwolle (Archeologische Rapporten Zwolle, 30).
Clevis, H. & J. Kottman, 1989: *Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750*, Kampen.
Clevis, H. & J. Thijssen, 1989: Kessel huisvuil uit een kasteel*, Mededelingenblad Nederlandse Vereniging van Vrienden van de Ceramiek 136*, 4-45.
Clevis, H. & P. Kleij, 1990*: Het Zwolse Celehuisje, de bewoners en hun afval, 1550-1650*, Zwols historisch tijdschrift 7-3, 76-93.
Clevis, H. & M. Smit, 1990: *Verscholen in vuil. Archeologische vondsten uit Kampen 1375-1925*, Kampen.
Clevis, H. & M. Klomp, 2004a: *Grote Markt 3-5.* Zwolle (Archeologische Rapporten Zwolle, 14).
Clevis, H. & M. Klomp, 2004b: *Melkmarkt 30.* Zwolle (Archeologische Rapporten Zwolle, 12).
Dierendonck, R.M. van (met medewerking van H. Hendrikse), 2004: *Verdronken dorpen in Zeeland (2): op zoek naar Sinte Philipslandt: archeologisch onderzoek in het kader van het project Verdronken Dorpen*, Zeeland 13, 45-59.
Dijkstra, J., 2003: *Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de Lindanusstraat te Roermond*,Bunschoten (ADC-rapport 165).
Dijkstra, J., 2003: *Archeologisch onderzoek aan de Koningsstraat te Dokkum*. Met bijdragen van S. Ostkamp, E. Kars, F.A. van der Chijs en BIAX Consult. Bunschoten (ADC Rapport, 204).

Dijkstra, J. & M. Spanjer, 2002: *Een Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de Hofstraat te IJsselstein.* Met bijdragen van S. Ostkamp, H. van Haaster, L. Kubiak, J.T. Zeiler en D.C. Brinkhuizen. Bunschoten (ADC Rapport, 129).
Dijkstra, M., S. Ostkamp, J.F.P. Kottman & L. de Vries (red.), 2006:Vondsten uit een beerput van huis Rosendaal te Lisse (ca. 1590-1630). *Een kijkje in de keuken van een VOC beambte*. Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Zwolle 9 en 10 okt 2003. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Dreesen, R., M. Dusar & F. Doperé, 2003. Atlas Natuursteen in *Limburgse Monumenten*.
Groothedde, M. & H.E. Henkes, 2003: *Zutphens glas zonder glans*, Zutphen (CD-rom, gemeente Zutphen).
Garde, G. van de, 2002: Stadsuitbreiding en stadsommuring in middeleeuws Roermond, in *Spiegel van Roermond 2002,* Stichting Rura, Roermond, 51-87.
Gerrets, D., 2003: *Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan het Kartuizerklooster te Roermond*, Bunschoten (ADC-rapport 178).
Goossens, T.A., 2004: *Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek van het plangebied 'Westflank-Laurentius', gemeente Breda.* Met bijdragen van N. Prangsma, S. Ostkamp en A. de Boer. Amersfoort (ADC Rapport, 224).
Grawonski, J. & J. Veerkamp, 2004. *Bakstenen. Monumenten & Archeologie 3*, Amsterdam, pp 11–23.
Griffioen, A. & S. Ostkamp (red.), 2006:Een 16de-eeuwse beerput uit de binnenstad van Woerden. *Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Zwolle 9 en 10 okt 2003.* Zwolle (Assembled Articles, 3).
Groothedde, M., 2003*: Inleiding op twee vondstcomplexen van Zutphen-Stadhuis, vondstnummers 340 en 473*. Zutphen
Groothedde, M. & M. Bartels, 2000: Taminiau in Zutphen, archeologie, geschiedenis en producten van een 19de-eeuwse pottenbakkerij. In: A. Böring, et al. (red.), *Töpfer. Kramer. Pottenbakkers. Keramiek tussen IJssel en Berkel*. Borken, 173-236.
Habets, J., 1872: Memorieboek van het klooster van H. Hieronymus te Roermond 1438-1562, in: *Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg 9*, 311-342.
Hasselt, H., J.J. Lenting & H. van Westing 1993: Wapens en toebehoren, in: J.J. Lenting, H. van Gangelen & H. van Westing (red.), *Schans op de Grens, Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Sellingen, 403-62.
Haaster, H., 1997: De introductie van onze cultuurplanten in de Nederlanden tijdens de Middeleeuwen. In: Zeven, A.C. (red.) Bakels, C.C., Haaster, H. en Pals, J.-P., *De introductie van onze cultuurplanten en hun begeleiders, van het Neolithicum tot 1500 AD.* Vereniging voor landbouwgeschiedenis, p. 53-104, Wageningen.
Henkes, H.E., 1994*: Glas zonder glans, vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de lage landen, 1300-1800*, Rotterdam.
Heymans, H. (red) 1989: *Van put naar kluis. Historisch, bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van "Den Prince van Luyck"en "De Stadt Amsterdam"*te Maaseik. Maaseik.
Houben, C., 1995: Jaarverslag van de Werkgroep Archeologie van de Stichting RURA1993, *Spiegel van Roermond,* 125-126.
Houkes, M.C., 2004*: Werkgetuigen: Gereedschappen in Amsterdam* (Doctoraalscriptie Europese Archeologie, afstudeerrichting Middeleeuwen-Nieuwe Tijd), Amsterdam
Hulst, M. (red.), 2006:Glas uit de gracht. *Symposium on medieval and post-medieval ceramics*. Zwolle 9 en 10 okt 2003. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Isings, C & H.F. Wijnman 1977: Medieval glass from Utrecht in: *Journal of Glass Studies 19*, 77-83
Janse, H. (red), 1986: *Leien op monumenten.Haarlem*, Haarlems Bodemonderzoek 28, 3-25.
Jacobs, E., 1995: *De Rode Gravin. Archeologisch onderzoek op het terrein tussen Gravinnensteeg en de Gedempte Oude Gracht te Haarlem*, Haarlems Bodemonderzoek 29, 3-72.
Jacobs, E., 1997: *Begijnhof 6/6a: Prehistorische en laatmiddeleeuwse bewoningssporen*, Haarlems Bodemonderzoek 31, 39-77.
Jacobs, E. & M.M.A. Van Veen, 1996: *Van kerk tot rekenwerk. Laat- en postmiddeleeuwse vondstcomplexen aan het Lange Voorhout*. Den Haag (HOP-reeks, 3).
Jacobs, E., D. Olthof & A. Pavlovic, 2000: *Antoniestraat 6 en 8: potten en putten*, Haarlems Bodemonderzoek 34, 3-110.
Jacobs, E., M. Poldermans & T. van der Zon (red.), 2002:*Spitten aan het Spaarne. Archeologisch onderzoek onder de Gravinnenhof in Haarlem*. Haarlem.
Jaspers, N.L. & S. Ostkamp, 2006: Het aardewerk uit de opgraving. Bodemvondsten uit de Boerenhoek Enkhuizen, opgraving "De Baan"(fase 2). Amersfoort (ADC Rapport, 452).
Kalkman, C., 2003: *Planten voor dagelijks gebruik: botanische achtergronden en toepassingen*, KNNV Uitgeverij, Utrecht
Kaneda, A. (red.), 2006:How to distinguisch Japanese porcelain from Chinese porcelain. *Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Zwolle 9 en 10 okt 2003*. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Kars, H. & J.A. Broekman, 1981: *Early medieval Dorestad, an Archaeo-petrological study*. Part IV. The mortars, the Sarcophagi and the other limestone objects. BROB 31: 415 – 451.

Kleij, P., 1995: Oosterhouts aardewerk. In: H. Clevis (red.), *Assembled articles 2. Symposium on medieval and post-medieval ceramics, Antwerpen 25 and 26 january 1995*. Antwerpen/Nijmegen, 101-128.
Klomp, M., 2003: *Het vrouwenhuis. Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek op het perceel Melkmarkt 53 / Voorstraat 46*, Zwolle.
Klomp, M., 2004: *Van opgaand hout en eenige perken. Archeologisch onderzoek op het Broerenkerkplein in Zwolle.* (Archeologische Rapporten Zwolle, 15).
Kottman, J.F.P., 1992a: *Glasvondsten uit de beerkelder van Cruydenborgh*, Westerheem 41, 210-226.
Kottman, J.F.P., 1992b: *Zeventiende-eeuwse glazen drinkgerei uit het adellijk vrouwenstift van Susteren, Vormen uit vuur* 146, 4-15.
Kottman, J.F.P., 2005: De glasvondsten. Huis te Vleuten opgegraven. In *Archeologisch onderzoek in het kader van het project Spoorverbredeing VleuGel / Randstadspoor*. (ADC Rapport, 403).
Kottman, J.F.P., 2006: De glasvondsten. *In Archeologisch onderzoek op het terrein van de voormalige Berhuijskazerne te Middelburg.* Amersfoort (ADC Rapport, 595).
Krauwer, M. & F. Snieder (red.), 1994:*Nering en vermaak. De opgraving van een veertiende-eeuwse markt in Amersfoort*. Utrecht.
Linssen, J., 1965: Roermond rond 1400*, Publications de la société historique etarchéologique dans le Limbourg*, 39- 122.
Lugtenburg, C., 2001: *Stenen vijzels of mortieren. Lek- en Merwestreek 16de jrg* (4): 11 – 41.
McCobb, L.M.E., Briggs, D.E.G., Carruthers, W.J., Evershed, R.P., 2003: Phosphatisation of seeds and roots in a Late Bronze Age deposit at Potterne, Wiltshire. In *UK, Journal of Archaeological Science 30*, 1269-81.
Mooren, J.R., 2006: *Groesbeek – Hoflaan*. BAAC rapport 05.034.
Meijlink, B. & M. Spanjer, 2004: *Archeologisch onderzoek in het centrum van Sassenheim. Proefsleuven rondom de Nederlands Hervormde Kerk*. Met bijdragen van F. Zuidhof en S. Ostkamp. Amersfoort (ADC Rapport, 296).
Nooijen, C., 2005: De metaalvondsten, in J. Dijkstra en P.C. de Boer, Huis te Vleuten opgegraven. *Archeologisch onderzoek in het kader van het Project Spoorverbreding VleuGel/Randstadspoor* (ADC ArcheoProjecten rapport 403), Amersfoort, 90-100.
Ostkamp, S., 1998: Vleuten, de vondsten. In: (red.), *Archeologisch onderzoek Vleuten de Meern, Plangebied Veldhuizen. Rijksstraatweg. Veldhuizen A*. Amersfoort (Rapportage archeologische monumentenzorg, 60),
Ostkamp, S., 1999: *De opgraving van het St. Agneskloosterin Oldenzaal*. Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg, 50).
Ostkamp, S., 2003: *Een boedel op de schop. 16de-eeuwse vondsten uit Oldenzaalse waterput, Overijssels erfgoed*. Archeologische en bouwhistorische kroniek 2002, 71-112.
Ostkamp, S., 2005a: Het vondstmateriaal. In *Purmerend Westerstraat. Een definitief archeologisch onderzoek*. Amersfoort (ADC Rapport, 454).
Ostkamp, S., 2005b: Het vondstmateriaal. *De opgraving Purmerend Padjedijk*. Amersfoort (ADC Rapport, 341).
Ostkamp, S., 2006a: Catalogus: Aardewerk uit een waterput van pottenbakkerij 'De Hoop' (1842-1858) In *Alkmaar Schelphoek. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort (ADC Rapport, 503).
Ostkamp, S. (red.), 2006b:Faience uit de werkplaats van Quirijn Aldertsz en zijn vrouw Engeltje Kleijnoven (1655-1693). Vondsten uit een beerput op het voormalige bedrijfsterrein van 'De Porceleyne Fles' In *Symposium on medieval and post-medieval ceramics*. Zwolle 9 en 10 okt 2003. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Ostkamp, S., 2006c: *Vondsten, Oudewater Marktstraat 37. Een archeologische begeleiding*. Amersfoort (ADC Rapport, 617).
Ostkamp, S. & e.a., 1998: *Van gorters, brouwers en een hospitaal. Archeologisch onderzoek aan het Wortelsteegplein*. Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie, 6).
Ostkamp, S. & A. van Benthem, 2004: *Goes 'Prins van Oranje'. Een archeologische begeleiding*. Amersfoort (ADC Rapport, 307).
Ostkamp, S. & M. Spanjer, 2005: *De opgraving Purmerend Padjedijk*. Amersfoort (ADC Rapport, 341).
Ostkamp, S. & A. Kaneda, 2006: Het aardewerk uit de opgraving. *Archeologisch onderzoek op het terrein van de voormalige Berhuijskazerne te Middelburg*. Amersfoort (ADC Rapport, 595).
Ostkamp, S., R. Roedema & R. van Wilgen, 2001: *Gebruikt en gebroken. Archeologisch onderzoek naar drie vondstlocaties in het oostelijk stadsdeel. Alkmaar* (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie, 10).
Tichelman, G., 2000**:** *Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de Swalmerstraat te Roermond*, Bunschoten (ADC-rapport 50).
Thijssen, J. (red.), 1991:*Tot de bodem uitgezocht. Glas en ceramiek uit een beerput van de 'Hof van Batenburg' te Nijmegen* 1375-1850. Nijmegen.
Renes, J., 1997: Landschappen van Maas en Peel, Wageningen.
Schotten, J., 1990: Archeologisch onderzoek aan de Schuitenberg te Roermond, Archeologie in Limburg 46, 323–324.

Schabbink, M. & S. Ostkamp, 2005: Het aardewerk van Huis te Vleuten. *Huis te Vleuten opgegraven. Archeologisch onderzoek in het kader van het project Spoorverbredeing VleuGel / Randstadspoor*. Amersfoort (ADC Rapport, 403).
Schrijer, E. & J. Dijkstra, 2004: *Leeuwarden Stadhuis - Archeologische Begeleiding en Definitief Archeologisch Onderzoek*. Met bijdragen van S. Ostkamp en K. Hänninen (BIAX *Consult*). Bunschoten (ADC Rapport, 218).
Smeets, J., 1998**:** *Romeinse vondsten uit Roermond. Grafveld Maasnielderweg,* Spiegel van Roermond, 113-131.
Stichting Monumentenhuis Limburg & RAAP Archeologisch Adviesbureau, 2000: *Tussen de "Lombardye" en de stadshaag, Roermond* (Publicaties Monumentenhuis Limburg 2000-211).
Stenvert, R. & G. van Tussenbroek, 2007: *Inleiding in de bouwhistorie.*
Tichelman, G., 2003**:** *Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de parkeerplek tussen de Jesuitenstraat en de Lindanustraat te Roermond,* Bunschoten (ADC-rapport 181).
Tichelman, G., 2003**:** *De Middeleeuwse Ezelpoort te Roermond*(ADC-rapport 189).
Van Bree, G.W.G, 1989: *Inventaris van de oude archieven van de stad Roermond, 1259 -1796*, Roermond.
Van Bree, G. W. G. & O. J. Nienhuis,1998**:** Roermond, in: Atlas van historische vestingwerken in Nederland. Limburg, p. 71-77.
Verhoeven, A.A.A. & O. Brinkkemper, 2001: *Archeologie in de Betuweroute: Twaalf eeuwen bewoning langs de Linge bij De Stenen Kamer in Kerk-Avezaath*. Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg, 85).
Vandervelde, J. & A.J. Schutte, 2009. *Roermond Steenen Trappen. Een Definitief Archeologisch Onderzoek* Amersfoort (ADC rappor1249).
Vermeulen, B., 2002: *Het middeleeuwse tolhuis en de middeleeuwse landweer aan de Snipperlingsdijk te Deventer*. Deventer (Rapportage Archeologie Deventer, 10).
Viersen, A. 1995: *Opgraving aan de Jesuïtenstraat in 1993*, Spiegel van Roermond, 126-136.
Voskuil, J.J., 1979: *Van vlechtwerk tot baksteen – Geschiedenis van de wanden van het boerenhuis in Nederland.*
Vreenegoor, E. & J. Kuipers, 1996: *Vondsten in Veere. Middeleeuwse voorwerpen uit een beerput van het huis 'In den Struys',* Abcoude/Amersfoort.
Weber, E. & M. Hulst (red.), 2006:Middeleeuwse vondsten uit de beerput van de Beverwijkse woontoren. In *Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Zwolle 9 en 10 okt 2003*. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Weber, E. (red.), 2006b:Wonen en werken op het kasteel. Onderzoek naar de bewoningsgeschiedenis van kasteel Daelenbroeck op basis van het huishoudelijk afval. In *Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Zwolle 9 en 10 okt 2003*. Zwolle (Assembled Articles, 3).
Willerding, U., 1991: Präsenz, Erhaltung und Repräsentanz von Pflanzenresten in archäologischem Fundgut. In: van Zeist, W., Wasylikowa, K., Behre, K.-E., Progress in Old World Palaeoethnobotany, p. 25-52. Rotterdam.

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.
Afb. 2. Locatie van het onderzoeksgebied.
Afb. 3. Traditionele theorie over de ontwikkeling van het stad Roermond. (Bron: Van Bree en Nienhuis 1998).
Afb. 4. Ontwikkeling Roermond volgens Van de Garde.
Afb. 5. Kaart van Braun en Hogenburg 1581.
Afb. 6. Kaart 1632-1637.
Afb. 7. Kaart van Blaeu 1649.
Afb. 8. Kaart van Janssens 1671.
Afb. 9. Kaart van de Wit 1689.
Afb.10. Kaart van De Bouge 1776.
Afb. 11. Locatie van proefsleuven.
Afb. 12. Overzicht van IVO sleuven.
Afb. 13. Overzicht van opgravingen in de binnenstad van Roermond, uitgevoerd door ADC ArcheoProjecten.
Afb. 14. Werk in het veld, richting het noord uit put 7.
Afb. 15. AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) Kaart van Roermond.
Afb. 16. Overzicht aangetroffen muurwerk
Afb. 17. Overzicht grondsporen per vlak.
Afb. 18a. Overzicht sporen van fase 1.
Afb. 18b. Overzicht structuren van fase 1.
Afb. 19. Structuur 1.
Afb. 20. Structuur 2.
Afb. 21. Structuur 3.
Afb. 22. Structuur aangetroffen tijdens opgraving SteenenTrappen (uit: Vandevelde 2009).
Afb. 23. Haardplaats en vloerniveau.
Afb. 24. Mergelsteen constructie onderin WA22.
Afb. 25a. Overzicht sporen fase 2.
Afb. 25b. Overzicht structuren fase 2
Afb. 26. Zuidelijk muur van de aanbouw van de kloosterkerk.
Afb. 27. Osendrop tussen structuur 4 & 5
Afb. 28. Zicht op de westzijde van de muur 3/1. Deze muur kent twee fasen; deel (A) en (B). De muur is dus een keer vrijwel geheel gesloopt en opnieuw opgetrokken. Bij (C) is goed te zien dat het metselwerk van de eerste fase sterk is verzakt.
Afb. 29. Detail van Kelder 2.
Afb. 30. Mergelsteen muur WP 2 Spoor 1.
Afb. 31. Overzicht van het meest zuidelijke deel met de muren 3/23 en 3/24. De muren zijn op spaarbogen gefundeerd. Deze zijn bij (A)zichtbaar. Bij (B) is muur 3/1 zichtbaar. Het bouwdeel 3/25 (C) is in een latere fase koud tegen het bestaande metselwerk geplaatst
Afb. 32. icht vanuit het westen op 3/25, 3/24 etc. Tegen de funderingen van het gebouw aan de Lindanusstraat is naderhand een verzwaring geplaatst. Deze verzwaring bestaat uit een bakstenen deel (A) en een deel dat in mergel is opgetrokken (B). Uit de wijze waarop beide op elkaar zijn aangesloten is af te leiden dat ze tot één en dezelfde bouwfase behoren. Bij (C) is 3/24 zichtbaar. (D) zijn de twee parallel aan elkaar geplaatste muren 3/1 en 3/2.
Afb. 33. Overzicht spaarbogen.
Afb. 34. Detail spaarbogen.
Afb. 35. Detail van Kaart van Braun en Hogenburg 1581
Afb. 36. Detail van Kelder 1 met kaarsennissen.
Afb. 37a. Overzicht grondsporen Fase 3.
Afb. 37b. Overzicht structuren Fase 3.
Afb. 38. Vijver aangetroffen in midden van het terrein.
Afb. 39. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in het gehele aardewerkcomplex op basis van het aantal scherven (n = 3066).
Afb. 40. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in waterput 13 op basis van het aantal scherven.
Afb. 41. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in waterput 6 op basis van het aantal scherven.
Afb. 42. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in beerput 2 op basis van het aantal scherven.
Afb. 43. Procentueel overzicht van de aardewerksoorten in kelder 2 op basis van het aantal scherven.
Afb. 44. Leisteen fragment met tekst.

Lijst van tabellen

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.
Tabel 2. Overzicht van aangetroffen grondsporen.
Tabel 3. Overzicht van verzamelde vondsten.
Tabel 4. Resultaten waardering botanische macroresten en zaden.
Tabel 5. Overige resten aangetroffen in monsters.
Tabel 6. Overzicht van aangetroffen natuursteensoorten met aantallen bewerkt en/of verbrand.
Tabel 7. Soorten bouwmateriaal met aantal en gewicht.

Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1). Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RACM en de provincies en wordt beheerd door de RACM.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RACM beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

C14 Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RACM geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeerd, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PVE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RACM Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumentenzorg, tot eind 2006 de ROB, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN Versie 1.4

AARD SPOOR
Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerk-concentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuik
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtskool-concentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	Laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM
Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe.

Code	Omschrijving
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM
Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VKT	vierkant

KLEUR
Duiding van de kleur.

Code	Referentie
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruingrijs (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL
Aard van een insluitsel van een vulling.

Code	Referentie
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtskool
HL	huttenleem
HT	hout
KER	keramische objecten (weefgewichten)
KI	kiezel
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

TEXTUUR
Textuur van een vulling met NEN-classificatie.

Code	NEN	Referentie
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
MK	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleiig veen
V3	Vm	veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

INHOUD
Aard van het materiaal van een vondst.

Code	Referentie
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BW	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GL	glas (geen slak)
HK	houtskool
HT	hout (geen houtskool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten ed.)
LR	leer
MET	metaal (geen slak)
MIX	gemengd
NS	natuursteen (geen vuursteen)
OKR	oker
PIJ	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SL	slakken
TOU	touw (vaak vlas of bast)
TXT	textiel (wol of draad)
VKL	verbrande klei (geen lemen gewichten)
VST	vuursteen
XXX	overig

MONSTER
Aard van een monster.

Code	Referentie
MA	monster algemeen
MAR	monster artropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor C-14 datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtskoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpenmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE
Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

Code	Referentie
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SPIT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen

Bijlage 1

Catalogus: Aardewerk uit de opgraving Roermond Jesuïtenstraat

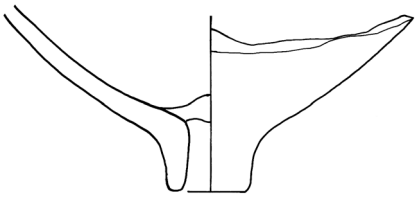
S. Ostkamp & J.F.P. Kottman

Laag (1250-1350)

Laag (1350-1450)

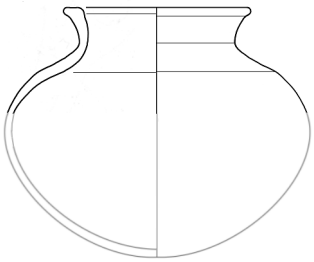
Opbouw van de catalogusblokjes	
1a	vondstnummer
1b	vondstcontext (complexdatering)
2	code van het type
3	objectdatering
4a	maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
4b	beschrijving van het type
5a	baksel
5b	kleur / glazuur
5c	beschrijving van de decoratie
5d	diversen
6a	bodem
6b	oor / steel
6c	compleetheid
7	functie
8	productiecentrum
9	literatuur

(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4)

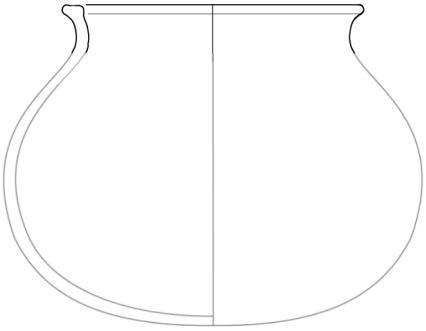
cat. 1	
1a	ROED5-07 464-2
1b	put 9, spoor 33: laag (1250-1350)
2	bg-pot-
3	1200-1250
4a	-/-
4b	
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment
7	voorraadpot
8	Elmpt
9	

cat. 2	
1a	ROED5-07 139-3
1b	put 3, spoor 128: laag (1350-1450)
2	bg-
3	1200-1300
4a	-/-
4b	
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	opening deels afgesloten door een ‘brug’(kleistrip)
6a	
6b	
6c	fragment
7	onbekend, trechter ?
8	Elmpt
9	Schotten 1990

Kuil (1200-1300)

Kuil (1200-1300)

Kuil 4 (1375-1450)

cat. 3	
1a	ROED5-07 229-1
1b	put 6, spoor 92: kuil (1200-1300)
2	bg-kog-3
3	1200-1250
4a	-/-
4b	kogelpot met aan bovenzijde afgeplatte rand met geul
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	kogelpot
8	Elmpt
9	

cat. 4	
1a	ROED5-07 310-1
1b	put 2, spoor 158: kuil (1200-1300)
2	bg-kog-3
3	1200-1250
4a	-/-
4b	kogelpot met aan bovenzijde afgeplatte rand met geul
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	kogelpot
8	Elmpt
9	

cat. 5	
1a	ROED5-07 408-3
1b	put 7, spoor 111: kuil 4 (1375-1450)
2	bg-kan-3
3	1200-1250
4a	-/-
4b	kogelronde handgevormde kan met cilindrische hals, op standring
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment
7	kogelpot
8	Elmpt
9	

Kuil (1325-1400)

Waterput 22 (1300-1350)

cat. 6	
1a	ROED5-07 288-1
1b	put 3, spoor 210: kuil (1325-1400)
2	s2-kan-77
3	1300-1350
4a	9/25
4b	wijdmondige kan met licht gewelfde buik en vage knik op halsaanzet, ribbel op hals, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	model als s1-kan-30
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	vrijwel compleet
7	kan
8	Langerwehe
9	

cat. 7	
1a	ROED5-07 288-6
1b	put 3, spoor 210: kuil 13 (1325-1400)
2	bg-kom-2
3	1250-1350
4a	24/10
4b	bolle handgevormde kom met teruggebogen gladde rand, op standring
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	vrijwel compleet
7	kom
8	Elmpt
9	

cat. 8	
1a	ROED5-07 532-2
1b	put 11, spoor 78: waterput 22 (1300-1350)
2	s1-kan-14
3	1325-1350
4a	10/13
4b	biconische kan met buikknik met ribbel en cilindrische hals met rechte rand, op standdring
5a	steengoed zonder oppervlakte behandeling
5b	
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	vrijwel compleet
7	kan
8	Langerwehe
9	

Kuil (1300-1350)

Paalkuil (1325-1400)

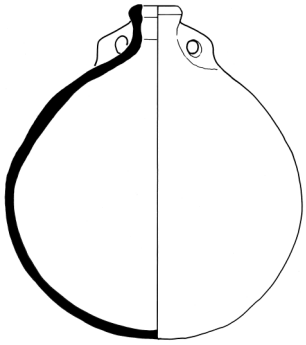
cat. 9	
1a	ROED5-07 531-1
1b	put 11, spoor 78: waterput 22 (1300-1350)
2	s2-kan-23
3	1300-1350
4a	12/20
4b	bolle kan met cilindrische hals en kraagrand, ribbel op halsaanzet, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	ijzerengobe
5c	radstempel op rand en schouder
5d	misbaksel
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	compleet
7	(voorraad)kan
8	Langerwehe
9	Hurst. Neal & Van Beuningen 1986, p. 185, cat. 272; Hupperetz & Nijhof 1995, 1995/11/001

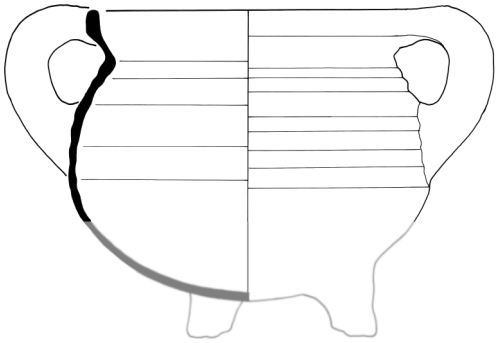
cat. 10	
1a	ROED5-07 517-1
1b	put 10, spoor 66: kuil (1300-1350)
2	s2-bek-13
3	1325-1350
4a	11,5/12
4b	bolle beker met ribbel op buik en korte rechte hals, op standvoet of -ring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	
6c	compleet
7	beker
8	Langerwehe
9	Hurst. Neal & Van Beuningen 1986, 189, cat. 290; Hupperetz & Nijhof 1995, 1995/11/009

cat. 11	
1a	ROED5-07 266-2
1b	put 3, spoor 207: paalkuil (1325-1400)
2	s2-kan-23
3	1300-1350
4a	12/21
4b	bolle kan met cilindrische hals en kraagrand, ribbel op halsaanzet, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	ijzerengobe en zoutglazuur
5c	radstempel op rand en schouder
5d	misbaksel
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	vrijwel compleet
7	(voorraad)kan
8	Langerwehe
9	Hurst. Neal & Van Beuningen 1986, p. 185, cat. 272; Hupperetz & Nijhof 1995, 1995/11/001

Kuil (1325-1375)

Kuil 14 (1300-1350)

cat. 12	
1a	ROED5-07 208-1
1b	put 3, spoor 207: paalkuil (1325-1400)
2	s2-vel-1
3	1300-1350
4a	15/16
4b	pilvormige veldfles met hals met kraagrand
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	ijzerengobe
5d	
6a	
6b	twee doorboorde nokoortjes
6c	vrijwel compleet
7	veldfles
8	Langerwehe
9	

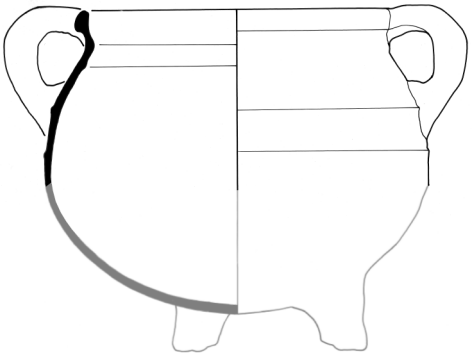
cat. 13	
1a	ROED5-07 372-2
1b	put 7, spoor 92: kuil (1325-1375)
2	rm-gra-1
3	1300-1400
4a	18/-
4b	grape met afgeronde buikknik en kraagrand met dekselgeul
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur met mangaanoxide
5c	
5d	
6a	driepoot (ontbreekt)
6b	verticale worstoren (één ontbreekt)
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	grape
8	Maasland
9	

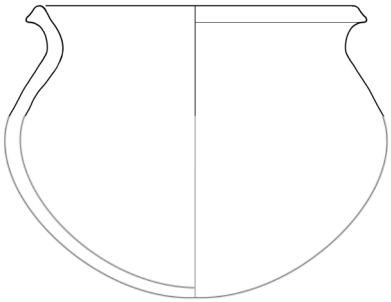
cat. 14	
1a	ROED5-07 516-2
1b	put 10, spoor 64: kuil 14 (1300-1350)
2	s2-kan-23
3	1300-1350
4a	11/21
4b	bolle kan met cilindrische hals en kraagrand, ribbel op halsaanzet, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	ijzerengobe
5c	radstempel op rand en schouder
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	vrijwel compleet
7	(voorraad)kan
8	Langerwehe
9	Hurst. Neal & Van Beuningen 1986, p. 185, cat. 272; Hupperetz & Nijhof 1995, 1995/11/001

Kuil 15 (1325-1400)

Waterput 4 (1325-1375)

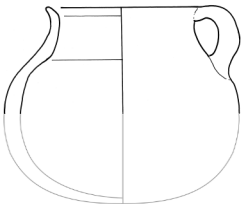

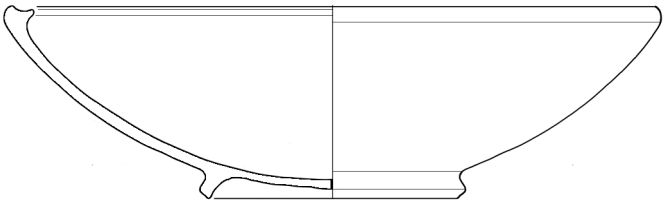
cat. 15	
1a	ROED5-07 518-1
1b	put 7, spoor 85: kuil 15 (1325-1400)
2	s1-kan-12
3	1325-1375
4a	9,5/18
4b	bolle kan met hoge licht uitlopende hals en rechte rand, op standring
5a	steengoed zonder oppervlakte behandeling
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	fragment, compleet profiel
7	kan
8	Siegburg
9	

cat. 16	
1a	ROED5-07 291-5
1b	put 2, spoor 156: waterput 4 (1325-1375)
2	bg-kog-2
3	1200-1250
4a	-/-
4b	kogelpot met driehoekige rand
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	kogelpot
8	Elmpt
9	

cat. 17	
1a	ROED5-07 291-2
1b	put 2, spoor 156: waterput 4 (1325-1375)
2	rm-gra-5
3	1300-1400
4a	19/-
4b	grape met afgeronde buikknik en afgeronde kraagrand met dekselgeul
5a	roodbakkend maaslands aardewerk
5b	loodglazuur met mangaanoxide
5c	
5d	
6a	driepoot (ontbreekt)
6b	verticale worstoren (één ontbreekt)
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	grape
8	Maasland
9	

Kuil 13 (1325-1375)

Kuil 21 (1400-1500)

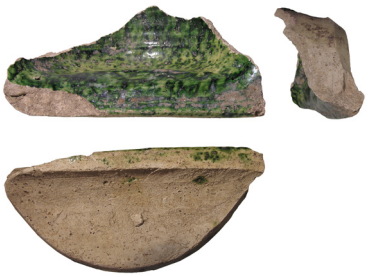

cat. 18	
1a	ROED5-07 327-1
1b	put 10, spoor 20: kuil 13 (1325-1375)
2	bg-spb-1
3	1200-1250
4a	12/-
4b	schepbeker met afgeronde uitstaande rand
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	bandoor
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	schepbeker
8	Elmpt
9	

cat. 19	
1a	ROED5-07 508-1
1b	put 10, spoor 20: kuil 13 (1325-1375)
2	bg-kom-4
3	1250-1350
4a	33/9,5
4b	wijde kom met aan bovenzijde afgeplatte rand met geul, op standring
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Elmpt
9	

cat. 20	
1a	ROED5-07 370-3
1b	put 7, spoor 87: kuil 21 (1400-1500)
2	s1-tre-2
3	1375-1425
4a	-/-
4b	trechterbeker met groot lichaam en conische trechter met groef op aanzet trechter
5a	steengoed zonder glazuur
5b	
5c	drie braamnopappliques
5d	
6a	standring
6b	verticaal lintoor
6c	fragment
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

Kuil 17 (1325-1375)

Kuil 22 (1325-1375)

cat. 21	
1a	ROED5-07 370-14
1b	put 7, spoor 87: kuil 19 (1400-1500)
2	ha-kac-
3	1400-1500
4a	-/-
4b	
5a	hafner aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
5d	beroette achterzijde
6a	
6b	
6c	fragment
7	kacheltegel
8	
9	

cat. 22	
1a	ROED5-07 333-1
1b	put 9, spoor 154: kuil 17 (1325-1375)
2	s2-kan-31
3	1350-1400
4a	12,5/20
4b	bolle kan met hoge licht uitstaande hals, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	vrijwel compleet
7	voorraadkan
8	Langerwehe
9	

cat. 23	
1a	ROED5-07 331-1
1b	put 10, spoor 60: kuil 22 (1325-1375)
2	s2-kan-31
3	1350-1400
4a	12,5/-
4b	bolle kan met hoge licht uitstaande hals, op standring
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	fragment
7	voorraadkan
8	Langerwehe
9	

Waterput 9 (1350-1450)

Paalkuil (1400-1450)

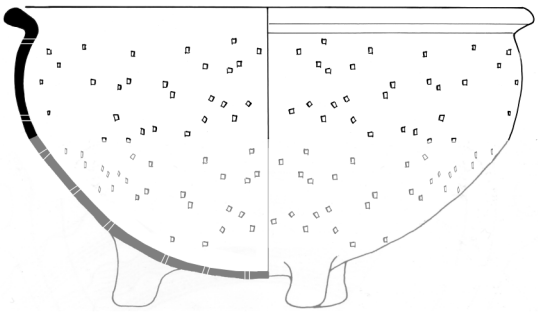

cat. 24	
1a	ROED5-07 203-2
1b	put 3, spoor 182: waterput 9 (1350-1450)
2	s1-kan-3
3	1375-1425
4a	9,5/-
4b	slanke hoge kan zonder ribbels, spitse lip, op standring
5a	steengoed zonder glazuur
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	standring
6b	verticaal lintoor
6c	fragment
7	kan
8	Siegburg
9	

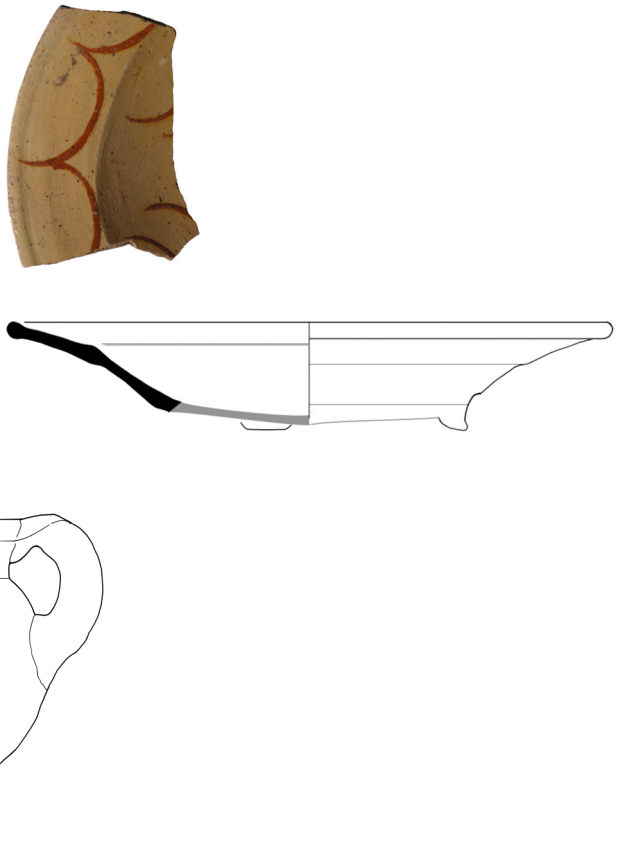
cat. 25	
1a	ROED5-07 203-10
1b	put 3, spoor 182: waterput 9 (1350-1450)
2	r-kom-40
3	1350-1450
4a	25/9
4b	afgeronde kom met sterk gepronon-ceerde brede kraagrand, op lobvoeten
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	schenklip
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	
9	

cat. 26	
1a	ROED5-07 290-2
1b	put 3, spoor 225: paalkuil (1400-1450)
2	s1-tre-7
3	1400-1450
4a	9/-
4b	trechterbeker met conische trechter
5a	steengoed zonder glazuur
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	standring (ontbreekt)
6b	verticaal lintoor
6c	fragment
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

Paalkuil (1400-1450)

Waterput 23 (1400-1450)

cat. 27	
1a	ROED5-07 269-1
1b	put 3, spoor 225: paalkuil (1400-1450)
2	wm-ver-1
3	1450-1550
4a	26/-
4b	bolle vergiet met korte uitstaande rand en ingesnoerde hals, verdikte afgeronde rand, op drie poten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	driepoot
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	vergiet
8	Maasland
9	Clevis & Thijssen 1989, 38-39

cat. 28	
1a	ROED5-07 195-7
1b	put 6, spoor 45: waterput 23 (1400-1450)
2	r-gra-75b
3	1400-1500
4a	18/17
4b	bolle grape met licht uitstaande hals met horizontale lip
5a	roodbakkend aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	driepoot
6b	twee worstoren
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	grape
8	Maasland
9	

cat. 29	
1a	ROED5-07 195-5
1b	put 6, spoor 45: waterput 23 (1400-1450)
2	wm-bor-2
3	1450-1550
4a	30/-
4b	bord met uitgebogen vlag en afgeronde rand, op lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	rode slibboogjes
5d	
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	bord
8	Maasland
9	Clevis & Thijssen 1989, 34-35

Waterput 14 (1400-1500)

cat. 30

1a	ROED5-07 195-1
1b	put 6, spoor 45: waterput 23 (1400-1450)
2	wm-kan-1
3	1400-1500
4a	16,5/15,5
4b	peervormige kan met ingesnoerde hals en kraagrand met dekselgeul, op standlobben
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	schenklip
6a	lobvoeten
6b	bandoor (ontbreekt)
6c	fragment, compleet profiel
7	kan
8	Maasland
9	Clevis & Thijssen 1989, 34-35

cat. 31

1a	ROED5-07 393-2
1b	put 7, spoor 160: waterput 14 (1400-1500)
2	s1-tre-5
3	1450-1550
4a	8/17,5
4b	trechterbeker met groot lichaam en bolle trechter
5a	steengoed zonder glazuur
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	standring
6b	verticaal lintoor
6c	vrijwel compleet
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

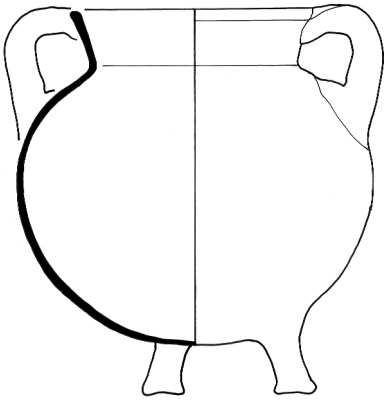
cat. 32 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 450-1
1b	put 7, spoor 160: waterput 14 (1400-1500)
2	gl-fle-125
3	1400-1500
4a	-/-
4b	bolvormige fles met zeer lange hals bovenaan uitlopend in een komvormige lip met een versiering in een ribbenpatroon op het lichaam en hals, opgestoken bodem met pontilmerk
5a	glas
5b	licht blauwgroen
5c	verticaal ribbenpatroon, op de hals getordeerd
5d	
6a	opgestoken bodem, pontilmerk
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	fles
8	Duitsland
9	Baumgartner & Krueger 1988, 322, cat. cat. 383

Kuil (1350-1375)

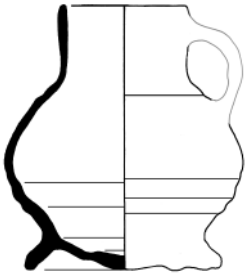

cat. 32 (schaal 1:2)

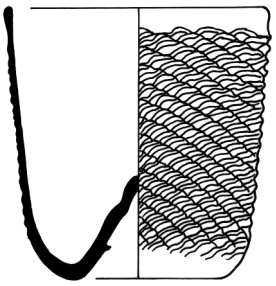
cat. 33	
1a	ROED5-07 502-1
1b	put 10, spoor 18: kuil (1350-1375)
2	s1-kan-7
3	1375-1425
4a	9/14
4b	slanke biconische kan met buikknik met ribbel en hoge hals met rechte rand, op standring
5a	steengoed zonder glazuur
5b	
5c	
5d	
6a	standring
6b	verticaal lintoor
6c	vrijwel compleet
7	kan
8	Siegburg
9	

cat. 34	
1a	ROED5-07 502-4
1b	put 10, spoor 18: kuil (1350-1375)
2	wm-gra-4b
3	1350-1425
4a	17,5/19
4b	grape met afgeronde buikknik en cilindrische hals, rand aan bovenzijde afgeplat met richel, op drie poten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	model als dat van de r-gra-20b
6a	drie hoge poten
6b	twee worstoren
6c	fragment, compleet profiel
7	grape
8	Maasland
9	

Kuil 18 (1350-1550)

cat. 35

1a	ROED5-07 521-7
1b	put 10, spoor 11: kuil 18 (1350-1550)
2	s1-kan-34
3	1450-1550
4a	11/12
4b	bolle drinkkan met hoge schouder en cilindrische hals, met ribbel op hals-aanzet, op standring
5a	steengoed zonder glazuur
5b	
5c	
5d	model als dat van de s2-kan-9 (vergelijk cat. 61)
6a	standring
6b	verticaal lintoor (ontbreekt)
6c	fragment, compleet profiel
7	kan
8	Siegburg
9	

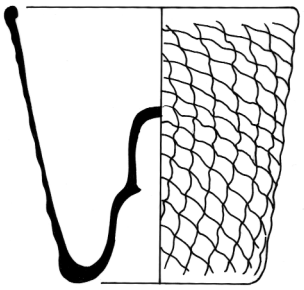
cat. 36

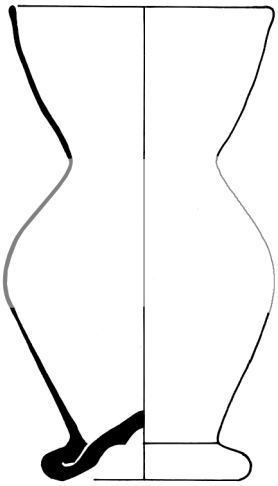
1a	ROED5-07 521-15
1b	put 10, spoor 11: kuil 18 (1350-1550)
2	wm-bor-2
3	1450-1550
4a	24/4
4b	bord met uitgebogen vlag en afgeronde rand, op lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	witbakkend bord met rode sliblaag en witte slibboogjes
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	bord
8	Maasland
9	Clevis & Thijssen 1989, 34-35

cat. 37 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 339-1
1b	put 10, spoor 11: kuil 18 (1350-1550)
2	gl-bek-2a
3	1400-1500
4a	7/7
4b	cilindrische (a), conische (b) of getailleerde (c) beker met gekruist ribbelpatroon, opgestoken bodem met pontilmerk
5a	glas
5b	groen
5c	fijn ribbelpatroon
5d	patroonvorm
6a	
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	beker
8	
9	

Waterput 13 (1375-1450)

cat. 38 (schaal 1:2)

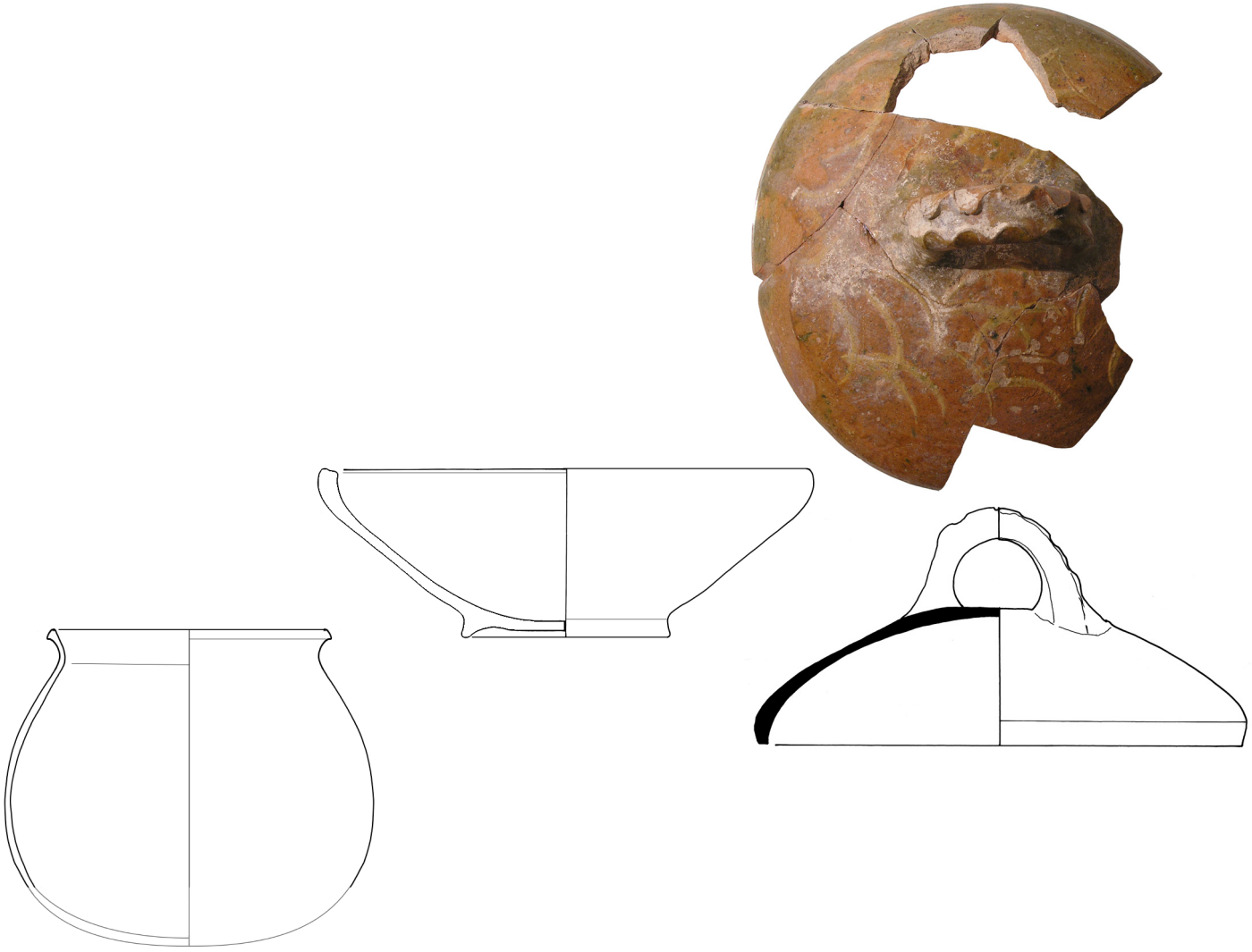
1a	ROED5-07 339-2
1b	put 10, spoor 11: kuil 18 (1350-1550)
2	gl-bek-2b
3	1400-1500
4a	8/7,5
4b	cilindrische (a), conische (b) of getailleerde (c) beker met gekruist ribbelpatroon, opgestoken bodem met pontilmerk
5a	glas
5b	groen
5c	
5d	patroonvorm
6a	zeer hoog opgestoken bodem, pontilmerk
6b	
6c	vrijwel compleet
7	ribbelbeker
8	Duitsland
9	Isings & Wijnman 1977, 83, fig. 2-6

cat. 39 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 339-4
1b	put 10, spoor 11: kuil 18 (1350-1550)
2	gl-tre-1
3	1400-1500
4a	-/-
4b	trechterbeker met dubbelconisch lichaam en bolle trechter, opgestoken voet met pontilmerk
5a	glas
5b	groen
5c	
5d	
6a	opgestoken voet, pontilmerk
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	beker
8	Duitsland
9	Baumgartner & Krueger 1988, 310, cat. nr. 365

cat. 40

1a	ROED5-07 444-10
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	s1-dri-2
3	1375-1450
4a	14/4,5
4b	drinkschaal met lage, gegroefde rand
5a	steengoed zonder glazuur
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	standring
6b	twee horizontale nokoren (één ontbreekt)
6c	fragment, compleet profiel
7	drinkschaal
8	Siegburg
9	

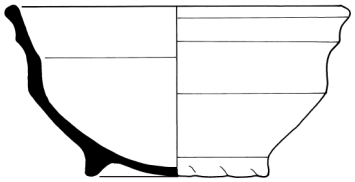

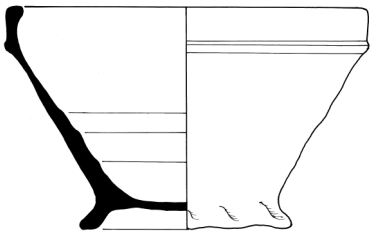
cat. 41	
1a	ROED5-07 444-22
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	bg-kog-2
3	1200-1250
4a	21/-
4b	kogelpot met driehoekige rand
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment, gerconstrueerd profiel
7	kogelpot
8	Elmpt
9	

cat. 42	
1a	ROED5-07 444-19
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	bg-kom-2
3	1200-1350
4a	27,5/9
4b	wijde kom met aan bovenzijde afgeplatte rand met geul, op standring
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Elmpt
9	

cat. 43	
1a	ROED5-07 444-1
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	r-dek-37
3	1400-1500
4a	27,5/13
4b	bol deksel met iets teruggebogen afgeronde rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	slibboogjes
5d	
6a	
6b	opstaand, gelobd worstoor
6c	fragment, compleet profiel
7	deksel
8	
9	

Laag (1475-1525)

cat. 44	
1a	ROED5-07 444-5
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	r-kom-85
3	1400-1500
4a	17/9
4b	diepe kom met buikknik en ingesnoerde hals en kraagrand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	linwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	kom
8	Maasland
9	

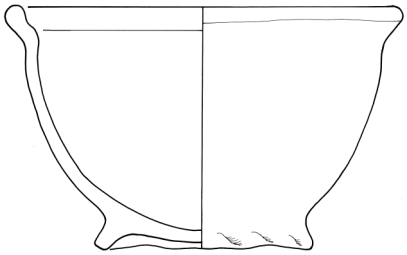
cat. 45	
1a	ROED5-07 444-4
1b	put 7, spoor 124: waterput 13 (1375-1450)
2	ha-kom-5
3	1400-1500
4a	18/11
4b	diepe kom met teruggebogen kraagrand, op standring
5a	hafner aardewerk
5b	linwendig loodglazuur met mangaanspikkels
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Rijnland, Keulen/Frechen
9	

cat. 46	
1a	ROED5-07 140-19
1b	put 3, spoor 122: laag (1475-1525)
2	s1-kan-6
3	1500-1575
4a	6/11
4b	bolle kan met nauwe hals en hoge kraagrand
5a	steengoed zonder glazuur
5b	zoutglazuurvlekken ('asglazuur')
5c	
5d	
6a	standring
6b	bandoor
6c	compleet
7	kan
8	Siegburg
9	

Beerput 2 (1475-1525)

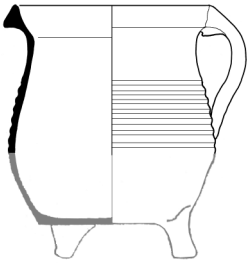

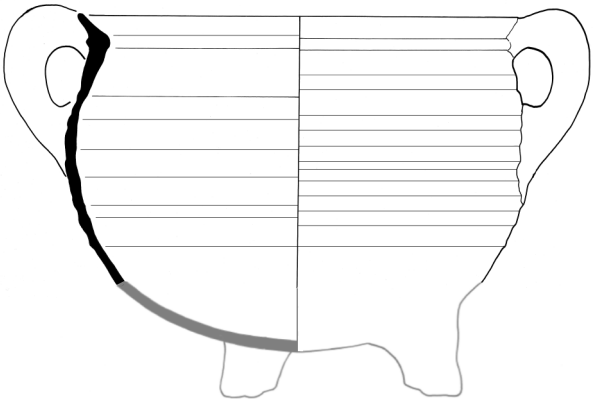
cat. 47 (schaal 1:2)	
1a	ROED5-07 316-1
1b	put 2 , spoor 66: laag (1475-1525)
2	s2-spi-2
3	1450-1550
4a	2,5/1
4b	conische spinsteen
5a	steengoed met glazuur
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	compleet
7	spinsteen
8	Raeren
9	

cat. 48	
1a	ROED5-07 156-1
1b	put 2 , spoor 66: laag (1475-1525)
2	s2-zal-2
3	1500-1550
4a	4,5/7,5
4b	hoge afgeronde zalfpot met uitgebogen rand, op hoge ingesnoerde standvoet
5a	steengoed met glazuur
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	hoge ingesnoerde standvoet
6b	
6c	compleet
7	zalfpot
8	Raeren
9	

cat. 48	
1a	ROED5-07 140-30
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	bg-kom-5
3	1300-1400
4a	20/12
4b	diepe kom met uitgebogen rand, op standring
5a	blauwgrijs aardewerk, Elmpt-type
5b	
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Elmpt
9	

cat. 50

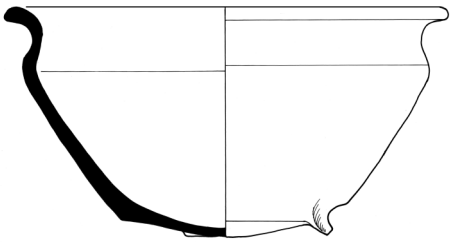
1a	ROED5-07 140-11
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	ha-gra-5
3	1500-1550
4a	10/-
4b	tonvormige grape met vlakke bodem en poten, ingesnoerde hals en driehoekig verdikte rand
5a	hafner aardewerk
5b	linwendig loodglazuur met mangaanspikkels
5c	
5d	
6a	vlakke bodem met drie poten
6b	bandoor
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	grape
8	Rijnland, Keulen/Frechen
9	

cat. 51

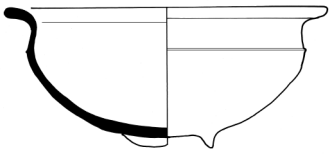
1a	ROED5-07 140-12
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	ha-pot-1
3	1500-1550
4a	17/21
4b	tonvormige pot met kraagrand, op standvlak
5a	hafner aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met mangaanspikkels
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	vrijwel compleet
7	voorraadpot
8	Rijnland, Keulen/Frechen
9	

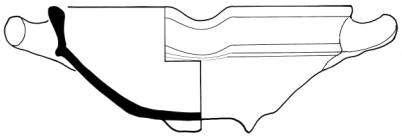
cat. 52

1a	ROED5-07 140-1
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	rm-gra-6
3	1450-1550
4a	22,5/-
4b	bolle wijde grape met afgeronde buikknik en manchetrand met dekselgeul
5a	roodbakkend Maaslands aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	driepoot
6b	twee worstoren
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	grape
8	Maasland
9	

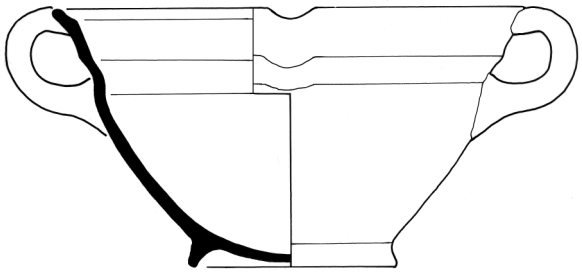

cat. 53	
1a	ROED5-07 140-4
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	wm-kom-6
3	1450-1550
4a	16/7
4b	diepe kom met ingesnoerde hals en uitgebogen afgeronde rand, lensbodem met lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Maasland
9	

cat. 54	
1a	ROED5-07 140-6
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	wm-kom-6
3	1450-1550
4a	22/12
4b	diepe kom met ingesnoerde hals en uitgebogen afgeronde rand, lensbodem met lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	lobvoeten
6b	
6c	vrijwel compleet
7	kom
8	Maasland
9	

cat. 55	
1a	ROED5-07 140-27
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	w-kom-20
3	1550-1550
4a	16/6
4b	afgeronde kom met sterk gepronon-ceerde brede kraagrand, op lobvoe-ten
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met koper-oxide
5c	
5d	schenklip, model als r-kom-40
6a	lobvoeten
6b	twee horizontale worstoren
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	
9	

Laag (1500-1600)

cat. 56 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 318-1
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	gl-sta-2b
3	1500-1550
4a	-/-
4b	zeven- of achtzijdig stangglas, plaatselijk omwonden met geribde draden, opgestoken voet (a) met opengewerkt manchet en uitgetrokken draden (b) met slurven en/of dierenkopnoppen (c)
5a	glas
5b	licht groen
5c	opengewerkt manchet en uitgetrokken draden, fijn getordeerd ribbelpatroon
5d	
6a	opgestoken voet, pontilmerk
6b	
6c	fragment
7	stangglas
8	Duitsland
9	Baumgartner/Krueger 1988, 405, cat. 508

cat. 57 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 318-3
1b	put 2, spoor 66: beerput 2 (1475-1525)
2	gl-bek-
3	1450-1550
4a	-/-
4b	conische beker met horizontaal opgelegde draden die op regelmatige afstanden naar beneden zijn uitgetrokken en platgeknepen zodat de onderliggende draad wordt overlapt
5a	glas
5b	licht groen
5c	drie onder elkaar lopende horizontale draden: de bovenste twee draden zijn uitgeknepen, de onderste is geribd
5d	
6a	
6b	
6c	fragment
7	beker
8	Duitsland
9	

cat. 58

1a	ROED5-07 36-1
1b	put 3 spoor 27: laag (1500-1600)
2	r-kom-86
3	1500-1550
4a	23,5/13
4b	diepe kom met ingesnoerde hals en naar binnen afgeschuinde rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	linwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, gereconstrueerd profiel
7	kom
8	Maasland
9	

Waterput 6 (1400-1500)

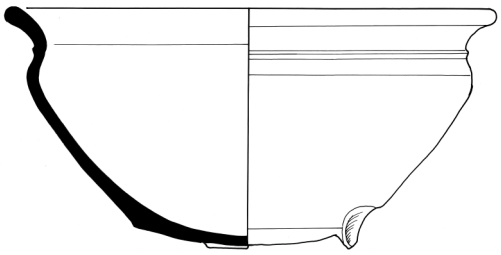
cat. 59	
1a	ROED5-07 320-3
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	s1-dri-1
3	1475-1550
4a	10,5/5
4b	drinkschaal met hoge rand
5a	steengoed zonder glazuur
5b	oranje blos
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	drinkschaal
8	Siegburg
9	

cat. 60	
1a	ROED5-07 320-1
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	s1-tre-4
3	1475-1550
4a	6/10,5
4b	trechterbeker met klein lichaam en bolle trechter
5a	steengoed zonder glazuur
5b	
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	vrijwel compleet
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

cat. 61	
1a	ROED5-07 320-2
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	s2-kan-9
3	1475-1525
4a	8/11
4b	bolle drinkkan met hoge schouder en cilindrische hals, met ribbel op hals-aanzet, op standring
5a	steengoed met glazuur en/of opper-vlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	compleet
7	kan
8	Raeren
9	Janssen 1983, 208

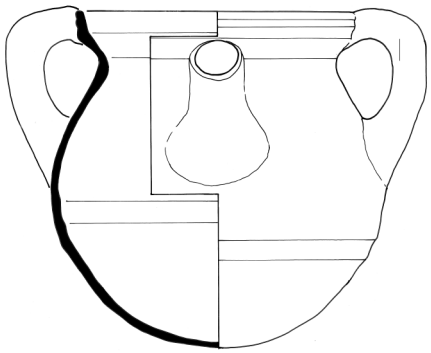
cat. 62	
1a	ROED5-07 320-10
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	w-kom-20
3	1550-1550
4a	16/6,5
4b	afgeronde kom met sterk gepronon-ceerde brede kraagrand, op lobvoe-ten
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met koper-oxide
5c	
5d	schenklip, model als r-kom-40
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	
9	

cat. 63	
1a	ROED5-07 320-9
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	wm-kom-3
3	1350-1450
4a	22/11
4b	bolle kom met ingesnoerde hals en verdikte rand, lensbodem met lob-voeten
5a	maaslands witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	lensbodem met drie lobvoeten
6b	
6c	compleet
7	kom
8	Maasland
9	

cat. 64	
1a	ROED5-07 320-13
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	wm-kom-6
3	1450-1550
4a	24/12
4b	diepe kom met ingesnoerde hals en uitgebogen afgeronde rand, lensbodem met lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	Maasland
9	

Waterput 5 (1400-1500)

Beerput 1 (1400-1625)

cat. 65	
1a	ROED5-07 320-12
1b	put 3, spoor 199: waterput 6 (1400-1500)
2	wm-lav-1
3	1400-1500
4a	16/17
4b	kogelronde lavabo met ingesnoerde hals en kraagrand met dekselgeul
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	twee tuiten
6a	
6b	twee haakoren
6c	vrijwel compleet
7	kom
8	Maasland
9	

cat. 66	
1a	ROED5-07 317-1
1b	put 3, spoor 236: waterput 5 (1400-1500)
2	wm-kom-9
3	1350-1450
4a	21/12
4b	bolle kom met ingesnoerde hals en manchetrand, lensbodem met lobvoeten
5a	witbakkend Maaslands aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
5d	
6a	lensbodem met drie lobvoeten
6b	
6c	compleet
7	kom
8	Maasland
9	Clevis & Thijssen 1989, 36-37

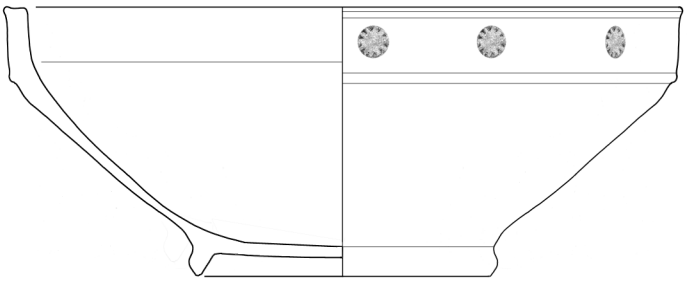
cat. 67	
1a	ROED5-07 116-1
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	s2-kan-10
3	1475-1550
4a	17,5/-
4b	bolle kan met schouder overgaand in hals en kraagrand, op standring
5a	steengoed met glazuur en/of oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	geknepen standring
6b	bandoor
6c	fragment
7	voorraadkan
8	Raeren
9	

cat. 65

cat. 68

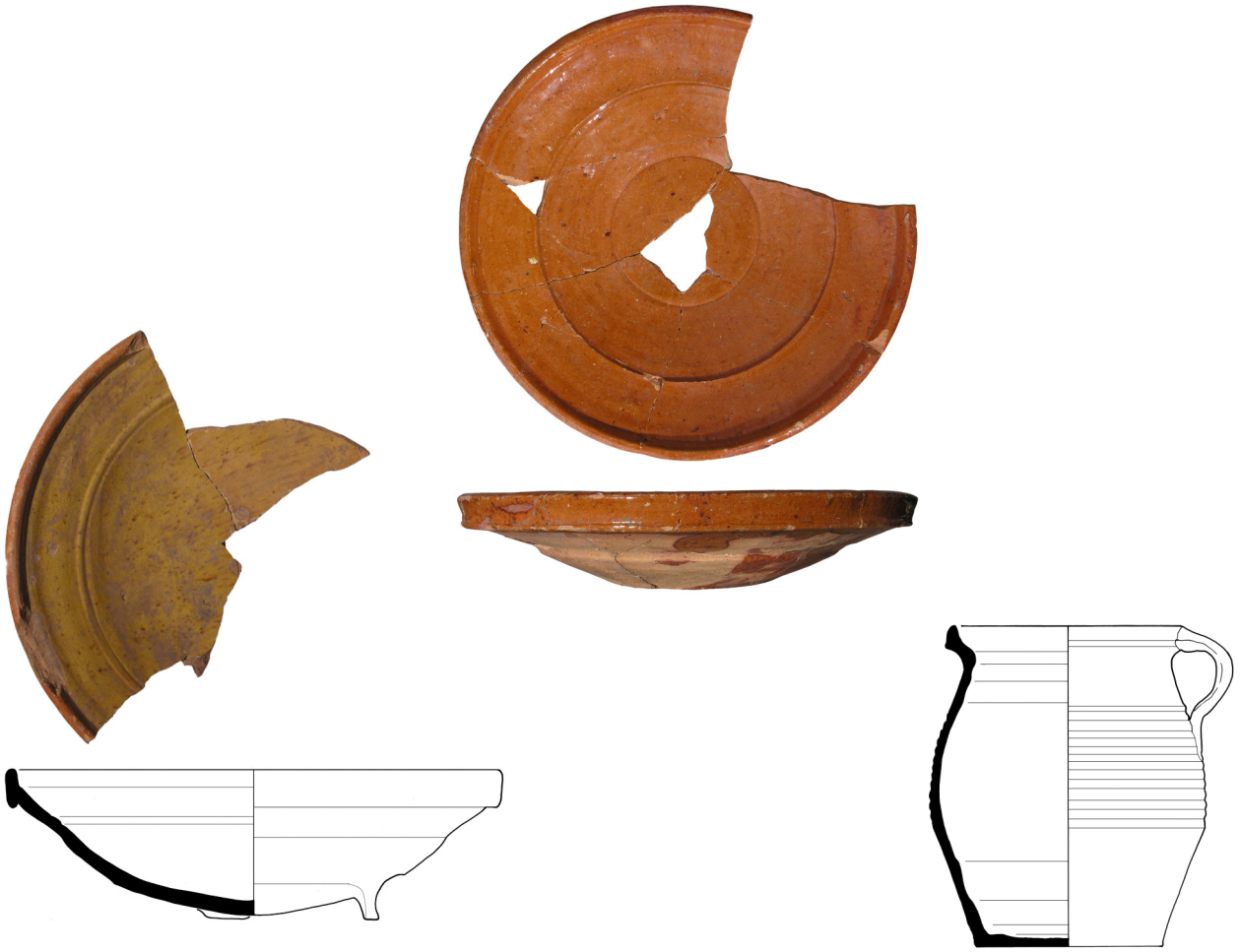
1a	ROED5-07 99-1
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	s2-kan-55
3	1600-1650
4a	13/18
4b	kan met kogelronde buik en cilindrische hals met bundels ribbels of appliques op de hals, uiteenlopende decoraties soms met tweedeling van de buik, op standvoet
5a	steengoed met glazuur
5b	ijzerengobe en zoutglazuur
5c	kerfsneedecoratie
5d	
6a	standvoet
6b	verticaal lintoor (ontbreekt)
6c	fragment, compleet profiel
7	kan
8	Raeren
9	

cat. 69 (schaal 1:2)

1a	ROED5-07 100-1
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	s2-spi-2
3	1450-1550
4a	2,5/1,5
4b	conische spinsteen
5a	steengoed met glazuur
5b	zoutglazuur
5c	
5d	
6a	
6b	
6c	compleet
7	spinsteen
8	Raeren
9	

cat. 70

1a	ROED5-07 116-6
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	bg-kom-6
3	1350-1450
4a	34/14,5
4b	bolle kom met afgeronde buikknik en rechte rand, op standring
5a	grijsbakkend aardewerk
5b	
5c	rozetvormige stempelindrukken op rand
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	kom
8	
9	

cat. 72	
1a	ROED5-07 116-9
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	r-bor-44
3	1550-1650
4a	25/8
4b	diep bord met uitgebogen wand en afgeronde kraagrand, op lobvoeten
5a	roodbakkend aardewerk met witte sliblaag
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	witte sliblaag
5d	
6a	lobvoeten
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	bord
8	
9	

cat. 71	
1a	ROED5-07 116-10
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	r-bor-46
3	1550-1650
4a	23/5
4b	bord met platte bodem en platte spiegel, rand aan buitenzijde aangedrukt
5a	roodbakkend aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	fragment, compleet profiel
7	bord
9	

cat. 73	
1a	ROED5-07 116-2
1b	put 3, spoor 88: beerput 1 (1400-1625)
2	ha-pot-1
3	1500-1550
4a	14/16
4b	tonvormige pot met kraagrand, op standvlak
5a	hafner aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met mangaan-spikkels
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	verticaal lintoor
6c	fragment, compleet profiel
7	voorraadpot
8	Rijnland, Keulen/Frechen
9	